

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

رسالت
علیهما الصلوة
والتسلیم

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

اصول و قیاماتی قرآن مجید

عربی زبان

مترجم: یاسر علی و پروین شریف
مترجم: انول قرآن کریم از انجمن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اصول و مبانی ترجمه قرآن

نویسنده:

علی نجار

ناشر چاپی:

کتاب مبین

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۲۱	اصول و مبانی ترجمه قرآن
۲۱	مشخصات کتاب
۲۱	مقدمه
۲۲	فصل اول: کلیات
۲۲	اشاره
۲۲	اشتقاق و ریشه‌یابی واژه ترجمه
۲۳	تحلیل و ارزیابی نظرات لغویین درباره واژه ترجمه
۲۳	تعریف اصطلاحی ترجمه
۲۴	مفاهیم ترجمه
۲۴	ادله موافقین ترجمه قرآن
۲۴	اشاره
۲۴	۱- همگانی و جهان شمولی بودن پیام قرآن
۲۵	۲- ترجمه قرآن یکی از ضرورت‌های دعوت دینی است
۲۵	۳- فلسفه انزال قرآن تبیین محتویات قرآن است
۲۵	۴- تحریص و ترغیب پیامبر به تعلم زبان سایر ملل
۲۵	۵- ترجمه نامه‌های پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم حاوی آیات قرآن
۲۶	فقه‌های شیعه و ترجمه قرآن
۲۶	پیشینه ترجمه قرآن در اسلام
۲۶	بررسی شیوه‌های ترجمه
۲۷	فصل دوم شیوه‌ها، شرایط و پیش نیازهای ترجمه قرآن
۲۷	شرایط مترجم قرآن کریم
۲۸	شرایط ترجمه قرآن کریم

- ۲۸ شرایط ترجمه قرآن از دیدگاه آیت الله خوئی:
- ۲۹ ترجمه قرآن و پیش نیازهای آن
- ۳۰ فصل سوم: اصول و مبانی ترجمه قرآن
- ۳۰ جایگاه اصطلاحات در ترجمه قرآن کریم
- ۳۱ عدم ترادف در قرآن
- ۳۲ نقش تطوّر لغت در ترجمه قرآن
- ۳۳ تضمین و نقش آن در ترجمه قرآن کریم
- ۳۴ لزوم رعایت مبانی کلامی در ترجمه قرآن مجید
- ۳۶ لزوم رعایت مبانی فقهی در ترجمه قرآن کریم
- ۳۶ به کارگیری نکات بلاغی در ترجمه قرآن مجید
- ۳۷ جایگاه وجوه و نظائر در ترجمه قرآن مجید
- ۳۷ مراد از وجوه و نظائر از دیدگاه قرآن پژوهان:
- ۳۸ جایگاه سیاق در ترجمه قرآن مجید
- ۴۰ نقش سیاق در صیغ امر قرآن
- ۴۰ فصل چهارم: نقد و بررسی ۵ ترجمه
- ۴۰ بسم الله الرحمن الرحيم «۱»
- ۴۰ اشاره
- ۴۱ اشکالات:
- ۴۱ ترجمه پیشنهادی:
- ۴۱ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۲) «۱»
- ۴۱ اشاره
- ۴۱ اشکالات:
- ۴۱ ترجمه پیشنهادی:
- ۴۲ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۳)

۴۲ اشاره

۴۲ اشکالات:

۴۲ مالِکِ یَوْمِ الدِّینِ (۴)

۴۲ اشاره

۴۲ اشکالات:

۴۲ ترجمه پیشنهادی:

۴۲ إِيَّاكَ نُعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (۵)

۴۲ اشاره

۴۳ اشکالات:

۴۳ ترجمه پیشنهادی:

۴۳ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (۶)

۴۳ اشاره

۴۳ اشکالات:

۴۳ ترجمه پیشنهادی:

۴۳ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (۷)

۴۳ اشاره

۴۴ اشکالات:

۴۴ الم (۱)

۴۴ اشاره

۴۴ ترجمه پیشنهادی:

۴۵ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ (۲)

۴۵ اشاره

۴۵ اشکالات:

۴۶ ترجمه پیشنهادی:

- ۴۶ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (۳)
 اشاره
 اشکالات:
 ترجمه پیشنهادی:
 ۴۷ وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ (۴)
 اشاره
 اشکالات:
 ترجمه پیشنهادی:
 ۴۷ أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (۵)
 اشاره
 اشکالات:
 ترجمه پیشنهادی:
 ۴۸ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (۶)
 اشاره
 اشکالات:
 ترجمه پیشنهادی:
 ۴۸ حَتَّمِ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ (۷)
 اشاره
 اشکالات:
 ترجمه پیشنهادی:
 ۴۹ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ (۸)
 اشاره
 اشکالات:
 ترجمه پیشنهادی:

- ۵۰ یَخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ (۹)
- ۵۰ اشاره
- ۵۰ اشکالات:
- ۵۱ ترجمه پیشنهادی:
- ۵۱ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ (۱۰)
- ۵۱ اشاره
- ۵۱ اشکالات:
- ۵۱ ترجمه پیشنهادی:
- ۵۲ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ (۱۱)
- ۵۲ اشاره
- ۵۲ اشکالات:
- ۵۲ ترجمه پیشنهادی:
- ۵۲ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ (۱۲)
- ۵۲ اشاره
- ۵۲ اشکالات:
- ۵۳ ترجمه پیشنهادی:
- ۵۳ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ (۱۳)
- ۵۳ اشاره
- ۵۳ اشکالات:
- ۵۳ ترجمه پیشنهادی:
- ۵۴ وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْرَجُونَ (۱۴)
- ۵۴ اشاره
- ۵۴ اشکالات:
- ۵۴ ترجمه پیشنهادی:

- ۵۵ اللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَ يَمْدُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ (۱۵)
- ۵۵ اشاره
- ۵۵ اشکالات:
- ۵۵ ترجمه پیشنهادی:
- ۵۵ أُولَئِكَ الَّذِينَ اسْتَرَوْا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبَحَتِ تِجَارَتُهُمْ وَ مَا كَانُوا مُهْتَدِينَ (۱۶)
- ۵۵ اشاره
- ۵۶ اشکالات:
- ۵۶ ترجمه پیشنهادی:
- ۵۶ مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَ تَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ (۱۷)
- ۵۶ اشاره
- ۵۶ اشکالات:
- ۵۷ ترجمه پیشنهادی:
- ۵۷ صُمُّ بَكْمٌ غُمَىٰ فَهَمْ لَا يَرِجَعُونَ (۱۸)
- ۵۷ اشاره
- ۵۷ اشکالات:
- ۵۷ ترجمه پیشنهادی:
- ۵۸ أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَ رَعْدٌ وَ بَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَ اللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ (۱۹)
- ۵۸ اشاره
- ۵۸ اشکالات:
- ۵۸ ترجمه پیشنهادی:
- ۵۸ يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَ إِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَ لَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَ أَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۲۰)
- ۵۹ اشاره
- ۵۹ اشکالات:
- ۶۰ ترجمه پیشنهادی:

- یا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (۲۱) ۶۰
- اشاره ۶۰
- اشکالات: ۶۰
- ترجمه پیشنهادی: ۶۰
- الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ (۲۲) ۶۱
- اشاره ۶۱
- اشکالات: ۶۱
- ترجمه پیشنهادی: ۶۱
- وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُم مِمَّنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (۲۳) ۶۲
- اشاره ۶۲
- اشکالات: ۶۲
- ترجمه پیشنهادی: ۶۲
- فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ (۲۴) ۶۳
- اشاره ۶۳
- اشکالات: ۶۳
- ترجمه پیشنهادی: ۶۳
- وَ بَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رَزَقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رَزَقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا ۶۳
- اشاره ۶۳
- اشکالات: ۶۴
- ترجمه پیشنهادی: ۶۴
- إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا ۶۴
- اشاره ۶۴
- اشکالات: ۶۵
- ترجمه پیشنهادی: ۶۵

۶۶ الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ (۲۷) -----

۶۶ اشاره -----

۶۶ اشکالات: -----

۶۶ ترجمه پیشنهادی: -----

۶۶ كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَ كُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ (۲۸) -----

۶۶ اشاره -----

۶۷ اشکالات: -----

۶۷ ترجمه پیشنهادی: -----

۶۷ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَ هُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (۲۹) -----

۶۷ اشاره -----

۶۸ اشکالات: -----

۶۸ ترجمه پیشنهادی: -----

وَ إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَ يَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَ نَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَ نُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ

۶۸ اشاره -----

۶۹ اشکالات: -----

۶۹ ترجمه پیشنهادی: -----

۶۹ وَ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (۳۱) -----

۶۹ اشاره -----

۷۰ اشکالات: -----

۷۰ ترجمه پیشنهادی: -----

۷۰ قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (۳۲) -----

۷۰ اشاره -----

۷۰ اشکالات: -----

۷۱ ترجمه پیشنهادی: -----

قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ (۳۳) - ۷۱

۷۱ اشاره

۷۱ اشکالات:

۷۱ ترجمه پیشنهادی:

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ (۳۴) ۷۲

۷۲ اشاره

۷۲ اشکالات:

۷۲ ترجمه پیشنهادی:

وَ قُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ (۳۵) ۷۲

۷۲ اشاره

۷۳ اشکالات:

۷۳ ترجمه پیشنهادی:

فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ (۳۶) ۷۳

۷۳ اشاره

۷۴ اشکالات:

۷۴ ترجمه پیشنهادی:

فَتَلَقَىٰ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ (۳۷) ۷۴

۷۴ اشاره

۷۴ اشکالات:

۷۵ ترجمه پیشنهادی:

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (۳۸) ۷۵

۷۵ اشاره

۷۵ اشکالات:

۷۵ ترجمه پیشنهادی:

- ۷۶ وَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (۳۹)
- ۷۶ اشاره
- ۷۶ اشکالات:
- ۷۶ ترجمه پیشنهادی:
- ۷۶ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَ أَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَ إِتَّيَ فَازْهَبُونَ (۴۰)
- ۷۶ اشاره
- ۷۷ اشکالات:
- ۷۷ ترجمه پیشنهادی:
- ۷۷ وَ آمَنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَ لَا تَكُونُوا أُولَٰ كَافِرٍ بِهِ وَ لَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَ إِتَّيَ فَاتَّقُونَ (۴۱)
- ۷۷ اشاره
- ۷۷ اشکالات:
- ۷۸ ترجمه پیشنهادی:
- ۷۸ وَ لَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَ تَكْتُمُوا الْحَقَّ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ (۴۲)
- ۷۸ اشاره
- ۷۸ اشکالات:
- ۷۸ ترجمه پیشنهادی:
- ۷۸ وَ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَ آتُوا الزَّكَاةَ وَ ارْكَعُوا مَعَ الرَّٰكِعِينَ (۴۳)
- ۷۹ اشاره
- ۷۹ اشکالات:
- ۷۹ ترجمه پیشنهادی:
- ۷۹ أ تَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَ أَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أ فَلَا تَعْقِلُونَ (۴۴)
- ۷۹ اشاره
- ۷۹ اشکالات:
- ۸۰ ترجمه پیشنهادی:

- ۸۰ وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ (۴۵)
- ۸۰ اشاره
- ۸۰ اشکالات:
- ۸۰ ترجمه پیشنهادی:
- ۸۱ الَّذِينَ يَطُئُونَ «۱» أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ (۴۶)
- ۸۱ اشاره
- ۸۱ اشکالات:
- ۸۱ ترجمه پیشنهادی:
- ۸۱ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ (۴۷)
- ۸۱ اشاره
- ۸۱ اشکالات:
- ۸۲ ترجمه پیشنهادی:
- ۸۲ وَ اتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ (۴۸)
- ۸۲ اشاره
- ۸۲ اشکالات:
- ۸۲ ترجمه پیشنهادی:
- ۸۲ وَإِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُدَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَخْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ (۴۹)
- ۸۳ اشاره
- ۸۳ اشکالات:
- ۸۳ ترجمه پیشنهادی:
- ۸۳ وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ (۵۰)
- ۸۳ اشاره
- ۸۴ اشکالات:
- ۸۴ ترجمه پیشنهادی:

۸۴ وَإِذْ وَاَعَدْنَا مُوسَىٰ اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَاَنْتُمْ ظَالِمُوْنَ (۵۱) -----

۸۴ اشاره -----

۸۴ اشکالات: -----

۸۵ ترجمه پیشنهادی: -----

۸۵ ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ (۵۲) -----

۸۵ اشاره -----

۸۵ اشکالات: -----

۸۵ ترجمه پیشنهادی: -----

۸۵ وَإِذْ اَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَاَلْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ (۵۳) -----

۸۵ اشاره -----

۸۶ اشکالات: -----

۸۶ ترجمه پیشنهادی: -----

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ اَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا اِلَىٰ بَارِئِكُمْ فَاَقْتُلُوا اَنْفُسَكُمْ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيَّكُمْ اِنَّهٗ هُوَ التَّٰبِ

۸۶ اشاره -----

۸۶ اشکالات: -----

۸۷ ترجمه پیشنهادی: -----

۸۷ وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَى الْاٰلَةَ جِهْرَةً فَاَخَذْتَكُمْ الصَّاعِقَةُ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُوْنَ (۵۵) -----

۸۷ اشاره -----

۸۸ اشکالات: -----

۸۸ ترجمه پیشنهادی: -----

۸۸ ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مُوتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ (۵۶) -----

۸۸ اشاره -----

۸۸ اشکالات: -----

۸۸ ترجمه پیشنهادی: -----

۸۸ وَ ظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْعَمَامَ وَ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّانَ وَ السَّلْوَى كُلُّوْا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَ مَا ظَلَمُونَا وَ لَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ (۵۷) -----

۸۸ اشاره -----

۸۹ اشکالات: -----

۸۹ ترجمه پیشنهادی: -----

۸۹ وَ إِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَ قُولُوا حِطَّةً نَعْفِزْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ (۵۸) -----

۸۹ اشاره -----

۹۰ اشکالات: -----

۹۰ ترجمه پیشنهادی: -----

۹۱ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ (۵۹) -----

۹۱ اشاره -----

۹۱ اشکالات: -----

۹۱ ترجمه پیشنهادی: -----

وَ إِذِ اسْتَسْقَى مُوسَى لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرِبَهُمْ كُلُّوْا وَ اشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَ لَا تَعْتُوا فِيهِ

۹۱ اشاره -----

۹۲ اشکالات: -----

۹۲ ترجمه پیشنهادی: -----

۹۲ [وَ إِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نَصْبِرَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ] -----

۹۲ اشاره -----

۹۳ اشکالات: -----

۹۴ ترجمه پیشنهادی: -----

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ الَّذِينَ هَادُوا وَ التَّصَارِي وَ الصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ عَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ

۹۴ اشاره -----

۹۵ اشکالات: -----

۹۵ ترجمه پیشنهادی: -----

- ۹۵ وَ إِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَ رَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُم بِقُوَّةٍ وَ اذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (۶۳) ۹۵
- اشاره ۹۵
- اشکالات: ۹۵
- ترجمه پیشنهادی: ۹۶
- ۹۶ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ (۶۴) ۹۶
- اشاره ۹۶
- اشکالات: ۹۶
- ترجمه پیشنهادی: ۹۶
- ۹۷ وَ لَقَدْ عَلَّمْتُمُ الَّذِينَ اغْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ (۶۵) ۹۷
- اشاره ۹۷
- اشکالات: ۹۷
- ترجمه پیشنهادی: ۹۷
- ۹۷ فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَ مَا خَلْفَهَا وَ مَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ (۶۶) ۹۷
- اشاره ۹۷
- اشکالات: ۹۸
- ترجمه پیشنهادی: ۹۸
- ۹۸ وَ إِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُذْبَحُوا بَقَرَةً قَالُوا أَ تَتَّخِذُنَا هُزُوًا قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ (۶۷) ۹۸
- اشاره ۹۸
- اشکالات: ۹۸
- ترجمه پیشنهادی: ۹۹
- ۹۹ قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ وَ لَا بَكْرٌ عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ (۶۸) ۹۹
- اشاره ۹۹
- اشکالات: ۹۹
- ترجمه پیشنهادی: ۹۹

- ۱۰۰ قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لُونَهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقِعٌ لُونُهَا تَسْرُّ النَّاطِرِينَ (۶۹) ۱۰۰
- ۱۰۰ اشاره ۱۰۰
- ۱۰۰ اشکالات: ۱۰۰
- ۱۰۱ ترجمه پیشنهادی: ۱۰۱
- ۱۰۱ قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ (۷۰) ۱۰۱
- ۱۰۱ اشاره ۱۰۱
- ۱۰۱ اشکالات: ۱۰۱
- ۱۰۱ ترجمه پیشنهادی: ۱۰۱
- ۱۰۲ قَالِ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةً لَا شَيْءَ فِيهَا قَالُوا الْآنَ جِئْتُ بِالْحَقِّ فَذَبْحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ (۷۱) ۱۰۲
- ۱۰۲ اشاره ۱۰۲
- ۱۰۲ اشکالات: ۱۰۲
- ۱۰۲ ترجمه پیشنهادی: ۱۰۲
- ۱۰۳ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَّارَأْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ (۷۲) ۱۰۳
- ۱۰۳ اشاره ۱۰۳
- ۱۰۳ اشکالات: ۱۰۳
- ۱۰۳ ترجمه پیشنهادی: ۱۰۳
- ۱۰۳ فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُخِي اللَّهُ الْمُؤْتَى وَيُزِيكُمُ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ (۷۳) ۱۰۳
- ۱۰۳ اشاره ۱۰۳
- ۱۰۴ اشکالات: ۱۰۴
- ۱۰۴ ترجمه پیشنهادی: ۱۰۴
- ۱۰۴ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا ۱۰۴
- ۱۰۴ اشاره ۱۰۴
- ۱۰۵ اشکالات: ۱۰۵
- ۱۰۵ ترجمه پیشنهادی: ۱۰۵

۱۰۵ أَ فَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يَحْرَفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ (۷۵)

۱۰۵ اشاره

۱۰۶ اشکالات:

۱۰۶ ترجمه پیشنهادی:

۱۰۶ درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

اصول و مبانی ترجمه قرآن

مشخصات کتاب

نام کتاب: اصول و مبانی ترجمه قرآن نویسنده: علی نجار موضوع: ترجمه تاریخ وفات مؤلف: معاصر زبان: فارسی تعداد جلد: ۱
ناشر: کتاب مبین مکان چاپ: رشت سال چاپ: ۱۳۸۱ نوبت چاپ: اول

مقدمه

مقدمه اسلام به عنوان دینی که پیروان خود را به تفکر فرا خوانده است، نخستین مشوق مسلمانان در کسب علم بوده است. از آغاز پیدایش اسلام و با تأکید پیامبر عظیم الشان که می‌فرماید: «در جستجوی علم بر آید. اگر چه در چین باشد». مسلمانان به تحصیل علوم مختلف پرداختند و این خود مهم‌ترین عامل پیدایش (نهضت ترجمه) در بین مسلمانان شد، چنانکه با گذشت کمتر از دو قرن از ظهور اسلام کتابخانه‌های بزرگ و کوچک سراسر قلمرو حکومت اسلامی را فرا گرفت. نامهای: بیت الحکمه، خزانه الحکمه، دار الحکمه، دار العلم، دار الکتب، و ... یادآور این نکته است. یکی از مشهورترین کتابخانه‌های مسلمانان در اوایل عهد عباسی «بیت الحکمه» بود که مرکزی مطالعاتی برای «ترجمه» محسوب می‌شد. در آنجا بسیاری از کتابها از زبانهای غیر عربی، همچون یونانی و سانسکریت به عربی ترجمه شد که نام آنها در فهرست ابن ندیم و کشف الظنون حاجی خلیفه آمده است. البته مسلمین تنها به ترجمه علوم پیشین و فرا گرفتن و انتقال آنها اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۰ بسنده نکردند، بلکه موجب تحول و اصلاح آنها شدند و بر این گنجینه گرانبهای انسانی، طرحهای ارزشمند و نوبی افزودند که متاخران در دوره‌های بعد به آنها استناد جستند و ابتکارات و اختراعات خود را بر مبنای آنها پیش بردند. از این رو مسلمانان را در پیدایش دانشهای نوین سهمی به سزاست. دومین حرکت «ترجمه را باید در ترجمه از عربی به زبان لاتینی و سایر زبانهای اروپایی جستجو کرد. چنانکه می‌دانیم، مردم مغرب زمین به هنگام برخورد با تمدن اسلامی در انحطاط به سر می‌بردند. پس از تثبیت شرایط در اندلس و جنوب ایتالیا و شکوفایی دانش و ادب در میان مسلمانان، غریبها بر تداول علوم و ترقی مسلمین واقف شدند و با همه خصومتی که نسبت به اسلام و مسلمانان داشتند در پیروی از آنان کوشیدند. ترجمه قرآن همزمان با ترجمه سایر متون، به وسیله کشیشان، نه به قصد فهم معارف اسلامی بلکه به مثابه حربه‌ای جهت مقابله با آن آغاز شد، و اصحاب کلیسا خصومت خود را در بد جلوه دادن مفاهیم عالی قرآن نشان دادند! به گونه‌ای که آثار سوء آن پس از اینکه قرآن از قرن یازدهم به بعد به وسیله ترجمه لاتینی مورد تهاجم فکری قرار گرفت ادامه داشت این هجوم فکری در ترجمه قرآن به زبانهای دیگر سرایت کرد، چندانکه تا اوایل قرن بیستم ادامه یافت و باعث خدشه‌دار شدن چهره اسلام در نزد مسیحیان گردید. هم اکنون نیز رسوبات این طرز تفکر در پاره‌ای از نوشته‌های مسموم آنان به چشم می‌خورد. متأسفانه مسلمین که خود گرفتار جنگ خانمانسوز فرقه‌ای و مذهبی اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۱ شده بودند در این باره کار چندانی انجام ندادند و تعداد ترجمه‌هایی که بعدها به وسیله آنان به بازار عرضه شد، بسیار اندک بود که آنها هم خالی از ضعف نیست و آنگونه که در خور قرآن است به انجام نرسیده است. و امروز که اسلام حیات نوینی را آغاز کرده و آوازه بلند آن دوباره از شرق برخاسته، پرداختن به امر ترجمه قرآن در عصر تشنه معارف و برای انسان شکست خورده در برابر تمدن مادی غرب اجتناب ناپذیر است. در راستای جریان تفسیر، باید نهضتی را جهت امر ترجمه توسط اهل فن و صاحبان صلاحیت به راه انداخت، چرا که امر ترجمه قرآن به جهت سنگلاخها و مشکلات فراوان بر سر راه، و با توجه به حساسیت ترجمه قرآن و صعوبت بسیار آن با التزام به دقت و رسایی، همکاری گروهی کارشناس و متخصص را به ریاست مترجم مفسر را طلب می‌کند که پیام قرآن را به گوش جهانیان برسانند. اما انتظاری که از وزارت فرهنگ و آموزش عالی و مراکز تحت پوشش آن، چون دانشکده

زبانهای خارجی دانشگاهها می‌رود، عرضه ترجمه‌های مختلف برای ارزیابی در پایان‌نامه‌های علمی به دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و دکتراست که کاری گرانسنگ و قابل اهمیت خواهد بود و اینکه به قرآن کریم بهاء داده شود و قرآن کریم به عنوان یکی از دروس اصلی و اساسی هر دانشجو در هر رشته قرار داده شود که حداقل یک دانشجوی مسلمان بعد از فراغت از تحصیل بتواند قرآن را صحیح تلاوت کند. و اما در حوزه‌های علمیه که متأسفانه برخی علوم اسلامی بویژه علوم قرآنی بسیار مورد بی‌مهری قرار گرفته است و سرمایه‌گذاری اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۲ بی‌حد و حصری در فقه و اصول - که نوعاً تحصیل حاصل و تکرار مکررات است - انجام گرفته و که موجب شده است بسیاری از مسایل قرآنی، مورد بحث اجتهادی و عالمانه واقع نگردد و باید جریان بحثهای تفسیری و علوم قرآنی و غیره را جزء دروس اساسی حوزه‌ها قرار داد تا بر اثر بحثهای گسترده و فراوان میان مجتهدان در تفسیر، دیدگاههای صحیح و افکار ناب قرآنی جلوه‌گر شود و برداشتهای متحجّر و آلوده منزوی گشته به دور افکنده شود. اینجانب اکثر پایان‌نامه‌های مراکز حوزوی و دانشگاهی را ارزیابی و بررسی کرده و دیده‌ام در رابطه با «اصول و مبانی ترجمه قرآن» اثری تالیف نشده است و اگر هم چیزی در این موضوع تالیف شده بود بسیار اندک بود که در ضمن موضوعات و مسائل دیگر به طور متفرق بحث شده بود و سرانجام این موضوع رضایتم را جلب نمود، و با اساتید و قرآن پژوهان خصوصاً فقیه عالیقدر و قرآن پژوه بزرگ معاصر حضرت آیت الله معرفت و محقق قرآن‌شناس و فاضل عالی مقام جناب دکتر نقی‌پور مورد مشورت قرار دادم و آن بزرگان نیز مرا در این مورد بسیار مورد تشویق قرار دادند در رساله علاوه بر بحث در اصول و مبانی ترجمه قرآن» بخشی از آیات سوره بقره را نیز مورد نقد و بررسی قرار داده‌ام. در پایان، اینجانب از محضر تمامی کسانی که به نوعی در محضر آنان تلمّذ کرده، اعم از آموزگاران، دبیران، اساتید، علماء، بویژه از اساتید بزرگواری که هر یک به سهم خویش در طرح مباحث یا محتوای آن ارشاداتی فرمودند از جمله: استاد بزرگوار حضرت آیت الله معرفت و استاد دکتر ولی الله نقی‌پور، استاد دکتر سید محمد باقر حجّتی، استاد دکتر اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۳ احمد بهشتی و استاد دکتر محمد کاظم شاکر که ما را از نظریات خود بهره‌مند ساخته‌اند کمال تشکر را دارم و نیز پیشاپیش از صاحب‌بنظران، فرهیختگان و دانشورانی که کتاب را مورد نقد و نظر قرار دهند و اینجانب را از معایب و نقایص کار مطلع سازند سپاسگزارم. و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت و إلیه أُنیب علی نجار اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۵

فصل اول: کلیات

اشاره

فصل اول: کلیات اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۷

اشتقاق و ریشه‌یابی واژه ترجمه

اشتقاق و ریشه‌یابی واژه ترجمه اصحاب معاجم دیدگاههای گوناگونی راجع به ریشه واژه «ترجمه» ارائه کرده‌اند برخی ریشه آن را عربی می‌دانند، این گروه بر سه دسته‌اند: - برخی مانند فیومی از «ترجم» که چهار حرفی است دانسته‌اند «۱». - جمعی چون ابن منظور ترجمان را هم در ماده «رجم» و هم در ماده ترجم آورده‌اند «۲». - لغت شناس شهیر قرآن راغب اصفهانی در ریشه این واژه می‌گوید: يستعار الرجم للرمی و التوهم و اللثم و التوهم «۳» راغب آن را از ماده «رجم» می‌داند، و می‌گوید واژه رجم یعنی سنگ انداختن به طور استعاره درباره گمان بد بردن به کسی یا توهم و پندار و یا ناسزاگویی و طرد کردن بکار رفته است. گروه دیگر از لغویین واژه ترجمه را غیر عربی می‌دانند «۴» منتها در اینکه از چه زبانی به فرهنگ عربی راه یافته است برخی چون نفیسی آن

(۱) فیومی: المصباح المنیر ج ۱ ص ۹۲. آقا بزرگ تهرانی: الذریعه ج ۴ ص ۷۳ و ۷۲ (۲) ابن منظور: لسان العرب ج ۱ صص ۳۱۶ و ۱۱۳۷ (۳) راغب ص ۱۹۵ (۴) فرهنگ نفیسی ج ۲ ص ۸۴۷ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۸ را از «ترجمان» دانسته و می‌گویند تازیان این کلمه را از «ترزبان» فارسی گرفته‌اند. برخی احتمال داده‌اند که از «رجم» کلدانی به معنای افکندن باشد «۱».

تحلیل و ارزیابی نظرات لغویین درباره واژه ترجمه

تحلیل و ارزیابی نظرات لغویین درباره واژه ترجمه عده‌ای واژه ترجمه را از ماده «رجم» می‌دانند. رجم با چنین مفهومی از این جهت ممکن است با مفهوم متعارف ترجمه تناسب داشته باشد که ترجمه نسبت به متن اصلی گفتاری است آمیخته به گمان «۲». یا در سوره کهف آیه ۲۲ می‌خوانیم وَ يَقُولُونَ خَمْسَةَ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ می‌گویند (اصحاب کهف) پنج تن بودند که ششمین آنها سگشان بود و این سخن را بر سبیل گمان (و بدون علم و یقین) بر زبان می‌رانند» اما معنای شایع رجم که سنگ پرانی است، شاید از این جهت باشد که پرتاب سنگ مانند ترجمه القاء کننده پیام غضب یا تنفر یا اخطار و سایر مفاهیم قراردادی از شخصی به شخصی و یا از قومی به قوم دیگر است. اما بنا بر گفته کسانی که ترجمه را مأخوذ از واژه «ترجمان» عربی می‌دانند باید تاء ترجمه را اصلی و آن را از باب «فعلله» یعنی رباعی مجرد بدانیم و بنابراین نمی‌تواند ریشه در ماده «رجم» که ثلاثی مجرد است داشته باشد. از ظاهر گفتار این منظور و سایر فرهنگ نویسان چنین بر می‌آید که ترجمه و یا ترجمان واژه‌ای عربی است. وی در ماده «ترجم» می‌نویسد «الترجمان و الترجمان یعنی تفسیر کننده لسان. چنان که طبری و (۱) پطرس بستانی: محیط المحيط به

نقل از دکتر رامیار تاریخ قرآن ص ۶۴۶ (۲) طبرسی: مجمع البیان ج ۶ ص ۴۶۰ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۹ زمخشری ترجمه‌ها را به منظور بیان و تفسیر به کار برده‌اند «۱». فیومی در ماده «ترجم» می‌نویسد تاء و میم ترجم اصلی است بر وزن فعلل مثل درج، گرچه برخی مانند جوهری تاء را زائد دانسته‌اند. اما اکثر اهل لغت بر آنند که تاء اصلی است. «۲» «و دعا بترجمانه ثم قال لترجمانه قل لهم» (هرقل ترجمان خود را فرا خواند سپس به مترجم خود گفت به اینان بگو...)

تعریف اصطلاحی ترجمه

تعریف اصطلاحی ترجمه به طور کلی مراد از ترجمه در اصطلاح و در عرف، انتقال معنی کلام از زبانی به زبان دیگر است. با توجه به اینکه جمیع معانی و مقاصد منظور در متن اصلی را متضمن باشد به حدی که گویی عین کلام را از لغتی به لغت دیگر منتقل کرده‌اند با علم به اینکه نقل عین کلام از زبانی به زبان دیگر میسر نیست. «۳» برخی از متخصصان علم ترجمه چون C. rabin ترجمه به معنای اخیر را این چنین تعریف کرده‌اند: «ترجمه را می‌توان انتقال مفهومی به صورت شفاهی یا کتبی از زبانی به زبان دیگر دانست.» «۴» گروه دیگر ترجمه را چنین تعریف می‌کنند: ترجمه عبارت است از نزدیکترین معادل زبان مورد ترجمه، اول از جهت مفهومی و بعد از لحاظ سبک. «۵» (۱) تفسیر طبری صص ۲۴ و ۳۲ و ۵۷

و ۶۷ و ۷۵ (۲) المصباح المنیر ج ۱ ص ۹۲ (۳) جواد سلماس زاده. تاریخ ترجمه قرآن در جهان ص ۱۱ (۴) عبد الکریم بی‌آزار شیرازی: قرآن ناطق ص ۳۱ (۵) منبع فوق ص ۳۳ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۲۰ بسیاری از دانشمندان ترجمه را علم و برخی فن و برخی هنر دانسته‌اند «۱». یوجین نادیا، مترجم و کارشناس کتاب مقدس و زبان‌شناس معروف بیشتر طرفدار علم بودن ترجمه است. به عقیده وی آنهایی که ترجمه را به طور کامل هنری می‌دانند نتوانسته‌اند عمق مسائل زبانی را دریابند و در نتیجه مبانی

علمی آن را رها کرده‌اند.

مفاهیم ترجمه

مفاهیم ترجمه کلمه ترجمه در معانی گوناگون به کار رفته است که مهمترین آنها عبارتند از: - بیان سیرت و اخلاق و نسبت اشخاص، چنانکه از شرح حال بزرگان به ترجمه احوال یا ترجمه مؤلف و از کتبی که درباره احوال و اخلاق شخصیتها نوشته شده به «کتاب تراجم» تعبیر می‌شود. «۲» - به مقدمه کتاب که دیباچه از کتاب است «ترجمه الکتاب» گفته می‌شود. «۳» - تبلیغ و رساندن کلام به کسی که آن را نشنیده است. در تصوف ترکی به کسی که طریقه صوفیه را به مبتدی القاء می‌کند «ترجمان» گفته می‌شود «۴». - تفسیر و تقریر به زبان دیگر از معانی ترجمه است. «۵» چنانکه در (۲) الذریعه ج ۴ صص ۵۵ و ۹۸ (۳) المنجد فی اللغة ص ۶۰ (۴) دکتر رامیار: تاریخ قرآن ص ۶۴۶ (۵) نهج البلاغه خطبه ۱۹۰ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۲۱ نهج البلاغه آمده است «و تراجمه ینطق علی السنتهم» - مشهورترین و متداولترین معنای ترجمه، نقل و برگردان مفهومی از زبانی به زبان دیگر است، «۱» چنانکه در حدیث هرقل آمده است: «و دعا بترجمانه ثم قال لترجمانه قل لهم» (هرقل ترجمان خود را فرا خواند سپس به مترجم خود گفت به اینان بگو ...)

ادله موافقین ترجمه قرآن

اشاره

ادله موافقین ترجمه قرآن مسأله جواز یا عدم جواز فقهی ترجمه قرآن کریم معرکه آراء فقها خصوصا فقهاء اهل سنت در طول تاریخ بوده است و از قرون اولیه مورد بحث و مناقشه بنیانگذاران مذاهب چهارگانه فقه اسلامی بوده است، چنانکه شافعی، احمد بن حنبل و مالک بن انس ترجمه قرآن را روا نمی‌دانستند و اما ابو حنیفه آن را جایز می‌شمارد و قرائت ترجمه سوره فاتحه به فارسی را در نماز برای کسانی که مشکل در تلفظ داشتند جایز می‌دانست. در مقابل گروهی ترجمه قرآن را جایز دانسته‌اند مانند زمخشری «۲» در کشاف، بیضاوی در تفسیر خود (که گزینش از کشاف است) «۳» و قرآن پژوهان دیگری همچون شیخ مصطفی مراغی «۴»، محمد فرید وجدی، «۵» مرحوم کاشف العطاء، «۶» مرحوم آیت الله العظمی میلانی «۷»، (۱) بخاری: صحیح بخاری ج ۱ کتاب اول باب ۶ ص ۵ (۲) زمخشری جارالیه (الکشاف) ج ۲ / ۵۳۹ (۳) بیضاوی انوار التاویل و اسرار التنزیل ج ۲ ص ۳۱۵ (۴) به نقل از مجله مترجم ویژه قرآن شماره ۱۰ ص ۲۰۱ (۵) به نقل از قرآن ناطق عبدالکریم بی‌آزار شیرازی ص ۵۶ (۶) به نقل از تاریخ قرآن آیت الله معرفت ص ۱۵ (۷) به نقل از قرآن ناطق عبدالکریم بی‌آزار شیرازی ص ۶۲ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۲۲ امام خمینی و آیت الله العظمی خویی «۱» قائل به جواز ترجمه قرآن بوده‌اند. قرآن پژوهان برای جواز ترجمه قرآن دلایلی را اقامه می‌کنند ما در این مقال برخی از آنها را بیان می‌کنیم.

۱- همگانی و جهان شمولی بودن پیام قرآن

۱- همگانی و جهان شمولی بودن پیام قرآن ترجمه قرآن به زبانهای مختلف از چند جهت امری ضروری و لازم است. قرآن کتاب دعوت است و این دعوت در جمیع ازمه و امکانه مشمول جمیع انسانها در تمام قرون است و باید به همه انسانها ابلاغ شود و آن را

درک کنند هذا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَ مَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ (آل عمران ۱۳۸) و اسلام دین اختصاصی برای افراد خاص نیست و برای همه مردم جهان یکسان است تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا (فرقان ۱)

۲- ترجمه قرآن یکی از ضرورت‌های دعوت دینی است

۲- ترجمه قرآن یکی از ضرورت‌های دعوت دینی است ترجمه قرآن به دیگر زبانها یکی از ضرورت‌های دعوت دینی به شمار می‌آید و بر عهده همه مسلمین است تا ندای اسلام را به گوش جهانیان برسانند. رسالتی را که قرآن بر عهده گذاشته: كَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا (بقره ۱۴۱) یا آیه شریفه وَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ (نحل ۴۴) که به خوبی دال بر ترجمه به عنوان یک ضرورت (۱) آیه‌الله خویی البیان قسمت

تعلیقات ش ۵ ص ۵۴۰ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۲۳ تبلیغ دینی است «۱» و در میان علماء معاصر حضرت آیت الله خوئی که یکی از اعظام و اعلام فقهاء و مفسرین معاصر بوده‌اند. ایشان ترجمه قرآن را به زبانهای دیگر یک ضرورت دعوت دینی به حساب می‌آورند «۲»

۳- فلسفه انزال قرآن تبیین محتویات قرآن است.

۳- فلسفه انزال قرآن تبیین محتویات قرآن است. غرض از انزال قرآن تبیین و روشن ساختن آن برای جهانیان است نه اینکه صرفاً تلاوت شود و در اختیار گروهی خاص قرار گیرد (مخاطبین اولیه که عرب بوده‌اند) قرآن برای همه است و همه کس باید بتوانند آن را درک کنند و در اختیار داشته باشند و آیات شریفه وَأَوْحَىٰ إِلَيْنَا هَذَا الْقُرْآنَ لِأُنذِرْكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ (نحل ۳۳) و آیه إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ (بقره ۱۵۹) گواه بر این مدعاست.

۴- تحریص و ترغیب پیامبر به تعلم زبان سایر ملل

۴- تحریص و ترغیب پیامبر به تعلم زبان سایر ملل در روایات متعددی منقول است که نبی اکرم اصحاب خود را ترغیب به تعلم زبان دیگر ملل می‌نمود. همچنان که مشهور است که کاتب خود یعنی زید بن ثابت را وا داشتند که زبان عبری و سریانی را فرا گیرد و او در زمان اندکی این دو زبان را آموخت و امر ترجمه قرآن به سایر زبانها می‌تواند یکی از مصادیق این ترغیب باشد. و ترجمه سوره مریم برای پادشاه حبشه که زبان «امهری» داشت. توسط جعفر بن ابی طالب که (۱) محمد هادی معرفت تاریخ قرآن

ص ۱۹۶ (۲) البیان آیت الله خوئی، قسمت تعلیقات شماره ۵ ص ۵۴۰ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۲۴ زبان مردم حبشه را می‌دانست، به خوبی دال بر جواز ترجمه قرآن است.

۵- ترجمه نامه‌های پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم حاوی آیات قرآن

۵- ترجمه نامه‌های پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم حاوی آیات قرآن نامه‌هایی که پیامبر اکرم به پادشاهان کشورهای مجاور نوشته است و همچنین سایر نامه‌های آن حضرت که در طول رهبری به نقاط مختلف مرقوم داشتند حاوی برخی آیات قرآن است. به عنوان نمونه در نامه‌هایی که برای پادشاه حبشه فرستادند این آیات به چشم می‌خورد: هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ

(حشر ۲۳) قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ گفته می‌شود فرستاده پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عمر بن امیه نامه آن حضرت را به زبانی که نجاشی می‌فهمید قرائت کرد.

فقهای شیعه و ترجمه قرآن

فقهای شیعه و ترجمه قرآن در طول تاریخ پر افتخار تشیع، هیچ فقیهی در مورد حرمت ترجمه قرآن فتوا صادر ننموده است، همچنانکه هیچ فقیهی خواندن قرآن را به زبان غیر عربی در نماز جایز ندانسته است. «۱» و فقهای شیعه احکامی را که بر متن قرآن جاری است در ترجمه آن واجب نمی‌دانند (مانند حرمت مس آن بدون طهارت «۲» و جوب سکوت در موقع استماع آن و غیره) لذا آنان (_____ ۱) در بین مذاهب اربعه اهل سنت تنها ابو حنیفه در برهه‌ای از اجتهاد خود به جواز خواندن ترجمه قرآن در نماز فتوی داد (ر. ک به: المبسوط للامام السرخسی ج ۱ ص ۳۷، بدائع الصنائع علاء الدین الکاسانی ج ۱ ص ۱۱۲ به نقل از مجله مترجم شماره ۱۰) ص ۲۰۰ (۲) در بین مذاهب اربعه اهل سنت تنها حنفی‌ها مس ترجمه قرآن را نیز حرام می‌دانند (ر. ک الفقه علی مذاهب الخمسه) ص ۳۴ به نقل مجله مترجم شماره ۱۰ ص ۲۰۰ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۲۵ ترجمه قرآن را قرآن نمی‌دانند و آن را تنها کمکی برای فهم آیات می‌دانند. فقهای شیعه همچون شیخ طوسی، محقق حلی، صاحب جواهر و فقهای معاصر، همه ترجمه را جایز می‌دانند. در بین علماء شیعه تنها شیخ آقا بزرگ تهرانی تا حدی سختگیری نموده است. هر چند ایشان نیز قائل به رعایت شرایط ترجمه و جواز ترجمه هستند. «۱» لازم به تذکر است، فقهاء شیعه ترجمه قرآن را فقط در نماز (حمد و سوره) جایز نمی‌دانند و در سایر موارد جایز می‌دانند. و بحث عدم جواز ترجمه قرآن در نماز، ربطی به مسئله ترجمه قرآن در غیر نماز ندارد و میانشان فرق اساسی است «چرا که نماز با شکل خاص آن مهمترین شاخصه و شعار اسلام است و عامل اساسی امتیاز میان مسلمان و غیر مسلمان می‌باشد.» «۲»

پیشینه ترجمه قرآن در اسلام

پیشینه ترجمه قرآن در اسلام نخستین مترجم قرآن کریم به زبان فارسی سلمان فارسی آن صحابی گرامی است که مشمول فرمایش «السلمان منّا اهل البیت» می‌باشد. شرح موضوع چنین است که اهل فارس نامه‌ای به سلمان نوشتند تا ترجمه سوره فاتحه را به زبان فارسی برای آنان بنویسد. و او نیز چنین نوشت: «بنام یزدان بخشاینده» سپس نامه را به حضرت رسالت صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ارائه (_____ ۱) الذریعه الی تصانیف الشیعه ج ۴ ص ۱۲۴ (۲) دکتر ولی الله نقی‌پور، تدبر در قرآن ص ۳۵۱ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۲۶ کرد «۱» این سیره نیکو در زمان حیات پیامبر اکرم ادامه یافت و گروهی از صحابه آیات یا قسمتی از قرآن را برای کسانی که تازه وارد دین اسلام می‌شدند ترجمه می‌کردند تا آنان را با حقائق و معارف قرآنی آشنا سازند و در هجرت نخستین مسلمانان به حبشه جعفر بن ابی طالب قسمتی از سوره مریم را برای نجاشی و وزراء و اعیان و شخصیت‌های حاضر در مجلس ترجمه کرد.

بررسی شیوه‌های ترجمه

بررسی شیوه‌های ترجمه ترجمه‌های موجود قرآن را نوعاً به سه دسته می‌توان تقسیم کرد: ۱- ترجمه تحت اللفظی ۲- ترجمه آزاد ۳- ترجمه تفسیری ۱- ترجمه تحت اللفظی: گروهی معتقدند، اگر ما دقت و امانت را در ترجمه بخواهیم رعایت کنیم باید واژه به واژه ترجمه کرده و جلو برویم. بدین وسیله حفظ امانت می‌شود و دخالتی در آیات نمی‌شود. در این نوع ترجمه، مترجم به جای هر کلمه از زبان مبدأ، کلمه‌ای از زبان مقصد را جایگزین می‌کند، از نمونه‌های این ترجمه می‌توان ترجمه آقای معزی را نام برد «۲».

باید متذکر شویم این نوع ترجمه مشکلات جدیدی را فراهم می‌کند و هدف از ترجمه را مختل و ناقص می‌کند و در این نوع ترجمه در کلامی مانند قرآن که مشحون از انواع کنایات، تشبیه‌ها و استعاره‌ها هست (۱) جواد سلماسی زاده، تاریخ ترجمه

قرآن در جهان ص ۸۹ (۲) سلسله مباحث بررسی ترجمه‌های قرآن، دانشکده علوم قرآنی تهران، قرآن پژوه معاصر دکتر نقی پور (نقل به معنا). اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۲۷ ترجمه را قبیح و مستهجن می‌کند و می‌توان گفت این نوع ترجمه نارساترین نوع ترجمه هست. مثلاً اگر بخواهیم آیه ۲۹ سوره اسراء و لا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا را ترجمه تحت اللفظی کنیم به این صورت می‌باشد: «هرگز دست خود بر گردن میند و آن را از هم کاملاً گشاده مدار آنگاه نکوهیده و درمانده خواهی نشست» خواننده این ترجمه در حیرت خواهد ماند، چرا خداوند از بستن دست به گردن و از گشاده نمودن دست منع نموده است ولی باید توجه داشت که «غُلَّ يَدَيْنِ» در لغت عرب کنایه از بخل ورزیدن و «بسط یدین» کنایه از سخاوت است «۱». ۲- ترجمه آزاد: در این روش مترجم سعی می‌کند معنا را از قالبی به قالب دیگر بریزد تا معنای مقصود کاملاً ادا شود. اینگونه ترجمه را ترجمه معنوی نیز گویند زیرا بیشتر سعی بر انتقال کامل مفاهیم است نه تطابق لفظی. قرآن پژوه بزرگ معاصر حضرت آیت الله معرفت این نوع ترجمه را بهترین شیوه ترجمه می‌دانند. ۳- ترجمه تفسیری: مراد از ترجمه تفسیری این است که لفظ به لفظ معنا نکنیم بلکه مترجم بیاید مجموع آیات چه معنا و مفهومی را القاء می‌کند، همان مفهوم را در قالب جملات فارسی بریزد و معنا کند (البته با توضیحات اضافی). این نوع ترجمه بخشی از مشکلات ترجمه نوع اول را از میان می‌برد و پیام آیه را رساتر به مخاطبین منتقل می‌سازد ولی چگونگی در این نوع (۱) محمد هادی معرفت، تاریخ قرآن

ص ۱۸۴. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۲۸ ترجمه یک تفسیر اجمالی از آیات مطرح می‌شود برداشتها و دیدگاههای مترجم در ترجمه لحاظ می‌شود: ترجمه آقای مکارم، سراج و الهی قمش‌ای از نوع ترجمه تفسیری می‌باشد. در نهایت ترجمه قرآن باید به گونه‌ای باشد که از قرآن ترجمه بلیغ و دقیق انجام شود که منعکس کننده مقدار پیامی باشد که یک فرد عرب زبان با سرمایه حق طلبی بدون دارا بودن ابزار فنی، مستقیماً از قرآن دریافت می‌نماید و این حد از انعکاس پیام قرآن در وسع و طاقت بشری بوده و ترجمه تفسیری به این حقیقت نزدیکتر است. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۲۹

فصل دوم شیوه‌ها، شرایط و پیش نیازهای ترجمه قرآن

شرایط مترجم قرآن کریم

شرایط مترجم قرآن کریم با توجه به امر خطیر ترجمه قرآن، مترجم این کتاب مقدس باید حائز شروط زیر باشد: ۱- باید کاملاً به دقایق و نکات هر دو زبان یعنی اصل و ترجمه یا به تعبیر دیگر به هر دو زبان مبدأ و مقصد کاملاً مسلط باشد. «۱» ۲- مترجم باید خود را از هر گونه خواستهای درونی که ساخته محیط یا باورهای تقلیدی اوست، آزاد ساخته، صرفاً در صدد فهم مفاد آیات بدون هر گونه آرایه باشد. «۲» ۳- با توجه به اینکه ترجمه از تفسیر مشکل تر است، مترجم قرآن کریم باید صاحب بینش تفسیری مخصوصاً (تفسیر المیزان) و سایر تفاسیر باشد که بتواند قبل از ترجمه هر آیه‌ای به تفاسیر معتبر مراجعه کند و به آنچه خود در آغاز از آیه استنباط می‌کند اکتفا کند. ۴- به اسالیب و خصائص هر دو زبان آگاه باشد. ۵- تسلط بر موضوع: زیرا در عمل ثابت شده است که مترجم هر (۱) سلماسی زاده، دکتر جواد، تاریخ ترجمه قرآن در جهان ص ۱۲ (۲) معرفت آیت الله محمد هادی تاریخ قرآن ص ۲۰۰ اصول و مبانی ترجمه

قرآن، ص: ۳۲ اندازه که بر زبان مبدا و مقصد مسلط باشد اگر خود، اهل آن علم مورد توجه نباشد یا به عبارت دقیقتر اهل اصطلاح نباشد از عهده ترجمه آن بر نمی‌آید (۱). ۷- مترجم قرآن باید مزین به فضائل اخلاقی و طهارت روحی باشد و نهایت احتیاط علمی و حفظ امانت را در ترجمه قرآن کریم به کار بندد که این اصل اساسی‌ترین شرایط مترجم قرآن کریم است.

شرایط ترجمه قرآن کریم

شرایط ترجمه قرآن کریم گفتیم مراد از ترجمه در اصطلاح و در عرف، انتقال معنی کلام از زبانی به زبان دیگر است با توجه به اینکه جمیع معانی و مقاصد منظور در متن اصلی را متضمن باشد به حدی که گویی عین کلام از زبانی به زبان دیگر منتقل شده است. حال اگر متنی چون قرآن کریم را بخواهیم ترجمه کنیم که در کمال اعجاز، و نهایت فصاحت و بلاغت است باید کمال دقت خود را به کار گیریم که ضمن انتقال مفاهیم والای موجود در متن اصلی، از اظهار نظر شخصی و استنباطات بدون دلیل که هر آن احتمال بروز اشتباه را قوت می‌بخشد مصون و محفوظ باشد. از این رو برای ترجمه مطلوب قرآن شرطهای زیر را باید در نظر گرفت: ۱- باید با دقت تمام، محتوای هر آیه با دلالت‌های لفظی آن، چه اصلی و چه تبعی، مورد عنایت قرار گیرد و دلالت‌های عقلی آیه که نیماز به استدلالات دارد به تفسیر و گنگ‌نار شود.

(۱) مصاحبه با استاد احمد آرام،

ترجمه خوب، کیهان فرهنگی، مردادماه ۶۳ ص ۱۶. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۳۳-۲ باید با انتخاب نزدیکترین معانی و مناسبترین قالب در زبان مقصد، معنی و مفهوم کامل آیه در متن ترجمه شده ظاهر شود و اگر حسب ضرورت نیاز به افزودن مطلبی یا واژه باشد باید آنها را در داخل پرانتز قرار داد (۱). ۳- با توجه به حساسیت و صعوبت بسیار ترجمه قرآن با التزام به دقت و رسایی، امر ترجمه از عهده یک فرد مفسر خارج بوده و همکاری گروهی متخصص و کارشناس به ریاست مترجم مفسر تأکید می‌شود که آگاهی کامل به علوم مختلف دینی و آگاهی کامل به زبان مورد ترجمه داشته باشند تا متن مترجم از خطا و انحراف مصون باشد. و هر کسی با توجه به مهارت و تخصص خود بخشی را برای ترجمه اختیار کند. ۴- باید حروف مقطعه در اوایل سور بدون ترجمه و توضیح به همان حالت ابهام ترجمه شود. ۵- لازم است متن ترجمه شده قرآن کنار متن عربی قرار گیرد تا مراجعه کننده در صورت مواجه شدن با اشکال بدان مراجعه کند و این توهم پیش نیاید که ترجمه می‌تواند جای قرآن را بگیرد. ۶- علاوه بر دقت و رسایی در ترجمه باید مشکل وجود آیات متشابه، منسوخ، و غیره در آن مرتفع گردد. بدین منظور باید در موارد فوق با اشاره‌ای در پاورقی، ضمن بیان خصوصیات آیات فوق، مخاطبین را به آیات توضیحگر هدایت نمود تا که خطر کج فهمی در اینگونه آیات مرتفع گردد. (۲) «_____» (۱)

معرفت محمد هادی، تاریخ قرآن، ص ۱۹۹. (۲) نقی پور دکتر ولی الله تدبر در قرآن ص ۳۲۴ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۳۴

۷- از به کارگیری اصطلاحات علمی و فنی در ترجمه باید پرهیز کرد زیرا ترجمه برای عموم است.

شرایط ترجمه قرآن از دیدگاه آیت الله خوئی:

شرایط ترجمه قرآن از دیدگاه آیت الله خوئی: در میان فقهای معاصر شیعه استاد آیت الله العظمی خوئی راجع به ترجمه و شرایط آن در کتاب نفیس خود چنین مرقوم داشتند: «خداوند پیامبر نبی را برای هدایت مردم فرستاد و او را به وسیله قرآن پیروز گردانید. قرآنی که متضمن سعادت آنان است و آنان را به مدارج کمال صعود می‌دهد و این لطفی است از جانب خدا که اختصاص به قومی ندارد، بلکه تمامی بشر را شامل است، افزون بر اینکه تعالیمش عام و هدایتش جهانشمول است. از این رو لازم است تعالیم و محتویات حق آن را همه افراد دریابند تا به وسیله آن هدایت شوند، و تردیدی نیست که ترجمه قرآن یکی از وسایل مهم آن

هدایت است آری باید ترجمه، تحت اللفظی باشد، باید مترجم به زبان مقصد و مبدأ آگاهی کامل داشته باشد زیرا: ترجمه، هر چند استوار باشد، باز هم مسأله بلاغت در کار است باید دقت شود تا احیاناً عکس مقصود ارائه نشود. بنابراین در ترجمه قرآن، فهمیدن قرآن، شرط است و فهم، منوط در امور سه گانه زیر است: (۱) مفهوم لفظی که عرب فصیح، از ظاهر آن می‌فهمد (۲) حکم عقل و فطرت (۳) رجوع به تفاسیر سلف صالح به ویژه ائمه اطهار. (۱)

فی تفسیر القرآن ص ۵۰۶ و ۵۰۵. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۳۵

ترجمه قرآن و پیش نیازهای آن

ترجمه قرآن و پیش نیازهای آن مترجم قرآن کریم پس از احراز شرایط ایمانی و معنوی و قلبی می‌باید شرایط علمی و عملی چندگانه‌ای دارا باشد، چون ترجمه و تفسیر، اجمال و تفصیل یک واقعیت هستند و هر مفسری مترجم و هر مترجمی مفسر است زیرا که ترجمه یک تفسیر اجمالی از قرآن است و شرایط مفسر قرآن و اطلاعات علمی لازم برای مفسر قرآن قابل تسری و اطلاق به مترجمان هم هست لذا مترجم قرآن باید به علوم زیر احاطه داشته باشد. ۱- علم اشتقاق: یکی از مجاری مهم فهم قرآن، شناخت مفردات و الفاظ قرآن کریم است و هر کس بخواهد از دریای بیکران قرآن بهره برد و بر عجائب مطلع گردد، به ناچار باید آشنا بر الفاظ و مفردات آن باشد. لغت پژوه شهیر قرآن، راغب اصفهانی در مورد اهمیت مفردات و الفاظ قرآن برای فهم معانی قرآن در مقدمه کتاب خود می‌گوید: «نخستین علم از علوم قرآنی که برای فهم و درک قرآن لازم است علوم الفاظ است» (۱) شناخت الفاظ قرآن آنچنان در ترجمه و تفسیر قرآن اهمیت دارد که اگر بررسی و تحقیق دقیقی در مورد آن نشود، ممکن است فهمی ناروا و غیر صحیح از قرآن صورت بگیرد. پس توجه به علم اشتقاق و انواع آن و بیان ریشه کلمات و دریافت (۱) راغب اصفهانی، مفردات الفاظ

قرآن ص ۶ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۳۶ صحیح معانی مفردات قرآن برای مترجم قرآن لازم و ضروری است. (۱) مترجم باید آگاهی و آشنایی کامل به فرهنگهای معتبر لغت چون «العین» خلیل بن احمد «معجم مقاییس اللغة» ابن فارس، «الصحاح» جوهری، «النهاية» ابن اثیر، «لسان العرب» ابن منظور، «القاموس المحيط» فیروزآبادی، «تاج العروس» زبیدی، «المفردات» راغب اصفهانی و سایر فرهنگهای لغت داشته باشد. (۲) ۲- علم صرف: مترجم قرآن باید آگاهی و آفری به علم صرف داشته باشد، علم صرف نظر به شناسنامه کلمات دارد و باید معانی یک واژه را در شکلهای مختلف بداند «به طور مثال، در قوله تعالی «حتى اذا استیأس الرسل» در اینجا استیئاس به معنای یأس و نومیدی نیست و ساحت انبیاء از آن منزه است بلکه به معنی مرز یأس است، یعنی دیر کردن نصرت موعود، ایشان را به مرز یأس نزدیک کرد، زیرا می‌دانستند که مبدأ حق خداوند است و محو و اثبات در اختیار اوست» (۳) (۱) توضیح اینکه، اشتقاق

بر سه نوع است: اشتقاق صغیر، کبیر و اکبر. در اشتقاق صغیر تعداد حروف اصلی کلمه «مشتق» و ترتیب آنها با کلمه «مشتق منه» یکسان است، مثلاً تفسیر از «فسر» حروف اصلی «ف س ر» است و ابتدا «ف» بعد «س» و سپس «ر» قرار گرفته است. در «اشتقاق کبیر» حروف اصلی یکسان است ولی به ترتیب نیست مثل اشتقاق «تفسیر» از «سفر» که هر دو معنای آشکار کردن است و حروف اصلی هر دو - مشتق و مشتق منه - یکسان است ولی به ترتیب نیست در «اشتقاق اکبر» بیشتر حروف اصلی مشتق و مشتق منه با هم مشترک اند مثل «فصم» و «قصم» که هر دو به معنای شکستن و جدا کردن است و فقط در حروف «ص م» مشترکند. (۲) با توجه به اینکه کتب مفردات و الفاظ قرآن بسیار متعدد و متنوع است امّا بهترین و دقیقترین آنها کتاب مفردات راغب اصفهانی است و به تعبیر استاد بزرگ قرآن آیت الله معرفت که به نقل از علامه طباطبایی می‌فرمودند: با اینکه لغت توقیفی است اما اولین کتاب

اجتهادی در لغت کتاب مفردات راغب است و یک کتاب اعجاز‌گونه در لغت است» (۳) فصلنامه بینات ص ۶۳. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۳۷-۳- علم نحو: مترجم قرآن کریم باید اطلاع کاملی به علم نحو و شناخت قواعد اعراب داشته باشد علم نحو نظر به جایگاه واژه‌ها در جمله و نقش معنایی آنها دارد. ۴- علوم بلاغی: یعنی معانی و بیان و بدیع که آنها را جمعا علوم بلاغت گویند. مترجم قرآن باید آگاهی کاملی به علوم بلاغت داشته باشد و اغراض و کلمات بلاغی را در ترجمه خود لحاظ کند (بخاطر ضرورت و اهمیت تأثیر علوم بلاغت در ترجمه در فصول بعدی فصلی را مستقلا به این مهم اختصاص می‌دهیم). ۵- علم قراءت: توضیح مسئله بسیار مفصل است و این گفتار گنجایش آن را ندارد و ما را از مسیر اصلی بحث خارج می‌کند به طور خلاصه جواز قراءت گوناگون در اثر عسر و حرج بوده و بعد از رفع عسر و حرج، جواز آن منتفی است، زیرا یک نوع شکاف در وحدت مسلمانان و بهانه‌ای برای معاندین می‌باشد. ۶- علم کلام: که مفصلا در یک فصل مستقل مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. ۷- علم اصول فقه: این علم که وجوه استدلال بر استنباط احکام با آن دانسته می‌شود و دانستن بخش مباحث الفاظ آن در فهم قرآن و سنت به طور کلی دخیل است و فهم برخی از موارد آنها وابسته به دانستن مباحث الفاظ اصول فقه است که مترجم قرآن کریم به این علم باید اطلاع وافی و کافی داشته باشد. ۸- علم اسباب النزول و قصص (توسعا تاریخ) ۹- علم ناسخ و منسوخ: آیاتی در قرآن هست که حکم آنها منسوخ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۳۸ است ولی تلاوتش استوار است. چه بسا بی اطلاعی، با خواندن ترجمه گمان کند آن حکم باقی است و گمراه شود. در این صورت باید در ضمیمه، ناسخ و منسوخ معین گردد. مترجم قرآن کریم باید واقف بر این علم باشد. ۱۰- علم تفسیر: مترجم قرآن باید غواص خستگی ناپذیر اقیانوس تفسیرهای قرآن باشد و با جمیع تفاسیر اعم از روایی، کلامی، عرفانی، ادبی و بلاغی مسلط باشد. ۱۱- علم الدراییه و فقه الحدیث: یعنی حدیث‌شناسی و درجات قبول آنها و عمل به آنها، خصوصا احادیث مربوط به تفسیر و همچنین در حافظه داشتن و حاضر الذهن بودن و قدرت تداعی معانی، تا در دقت ترجمه، در اثر تداعی معانی، مناسبات آن از روایات به یاد آید و به فهم قرآن یاری دهد، و بسیاری از تأویلات را (ردّ متشابهات بر محکّمات) جز از ناحیه راسخین در علم نمی‌توان دانست و مترجم قرآن کریم باید به این علم اشراف کافی داشته باشد. ۱۲- تاریخ: مترجم قرآن کریم باید به کلیات تاریخ، تاریخ عرب قبل از اسلام، تاریخ صدر اسلام و آگاهی لازم و کافی را داشته باشد. ۱۳- فارسی دانی و فارسی نویسی: برای مترجم، فارسی نویسی (و طبعاً انگلیسی دانی بر مترجم انگلیسی و نظایر آن). ۱۴- اخلاص و خلوص نیت؛ رعایت طهارت و امانت ۱۵- آگاهی بر علم فقه و سایر علوم جنبی اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۳۹

فصل سوّم: اصول و مبانی ترجمه قرآن

جایگاه اصطلاحات در ترجمه قرآن کریم

جایگاه اصطلاحات در ترجمه قرآن کریم در هر زبانی اصطلاحاتی وجود دارد که عدم آشنایی با آن اصطلاحات، کار مترجم را در ترجمه و فهم آن زبان، دچار اشکال می‌کند. کسی که برای درک و دریافت متن یا عبارتی مبادرت می‌ورزد، باید احاطه کامل به اصطلاحات موجود در آن را داشته باشد. در قرآن کریم نیز اصطلاحات فراوانی وجود دارد، که دانستن آنها برای فهم و ترجمه قرآن لازم و ضروری است. و مترجمین قرآن کریم باید نسبت به این اصل، عنایت کافی داشته باشند و در ترجمه خود معانی و مفاهیم اصلی نباید با اصطلاحات جدید و تخصصی خلط گردد. اصطلاحات را باید ترجمه اصطلاحی معادل کرد نه تحت اللفظی، اینک ما در این مقال به نمونه‌هایی اشاره می‌کنیم. ۱- ملک یمین: این واژه که بیشتر به صورت ما مَلَكْتُ أَيْمَانُكُمْ در قرآن استعمال شده است، به معنای کنیز می‌باشد و نباید در ترجمه مثلا گفت «آنچه دستهای شما مالک می‌گردد». متأسفانه گاهی دیده می‌شود کسانی به جهت بی‌توجهی به اصطلاح ملک یمین در ترجمه، به معنای تحت اللفظی آن می‌پردازند. اخیرا در اصول و مبانی ترجمه

قرآن، ص: ۴۲ قرآنی دیدم که مترجم آن در ذیل آیات آغازین سوره مومنون: قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ تَا وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ اینگونه ترجمه کرده است: «همانا رستگار شدند مؤمنان، آنان که در نماز خویشند فروتنان و آنان که بر فرجهای خویشند نگهدارندگان مگر بر همسران خود یا آنچه داراست دستهای ایشان». در حالیکه صحیح‌تر آن بود که گفته شود «... مگر بر همسران خود یا کنیزانشان». ۲- ضرب فی الارض: معنای تحت اللفظی عبارت یاد شده «زدن در زمین» است در حالیکه مراد از آن (مسافرت) می‌باشد. به آیه زیر توجه کنید: لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ (بقره- ۱۷۳) «انفاق برای نیازمندیانی باشد که در راه خدا محصور شده‌اند و نمی‌توانند مسافرتی بنمایند». از همین قبیل آیه ضرب فی سبیل الله در آیه یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا (نساء- ۹۴) می‌باشد. ۳- سقط فی یدیه: معنای تحت اللفظی عبارت مزبور چنین است: «آنگاه که عمل در دستش افتاده است. در حالیکه «سقط فی یدیه» به صیغه مجهول اصطلاحاً به معنای ندامت و پشیمانی است. چنانکه گفتار راغب در مفردات هم مؤید کلام ماست «۱». در قرآن کریم می‌خوانیم وَ لَمَّا سَقَطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَ رَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِن لَّمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَ يَعْفُو لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ (اعراف ۱۴۹).

(۱) مفردات راغب ص ۲۴۱ در ذیل

واژه «سقط» اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۴۳ «و چون پشیمان شدند و دانستند که گمراه شده‌اند گفتند: اگر پروردگاران ما رحم نیاورد و نیامزد از زیانکاران خواهیم بود». ۴- ضرب عنه: معنای تحت اللفظی آن زده شد از او می‌باشد. اما باید دانست مراد از آن اعراض و روی گرداندن است در قرآن کریم. أَفَضْرِبُ عَنْكُمْ الذَّكْرَ صَافِحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُّشْرِفِينَ (زخرف- ۵) «آیا به علت اعراض از شما ذکر (قرآن) را، از شما برگردانیم به خاطر اینکه شما مردمی اسراف گردید؟ در ترجمه معانی و مفاهیم اصلی نباید با اصطلاحات جدید و تخصصی آمیخته گردد مثلاً در ترجمه کلمه حکمت که در قرآن آمده نباید اصطلاح رایج «حکمت» به معنی «فلسفه» مورد استفاده قرار گیرد «۱». مرحوم علامه شعرانی در کتاب «نثر طوبی» حکمت را همان دانش عقلی که مرادف فلسفه است می‌داند. و در آیاتی که کتاب و حکمت را قرین یکدیگر ساخته می‌گوید: «به پیغمبران هم کتاب آموختم و هم حکمت، یعنی هم معقول و هم منقول «۲». سؤال ما از این بزرگان آن است که آیا مسلمانان صدر اسلام نیز از حکمت معنای ارسطویی را می‌فهمیدند و درک می‌کردند، و چرا این واژه‌ها را با آنچه امروز حکمت نامیده می‌شود اشتباه گرفته‌اند؟

عدم ترادف در قرآن

عدم ترادف در قرآن یکی از اصول و مبانی که مترجمین قرآن کریم می‌بایست التفات (۱) مجله مترجم شماره ۱۰ ص ۱۹۸

(۲) نثر طوبی علامه شعرانی ص ۱۹ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۴۴ کافی نسبت به آن داشته باشند، عدم ترادف در قرآن است که می‌بایست در ترجمه خود این اصل را لحاظ کنند. علت عدم ترادف این است که قرآن حکیم است و از سوی حکیم برای ما فرستاده شده. در سوره یس می‌فرماید: وَالْقُرْآنِ الْحَکِیمِ حکمت حکیم اقتضاء دارد که هر کلامی در جای خاصی به کار رود و در مورد خداوند دو تعبیر مشابه بدون افاده معنی تازه‌ای، سر نمی‌زند که همان زیاده‌گویی و لغو‌گویی را نتیجه می‌دهد و الفاظی که در قرآن کریم مترادف به نظر می‌رسند هر یک حامل خصوصیات ویژه‌ای است که ترادف را از آنها سلب می‌کند. با عنایت به این نکته که الفاظ قرآن با خصیصه اعجاز توأم است به عبارت دیگر به جای لغتی که در قرآن کریم، مرادف با لغت دیگر به نظر می‌رسد محال است لغت دیگری به کار رفته باشد. در قرآن کریم واژه‌های «خالق»، «باری»، «فاطر» در جایگاههای مختلفی آمده که نمی‌توان خصوصیات مفاهیم آنها را با تعبیر کلمه آفریدگار به کار برد. ساختار قرآن نیز همچون نظام تکوین که هر جزء در ساختار زیبا و شکیل و عمیق و بنیادین و بر اساس محاسبه‌ای دقیق و حکمتی عمیق به کار رفته است می‌باشد و هر واژه‌ای ویژگی

خاص خود را دارد. مثلاً در قرآن می‌بایم که حالت مردگی را در یک جا با لفظ «هامده» بی‌سر و صدا بیان شده و در جای دیگر با لفظ «خاشعه سر به زیر» تَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً، تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً راستی راز ایندو چیست؟ چرا کلمه موت به کار نرفته است. چون بحث از زمین مرده است و احیاء می‌شود این دو واژه اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۴۵ «افسردگی، خاشعه» در دو مقام به دو جهت ذکر شده است. در آیه اول تحت عنوان اینکه خداوند چطور مردگان را زنده می‌کند تَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً آمده که این آیه از آیات احیاء الارض است که ناظر بر ادله امکان معاد است و در جای دیگر در زمینه سوق دادن مردم به عبادت خداست و یادآوری نعمتهای الهی است «۱» و به تعبیر علامه طباطبایی در المیزان زمین خشک و خالی از گیاه در اینجا به شخص فقیر و بی‌بضاعتی تشبیه شده که گرفتار ذلت و حقارت است و پس از نزول باران به کسی که گویی مال فراوانی به دست آورده و بهترین لباسها را در تن کرده و با قامتی رعنا و کشیده و پر نشاط به حرکت در آمده به گونه‌ای که در صورتش آثار نعمت نمایان است این است که می‌گوید: «تری الارض خاشعه» «۲» مثلاً در آیه وَ يَعْلَمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ برخی «حکمه» را «قرآن» معنی کرده‌اند و «کتاب» را نیز قرآن گرفته‌اند (۴) حال آنکه «کتاب و حکمت» در این آیه مجموعاً «قرآن» را تشکیل می‌دهند که اولی صادره برای عمل است «احکام» و دومی «فلسفه و اسرار احکام» می‌باشد. «۳» یا فی المثل (يعرفون) را (يعلمون) ترجمه کرده یا حکیم را علیم و علیم را خبیر، یا ينظرون را «یرون» ترجمه کرد و جمیع اینها در ترجمه با هم فرق می‌کنند که مترجم باید نسبت به این اصل توجه داشته باشد (۱) دانشگاه قم، استفاده‌های

حضوری از آیت الله معرفت (نقل به معنا) (۲) المیزان ج ۱۴-۱۳ ص ۳۴۵ (۳) دکتر ولی الله نقی‌پور تدبر در قرآن ص ۲۸۱ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۴۶

نقش تطوّر لغت در ترجمه قرآن

نقش تطوّر لغت در ترجمه قرآن یکی از اصول و مسائلی که باید مترجم قرآن، به آن عنایت کافی داشته باشد، تحول معانی (سمانتیک) است، مترجم در این مرحله باید عارف به تحول زبان باشد، زیرا برخی از واژه‌ها در طول زمان، معانی جدیدی پیدا می‌کنند، چه بسا واژه‌ای در عصر نزول قرآن در معنایی ظهور داشته و استعمال آن در آن معنا شایع بوده، ولی اکنون استعمال آن در آن معنا رایج و شایع نباشد، زیرا کلمات در طول زمان و به موجب عواملی، تغییر معنی می‌دهند. مثلاً در قرآن می‌بایم، برخی الفاظ شرعی در پدیده‌ای استعمال شده‌اند که از ابداعات شریعت است که به موجب انقلاب فرهنگی که اسلام پدید آورد معانی خود را از دست داده و در معانی جدیدی به کار رفته‌اند که به آن منقول لفظی اطلاق می‌شود. برخی از الفاظ مخصوص، چون لفظ صلوة، زکاة، صوم و حج و غیره قبل از اسلام حامل بار معنایی خاصی بوده‌اند و بعد از اسلام این الفاظ از معانی لغوی خود به معانی شرعی نقل شده‌اند و این نقل از معانی لغوی به معنای شرعی در چه زمانی تحقق یافته محل اختلاف میان اصولیون است «۱»

(۱) این بحث یکی از مباحث بحث

انگیز میان اصولیون است که نقل این الفاظ از معانی لغوی به معانی شرعی آیا در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم محقق شده که در عرف اصولیون «حقیقت شرعی» اطلاق می‌شود و یا در یاران و پیروان متشرع اتفاق افتاده است که در این صورت «حقیقت متشرعه» نامیده می‌شود که ثمره این نزاع عده‌ای قائل بر قول نخست، بر معانی شرعی حمل می‌کنند و گروهی حمل بر معانی لغوی و گروهی دیگر قائل به توقف (تفصیل این بحث در کتب اصولی بالخصوص اصول فقه مظفر و کفایة الاصول آخوند خراسانی آمده است). اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۴۷ اینک برای تبیین نقش تطوّر لغت در ترجمه قرآن نمونه‌هایی از آیات را بیان می‌کنیم. مثلاً آیاتی که در قرآن واژه «عذاب» به کار رفته، نمی‌توان به شکنجه ترجمه کرد، این معادل تا حدود یک قرن پیش بی‌اشکال بود، ولی چون شکنجه، معنای آزار و ایداء متهمان و محکومان (غالباً سیاسی) را دارد، لذا نمی‌توان و نباید آن را به جای

عذاب قرآنی به کار برد «۱». یا آمیزش را مترجمان قدیم در برابر مخالطه (و إن تخالطوهم) بقره ۲۲۰ قرآنی به کار می‌بردند اما چون در قرنهای اخیر و به ویژه در قرن حاضر این کلمه در عرف زبان فارسی به معنی «آمیزش جنسی» است لذا نمی‌توان آن را در برابر مخالطه قرآنی به کار برد «۱». یا همچنین کلمه «کارگر» را در برابر عامل در آیه اُنّی لا اُضَیْعُ عَمَلِ آلِ عِمْرَانَ (۱۹۵) نمی‌توان قرار داد که ترجمه آن چنین می‌شود «من ضایع نکنم کردار هیچ کارگر را» پیداست که در عصر ما کارگر به معنای کسی که بیش برابر خادم یا مستخدم بکار می‌رود، لذا نمی‌توان آن را در برابر عامل قرآنی به کار برد «۱». پس با مباحث فوق روشن شد که زبان تکامل دارد و پویاست و زبان و لغت پیوسته، به مرور زمان و به واسطه آمیزش با زبان و فرهنگهای دیگر دستخوش دگرگونی و تحول است که مترجم قرآن کریم باید کمال التفات نسبت به تطوّر لغت داشته باشد. هنر مترجم در این بین این است که محتوی که حقیقتی تغییر ناپذیر است در قالب الفاظ جدید و مفاهیمی به تناسب نیاز روز در آورد. لذا ضرورت ایجاب می‌کند که متن اصیلی (_____ ۱): خرمشاهی بهاء الدین، تعلیقات ترجمه قرآن ص ۶۳۹. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۴۸ چون قرآن در هر زمان بر اساس این تحوّل برگردان شود تا مورد استفاده بهینه قرار گیرد «۱».

تضمین و نقش آن در ترجمه قرآن کریم

تضمین و نقش آن در ترجمه قرآن کریم یکی از اصول و نکاتی را که مترجم قرآن کریم باید در ترجمه قرآن در نظر گیرد، صنعت تضمین است. به دلیل توجه نکردن مترجمان به این فنّ، بیشتر آنها در ترجمه آیات دچار لغزش می‌شوند. تضمین از نظر دو گروه قابل بررسی است: (۱) نحویان (۲) بلاغیان. آنچه در ترجمه قرآن کریم موثر است، تضمین نحوی است و آن عبارتست از این که: لفظی ذکر شود و معنای لفظ دیگری اراده گردد، البته با وجود قرینه بین دو لفظ تا معنای لفظ دوم در نظر گرفته شود. نویسنده یا مترجم می‌تواند با این عمل از فعل لازم معنای تعدیه اراده کند یا بر عکس. همچنین معنای حرفی را در ضمن حرفی دیگر اراده کند. چنانکه اکثر حرف جار به بدین گونه‌اند. قابل ذکر است که برخی از مفسران همچون زمخشری و نحویان از جمله پیروان سیبویه بر این عقیده‌اند که یک فعل می‌تواند متضمن معنای دیگری باشد اما حرف قائم مقام حرف دیگری نمی‌شود «۲». برای روشنی موضوع بحث (تضمین) چند آیه‌ای را بررسی می‌کنیم: ۱- عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ (انسان ۶/۷۶). در این آیه فعل «یشرب» متضمن معنای «یلتذ» یعنی «لذت می‌برد» است. ترجمه آیه به بدین گونه (_____ ۱) خرمشاهی، بهاء الدین تعلیقات

ترجمه قرآن ص ۶۳۹. (۲) الکشاف (۱/۱۱۵)، بدائع الفوائد، (۲/۲۱) به نقل فصلنامه وزین بینات شماره ۷ ص ۷۳. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۴۹ است: «چشمه‌ای که بندگان خدا از آن لذت می‌برند». و عده‌ای معتقدند فعل «یشرب» متضمن «یروی» است. ۲- وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ (بقره ۱۴). در این آیه فعل «خلوا» به معنای «ذهبوا» یا «اصغوا» است. زرکشی در البرهان بر این تاکید کرده است که تضمین در این آیه بهتر است از این که بعضی از نحویان حرف «إلی» را به معنای «باء» یا «مع» گرفته‌اند «۱». ۳- أَلَمْ تَرَ إِلَىٰ الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ (بقره ۲۵۸) در این آیه فعل «لم تر» متعدی به نفسه است اما می‌بینیم با حرف جرّ «إلی» آمده است، بخاطر این که متضمن معنای «تنظر» است و این قانون در سراسر قرآن کریم رعایت شده است مثل: أَلَمْ تَرَ إِلَىٰ رَبِّكَ ... (فرقان ۴۵). ۴- وَ لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ (نساء ۲) در این آیه فعل «لا- تاكلوا» مفعول دوم خود را با «الی» گرفته و این دلالت بر این دارد که «تاكلوا» متضمن معنای «لا تضموا» است و مراد از این آیه این است که خوردن مال یتیم نهی شده است در صورتیکه آن را به مالتان ببیوندید و جزئی از مال خود حساب کنید نه اینکه به صورت مطلق خوردن مال یتیم نهی شده باشد. مثالهای تضمین در قرآن بسیار است و در این مختصر نمی‌گنجد و ما به همین مقدار اکتفاء می‌کنیم. بر مترجمان محترم لازم است که اصل تضمین را در ترجمه

لحاظ کنند. در پایان باید متذکر شوم که نباید تضمین را با مجاز یکی دانست، تضمین جزء حقیقت محسوب می‌شود زیرا مجاز ذکر لفظ و اراده معنایی است غیر معنای اصلی اش. مثل لفظ «اسد» (۱) زرکشی، البرهان ج ۳، ص ۳۹۰

اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۵۰ که رجل شجاع از آن انتزاع می‌شود و همچنین کنایه نیز نیست زیرا کنایه ذکر لفظ است و اراده لازم معنای آن لفظ. مثل ازدیاد خاکستر خانه که لازمه‌اش مهمان نواز بودن صاحب خانه است، حال آن که تضمین اراده معنای دوم همراه معنای اصلی است.

لزوم رعایت مبانی کلامی در ترجمه قرآن مجید

لزوم رعایت مبانی کلامی در ترجمه قرآن مجید یکی از دشواریهای موجود در ترجمه قرآن، اشمال آن بر یک سلسله مسائل و موضوعات اعتقادی است که به صورت کلی مطرح شده و برخی از آنها مسلماً از آیات متشابه قرآن است، چیزی که مسأله را مشکل کرده، وجود آراء و عقاید گوناگون و ناهمگون در میان ارباب ملل و صاحبان نحله‌ها، و فرقه‌های کلامی و اعتقادی است. در ترجمه اینگونه آیات چه باید کرد؟ آیا آنها را به همان حالت کلی باید ترجمه کرد که هر کسی، هر گونه خواست از آن برداشت کند؟ یا باید مبانی کلامی رعایت شود. واضح است که یک مسلمان نمی‌تواند و نباید از اعتقادات پذیرفته شده در مذهب خود دست بردارد و درباره آن بی تفاوت باشد. او باید قرآن را مطابق با اصول مسلم خود ترجمه کند. زیرا اگر چنین نکند، خواننده ترجمه گمراه می‌شود و ای بسا گرفتار اعتقادات باطلی بشود. به هر حال یک مترجم شیعی قرآن باید مبانی کلامی شیعه را رعایت کند. در اینجا ما نمونه‌هایی از اینگونه آیات قرآنی را می‌آوریم و مختصری درباره آنها توضیح می‌دهیم. البته در این بحث ترجمه خاصی مورد نظر ما نیست، بلکه فقط مسائل را به صورت کلی مطرح می‌کنیم. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۵۱-۱- عصمت انبیاء: همه مسلمین بر لزوم عصمت پیامبران اتفاق نظر دارند و مسئله در کلیت آن مورد اتفاق علماء فرق اسلامی است و تنها در بعضی از جزئیات اختلاف شده است. مثلاً- نظام و پیروان او گفته‌اند که گناهان منسوب به انبیاء از روی سهو و غفلت بوده و با عصمت تنافی ندارد «۱». و یا اشاعره معتقدند که این نوع گناهان یا مربوط به قبل از بعثت است و یا از قبیل ترک اولی است و یا گناهان صغیره است. «۲» اما طبق مبانی شیعه هیچکدام از این توجیها قابل قبول نیست زیرا به عقیده شیعه انبیاء از بدو تولد چه از روی عمد و چه از روی سهو، و چه صغیره و چه کبیره وقوع معصیت از آنها ممتنع است. «۳» حال می‌گوییم مترجم قرآن می‌باید در ترجمه چنین آیاتی هوشیار باشد و آنها را طوری ترجمه کند که با مقام عصمت انبیاء مغایرت نداشته باشد، حداقل میان پراتن «۴» مسأله را توضیح بدهد مثلاً آیاتی همچون: ۱- وَ عَصَى آدَمَ رَبَّهُ فَغَوَى (طه / ۱۲۱) ۲- لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ (انبیاء / ۸۷) ۳- لِيُغْفِرَ لِمَنْ تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَ مَا تَأَخَّرَ (فتح / ۲) ۲- جبر و تفویض و خلق اعمال: آیا بندگان در انجام اعمال خود مجبورند و هر چه انجام می‌دهند، در واقع خدا آن را خواسته است و فعل خداست و به اصطلاح، اعمال را خدا انجام می‌دهد و یا انسان یک فاعل مختار است و هر چه انجام می‌دهد منتسب به اوست؟

(۱) ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه

ج ۷ ص ۱۲ (۲) تفتازانی، شرح المقاصد، ج ۲ ص ۱۹۴، به نقل از فصلنامه ترجمان وحی (۳) علامه حلی، کشف المراد ص ۳۴۹ (۴) پراتن نوعی دخالت در متن است باید در پاورقی توضیحات آورده شود. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۵۲ این موضوع معرکه آراء است و بحثهای مفصّلی در علم کلام دارد. اهل سنت و اشاعره و اهل حدیث معتقد به جبر هستند، در مقابل گروه شیعه و معتزله جبر را قبول ندارند و افعال عباد را منتسب به خود آنها می‌دانند. البته میان شیعه و معتزله هم تفاوت‌هایی وجود دارد که یکی از آنها مسئله (بل امر بین الأمرین) است. با توجه به این مقدمه کوتاه می‌گوییم: در قرآن آیاتی وجود دارد که در آنها تمام

افعال بندگان و حتی گمراهی آنها هم به خدا نسبت داده شده است مانند این آیات: ۱- *إِن هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ وَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ* (اعراف- ۱۵۵) ۲- *فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ* (ابراهیم- ۴) در این آیات و آیات مشابه آنها هدایت و گمراهی مردم مستقیماً به خداوند نسبت داده شده است. طبق مبانی کلامی شیعه نمی‌توان این گونه آیات را مطابق با ظاهر آن معنی کرد؟ زیرا اگر چنین باشد، کافران و گمراهان تقصیری نخواهند داشت، بلکه باید دید که مراد از (من تشاء) و (من یشاء) در این آیات چیست؟ باید گفت درست است که خداوند گمراه می‌کند ولی به قرینه آیات دیگر، تنها کافران و فاسقان را گمراه می‌کند. یعنی علت اصلی این گمراهی خود آنها هستند و آنها خود زمینه را برای گمراهی فراهم می‌سازند. بنابراین، با توجه به این گروه از آیات، و مطابق با مبانی کلامی شیعه لازم است که دو آیه گذشته و مانند آنها به گونه‌ای ترجمه شوند که گمراه اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۵۳ ساختن مردم به خداوند نسبت داده نشود، می‌توان با توضیحی در میان دو پاورقی این مشکل را حل نمود. «۱» ۳- صفات خبری و تجسیم و تشبیه: در قرآن کریم صفاتی برای خدا اثبات شده است که اگر آنها را به معنای ظاهری خود بگیریم دچار نوعی تجسیم و تشبیه خواهیم شد، مانند اثبات دست و صورت و چشم و جلوس بر کرسی و نظایر آنها که در اصطلاح کلامی به اینگونه صفات، صفات خبری گفته می‌شود. در مقابل صفاتی مانند علم و قدرت و حیات که صفات ذاتی هستند. اهل حدیث و حشویه و اشاعره و اهل سنت الفاظ این آیات را به ظاهر آنها حمل کرده و برای فرار از محذور تجسیم و تشبیه گفته‌اند: آنها را به خدا نسبت می‌دهیم و از کیفیت آن بی‌خبریم. ابوالحسن اشعری استوای بر عرش را به ظاهر خود معنی کرده و متذکر می‌شود که خداوند در عالم بالا است، همان جا که عرش او در آن جا قرار دارد. «۲» این عقیده با اساسی توحید اسلامی تناسب ندارد و از نظر مبانی کلامی شیعی نمی‌توان لوازم جسم و ماده را به خدا نسبت داد. لذا باید در ترجمه اینگونه آیات کاملاً هوشیار بود و اگر تعبیر آیه به گونه‌ای است که معادل فارسی آن را می‌توان کنایه از یک معنای درست گرفت، ترجمه آن (_____۱) می‌توان گفت این اضلال که به

خدا نسبت داده می‌شود اضلال ابتدایی و آغازی نیست، بلکه پاداش و کیفری است. چون جزای ظلم و اسراف و ریب و کفر همین است، محرومیت از فضل خداوند، که یکی از معانی اضلال محروم ساختن از فیض و توفیق است. (۲) رجوع شود به: ابن خزیمه، التوحید و اثبات صفات الرب ص ۵۶ به بعد و ابن حنبل، السنه ص ۱۹ به بعد به نقل از فصلنامه ترجمان وحی ص ۷۹ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۵۴ آیه به معنای ظاهری اشکالی ندارد مانند *يُدُّ اللَّهُ فَوْقَ أَيِّدِيهِمْ* (فتح/ ۱۰) که ترجمه «دست خدا بالای دستهای آنهاست» عیبی ندارد و آیات مربوط به استوای بر عرش که باید آنها را به استیلا و تسلط بر عرش ترجمه کرد. ۴- رؤیت خداوند: اختلاف درباره رؤیت خداوند میان شیعه و معتزله از یک سو، و اشاعره و اهل حدیث و حشویه از سوی دیگری است. شیعه و معتزله با توجه به دلایل عقلی و نقلی که اقامه می‌کنند معتقدند که رؤیت خداوند نه در دنیا امکان دارد و نه در آخرت، ولی بقیه عقیده دارند که خداوند را با همین چشم ظاهری در قیامت می‌توان دید. حال می‌گوییم با توجه به اعتقاد شیعه در مورد عدم امکان رؤیت و اینکه ائمه شیعه به شدت امکان رؤیت خداوند را نفی کرده‌اند می‌باید در ترجمه آیاتی که به ظاهر به رؤیت خداوند قابل ترجمه است، دقت کافی به عمل آید و به گونه‌ای ترجمه شود که از مبانی شیعه خارج نگردد مانند این آیات: ۱- *وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاصِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاطِرَةٌ* «۱» (قیامت/ ۲۳- ۲۲) ۲- *الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ* (بقره/ ۴۶) ۵- *عِلْمُ اللَّهِ*: مسأله کلامی بسیار مهم دیگر که از طریق اعتقاد مترجم، در ترجمه قرآن اثر می‌گذارد، مسأله «علم الهی» است که از لغزشگاههای مهم ترجمه و مترجمان قرآن کریم است. در قرآن بارها تعبیر «علم الله» (بقره ۲۳۵، مزمل ۲۰) «لِيعْلَمَ اللَّهُ» یا «يَعْلَمُ اللَّهُ» و نیز «لَمَّا يَعْلَمَ اللَّهُ» (آل عمران ۱۴۰، ۱۴۲، ۱۶۷) و سایر موارد در قرآن به کار رفته (_____۱)

مراد رویت حسی نیست و در آیه دوم مراد از «يظنون» علم و یقین است. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۵۵ است و ترجمه آن به عباراتی نظیر «تا خدا دانست»، «خدا دانست»، «تا خدا بداند» و «هنوز خدا ندانسته است» ترجمه کرده‌اند که نه فقط غلطی هویداست

بلکه به نحوی کفر آمیز است. اینگونه مشتقات «علم» که در برخی آیات به کار رفته است به معنای «آزمودن، شناختن و بر دیگران معلوم داشتن» است. چون علم خداوند ازلی است و به جزئیات هم تعلق می‌گیرد و مستقل از معلوم است و هرگز تابع معلوم نیست و از چیزی حاصل یا ناشی نمی‌شود و بسیاری از مترجمان قدیم و جدید در اینجا لغزیده‌اند و در میان مترجمین متاخر قرآن مرحوم الهی قمشه‌ای که از عرفا و متکلمان برجسته قرن حاضر هستند، این مسأله کلامی را به خوبی می‌دانسته‌اند و در چنین مواردی حق مطلب را به خوبی اداء کرده است. (۱)

لزوم رعایت مبانی فقهی در ترجمه قرآن کریم

لزوم رعایت مبانی فقهی در ترجمه قرآن کریم یکی از اصول و مبانی که مترجم قرآن کریم باید به آن عنایت کافی داشته باشد، لزوم رعایت مبانی فقهی است که مترجم باید در ترجمه خود بر وفق معتقدات اختصاصی مذهب و مکتب خود قرآن را ترجمه کند تا موجب گمراهی خواننده ترجمه نشود. در مسایل فقهی مثالها بسیار است که ما چند نمونه از آن را در این مقال بیان می‌کنیم. مثلا در ترجمه آیه وضو (سوره مائده آیه ۶) که از صدر اسلام فهم و عملکرد شیعه و اهل سنت درباره وضو، که مبتنی بر این آیه است با هم فرق داشته است که یکی در جهت شستشوی دست و به طرف یعنی از نوک

(۱) بهاء الدین خرمشاهی، قرآن پژوهی ص ۴۸۹. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۵۶ انگلستان تا مرفق (آرنج) طبق فهم و عملکرد اهل سنت و یکی بالعکس از آرنج تا نوک انگلستان طبق فهم و عملکرد شیعه است. دیگر آنکه شیعه از «وَأَمْسَحُوا بِرُؤُسِكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ مَسْحًا سَرًّا» و پا در می‌یابد و اهل سنت از همین عبارت قرآنی مسح سر، و شستشوی پا را در می‌یابد و هر یک برای قرائت خود دلایل نحوی هم ارائه می‌کنند. یا در آیه ۲۲۳ سوره بقره که می‌فرماید: نَسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ که مفسران و مترجمان بر وفق مذهب فقهی خود برداشتهای متفاوتی از آن کرده‌اند. نساؤکم حرث لکم (زنان شما در حکم) کشتزار شما هستند). مفسران و مترجمان به مدلول این آیه، هر نوع آمیزشی به هر شکل و از هر جهت به شرط آنکه در فرج باشد جایز شمرده‌اند. شیخ طوسی و طبرسی می‌نویسند که مالک از «أَنَّى شِئْتُمْ» جواز و طی در دبر زنان را استنباط کرده است و اکثر فقهاء شیعه بر آنند و اکثر فقهاء و مفسران اهل سنت با آن مخالفند و می‌گویند خداوند زن را به کشتزار تشبیه کرده است پس باید و طی منتهی به پدید آمدن فرزند یا در محل پدید آمدن فرزند باشد و مفسران شیعه در جواب فقهاء و مفسران اهل سنت گفته‌اند که خداوند خود زنان را «حرث» خوانده است نه فرج آنان را. (۱) و جوابهای دیگری هم داده‌اند که لازم به بیان آن نیست و ما را از مسیر اصلی بحث خارج می‌کند به هر حال مترجم قرآن باید مبانی فقهی را در ترجمه لحاظ کند تا موجب گمراهی نشود. یا مثلا در مورد قسمتی از آیه ۲۴ سوره نساء که می‌فرماید: فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَأْتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ

(۱) بهاء الدین خرمشاهی، ترجمه قرآن، ص ۳۵، پاورقی شماره ۲۲۳ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۵۷ فریضه» شیعه حکم جواز و اباحه نکاح موقت (متععه صیغه) را استنباط می‌کند، اما اهل سنت استمتاع (برخورداری جنسی) مورد اشاره در آیه را راجع به نکاح دائم می‌داند و به استناد به برخی احادیث و روایات نکاح موقت را سنتی منسوخه- که ابتدا (در سفر و غربت) روا بوده و حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم بر آن صحه گذارده بوده است، سپس از آن نهی فرموده است- می‌شمارد (۱).

به کارگیری نکات بلاغی در ترجمه قرآن مجید

به کارگیری نکات بلاغی در ترجمه قرآن مجید یکی از اصول و نکاتی که مترجم قرآن کریم باید نسبت به آن التفات کافی داشته باشد به کارگیری نکات بلاغی در ترجمه قرآن است. علوم بلاغت جنبه‌های فصاحت و بلاغت آیات و زیبایی‌های هنری قرآن را

مورد توجه قرار می‌دهد که شامل معانی، بیان، بدیع است. علم معانی به فصاحت و آژه‌ها، بلاغت ترکیب آیات و کیفیت چینش آژه‌ها و جملات نظر دارد و با توجه به اهداف آیات و مقاصد هدایت الهی به مقتضای حال مخاطب آن را جستجو می‌کند. شیوه‌های مختلف مورد بحث در علم بیان، برای ارائه یک معنی «حقیقت و مجاز، تشبیه و استعاره و کنایه» می‌باشد که هر یک از زیبایی، ظرافت و تاثیر خاصی در شنونده، برخوردار می‌باشد. علم بدیع نظر به زیبایی‌های لفظی و معنوی (_____ ۱) آنچه که مسلم و مشهور است

تحریم متعه از بدعت‌های خلیفه دوم عمر است و اینکه گروهی آن را به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نسبت داده‌اند و بعد پیامبر حکم آن را منسوخ دانسته اساسی ندارد. و آنچه مسلم است نهی عمر از آن است که گفت: «دو متعه در عهد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود که من از آن نهی و به آن مجازات می‌کنم». و به قول شیخ طوسی اگر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نهی فرموده بود طبعا عمر به آن استناد می‌کرد. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۵۸ که دارد نقش اساسی در سخن ندارد، بلکه بر زیبایی سخن می‌افزاید بر خلاف «معانی، بیان» که نقش مهمی را در پیام رسانی و تأثر و تحول روحی مخاطب، بازی می‌کند. «۱» آنچه مسلم است بیشترین جنبه اعجاز قرآن، اعجاز بیانی قرآن است و برخی از علماء معتقدند اگر آدمی از فراگیری علم بلاغت، غفلت ورزد فصاحت و بلاغت قرآن را نفهمد، اعجاز قرآن را درک نکرده است. «۲» زمخشری معتقد است تفسیر قرآن از راه علوم بلاغی بهتر امکان دارد و دقایق و رموز قرآنی بهتر آشکار می‌شود و ایشان معتقد است که فقیه، لغوی، نحوی، حافظ حدیث هر چند که در این رشته‌ها به کمال رسیده باشد ولی تا در دو علم معانی و بیان متبحر نباشد، نمی‌تواند به حقایق قرآن پی ببرد «۳». به هر حال با توجه به تفصیل فوق اهمیت و جایگاه علوم بلاغت بر هیچ کسی مخفی نخواهد ماند. و مترجم باید نکات بلاغی در آیات را تا حد امکان در ترجمه لحاظ کند، اینک در این مقال نمونه‌هایی را بیان می‌کنیم. مترجمین قرآن کریم مثلا باید طبق اصل بلاغی «تقدیم ما هو حقه التأخیر یفید الحصر» را در آیاتی چون *أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ*: (دلها تنها به یاد خدا آرام می‌گیرد)، *إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ*: «تمام کارها تنها به سوی خدا بر می‌گردد»، *إِيَّاكَ نَعْبُدُ*: (تنها تو را عبادت می‌کنیم)، *لَهُ الْمُلْكُ*، (ملک تنها برای اوست) رعایت کند (_____ ۱) نقی پور، ولی الله،

تدبر در قرآن ص ۱۸۲ (۲) عسکری ابو هلال، صناعتین، مقدمه از ص ۱ به بعد. (۳) فصلنامه مشکوه س ۵۰ ص ۲۳. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۵۹ مترجم در مواردیکه اسم اشاره بعید برای تعظیم و حکایت از عالی بودن شأن و رتبه مشار الیه دارد باید رعایت کند. در آیاتی چون *ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ*، *ذَلِكَ آيَاتُ اللَّهِ* این آیات را به اشاره بعید ترجمه کند. و چه بسا غفلت از یک نکته بلاغی در تفسیر و فهم آیات قرآن انسان را دچار یک انحراف عقیدتی در فهم آیات قرآن کند. «۱»

جایگاه وجوه و نظائر در ترجمه قرآن مجید

جایگاه وجوه و نظائر در ترجمه قرآن مجید مترجم و مفسر قرآن یکی از علوم را که در حوزه مفردات الفاظ قرآن باید مورد عنایت کافی قرار دهد، علم وجوه و نظائر قرآن است. دانشمندان اسلامی به این شاخه از علوم قرآنی و تفسیر، توجه خاصی مبذول داشته، برخی در ضمن کتب غریب القرآن و برخی در قالب کتبی تحت عناوینی چون «الوجوه و النظائر» و «الاشباه و النظائر» لغات دارای وجوه مختلف معانی را مورد بررسی و تحقیق قرار داده‌اند.

مراد از وجوه و نظائر از دیدگاه قرآن پژوهان:

مراد از وجوه و نظائر از دیدگاه قرآن پژوهان: بر اساس تعریف زرکشی و سیوطی از علم وجوه و نظائر، «وجوه» برای لفظ مشترک است که در چند معنی به کار می‌روند «۲». مانند ام_____ت و

(۱) برخی از اندیشمندان از برخی آیات قرآن همچون *إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ* استفاده پلورالیسم دینی (تکثرگرایی) کرده‌اند و می‌گویند که قرآن مؤید پلورالیسم است و از تنوین «علی صراط» استفاده تکثر می‌کنند، در حالیکه این افراد عنایت به این نکته ندارند که تنوین در علم بلاغت برای اغراض مختلف می‌آید و در اینجا تنوین برای «تفخیم و تعظیم» است نه برای کثرت، و اختلاف بین ادیان یک اختلاف تشکیکی است نه اختلاف جوهری [مستفاد از مقاله صراطهای مستقیم (پلورالیسم دینی) دکتر عبدالکریم سروش] (۲) سیوطی جلال الدین الاتقان (نوع ۳۹) ص ۱۸۵ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۶۰ نظایر الفاظ متساوی است. و گفته‌اند نظائر در لفظ و وجوه در معانی است. حاجی خلیفه علم وجوه و نظائر را از فروع تفسیر می‌داند و می‌گوید: «معنای آن این است که کلمه واحدی در جاهای مختلف قرآن به لفظ واحد و حرکت واحد ولی هر بار با معنای متفاوت بکار می‌رود، نظایر اسم الفاظ و وجوه اسم معانی است» (۱) دکتر مهدی محقق در مقدمه‌ای که بر کتاب وجوه قرآن تفلیسی نوشته است تعریف نسبتاً جامعی درباره مراد از وجوه قرآن ارائه می‌دهد: مراد از وجوه «موضوع له کلمه» نیست. بلکه مستعمل فیه آن است. یعنی کلمه‌ای در حین به کار بردن به یک معنا انصراف پیدا می‌کند، اعم از اینکه آن معنا، معنای حقیقی باشد یا مجازی یا استعاری یا کنائی و نیز به نحو اشتراک لفظی باشد یا معنوی. فی المثل کلمه «صلوة» به معنی درود و آفرین حقیقت لغوی و مجازی شرعی است و به معنای نماز حقیقت شرعی و مجازی لغوی است. همچنین کلمه «عین» که به معنای چشم و چشمه آمده، مشترک لفظی است زیرا چشم و چشمه هر دو معنای موضوع له این کلمه است و استعمال هر یک به نحو حقیقت صورت گرفته و کلمه کلام که به معنای گفتار خدا و گفتار خلق آمده مشترک معنوی است زیرا کلام به معنی سخن و نطق است و این معنی کلی دارای افرادی است که یک فرد آن سخن خدا و فرد دیگر سخن خلق است در زبان عرب به آدنی مناسبت کلمه در معنی مجازی به کار می‌رود مثلاً واژه «رحمه» به معنی بهشت معنی مجازی است زیرا ذکر حلال براده محال شده و لسانان به معنی ثنای نیکو

(۱) حاجی خلیفه، کشف الظنون ج ۲

ص ۲۰ و ۱ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۶۱ معنی مجازی است زیرا تسمیه شیئی به اسم آلت آن می‌باشد و لسان آلت ثنای نیکوست. مثلاً واژه «امیه» در علم وجوه و نظائر بر نه وجه اطلاق می‌شود. وجه نخستین «امیه» به معنی «خویشان پدری» است مانند سوره بقره آیه ۱۲۸ *وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةٌ مُسْلِمَةٌ لَكَ* یعنی (عصبه). وجه دوم آن به معنی (کیش) همچون آیه ۲۱۳ بقره *كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً* یعنی «علی مله الاسلام»، وجه سوم آن به معنی (سالها) آیه ۸ سوره هود *وَلَئِنْ أَخْرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَىٰ أُمَّةٍ مَّعْدُودَةٍ* یعنی «الی سنین معدوده»، وجه چهارم آن به معنی (هنگام) مثل آیه ۴۵ سوره یوسف *وَأَذْكُرْ بَعْدَ أُمَّةٍ* یعنی «بعد حین»، وجه پنجم آن به معنی (قوم) مانند آیه ۳۴ سوره حج *وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا* یعنی «و لکل قوم»، وجه ششم آن به معنی «پیش رو و یگانه در دانش» آیه ۱۲۰ سوره نحل *إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا* یعنی «امام و حیدا فی العلم»، وجه هفتم آن به معنی (امت محمد خاص) مثل آیه ۱۴۳ بقره *وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا* یعنی «امه محمد خاصه»، وجه هشتم آن به معنی (آن کافران که به روزگار پیغامبر ما بودند) چون آیه ۳۰ سوره رعد *كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ* یعنی «الکفار خاص». وجه نهم آن به معنی (خلق) مثل آیه ۳۸ سوره انعام *وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَّةٌ أَمْثَلُكُمْ* یعنی «خلقا مثلکم». اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۶۲

جایگاه سیاق در ترجمه قرآن مجید

جایگاه سیاق در ترجمه قرآن مجید یکی از اصول و نکاتی که مترجم قرآن کریم باید نسبت به آن آگاهی کامل داشته باشد، التفات به سیاق آیات است که معضلات ترجمه را مرتفع می‌سازد، زیرا برای درک بار معنایی الفاظ قرآن، هرگز رجوع به کتب لغت معتبر کفایت نمی‌کند و باید به نحوه کاربرد آن لغت در سیاق آیات نیز توجه نمود و فضای آیات را مورد توجه قرار داد که

در این توجه‌ها مقاطع آیات کمک بسیاری در درک صحیح روند آیات و فضای مفاهیم می‌نماید و در واقع، این نکته مهم‌ترین مسئله در کشف مفاهیم الفاظ قرآن و مقاصد قرآن از به کارگیری این الفاظ، شمرده می‌شود که نیازمند احاطه بر آیات و انس مستمر با مفاهیم و فضای آیات می‌شود که در این انس، احادیث ذیل آیات کمک شایانی می‌نمایند. مراد از سیاق: مراد از سیاق سیر کلی یک جمله یا مجموعه‌ای از جمله‌هاست که از رهگذر آن، مفهوم خاصی به هم می‌رسد. جریان کلی یک جمله به الفظی که در آن به کار رفته، جهت معنایی خاص می‌بخشد و جریان کلی مجموعه یک متن، به هر یک از جمله‌هایی که در آن آمده، جهت مفهومی ویژه‌ای می‌دهد، لذا نه می‌توان یک لفظ را جدای از جمله‌اش معنا کرد و نه یک جمله را جدای از مجموعه‌ای که در آن قرار دارد. معنایی که برای یک لفظ در نظر گرفته شود، باید با بقیه اجزای جمله تناسب داشته باشد (۱).

(شاکر، دکتر محمد کاظم، ۱)

روشهای تأویل قرآن ص ۳۰ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۶۳ ما در این مقال نمونه آیتی را ذکر می‌کنیم که ترجمه صحیح آیه بر اساس توجه به سیاق آیه هست و توجه به سیاق جایگاه مهمی در تفسیر قرآن دارد که ورود در این بحث ما را از مسیر اصلی بحث خارج می‌کند. (۱) واژه «جمل» در سیاق آیه: لا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ «داخل بهشت نمی‌شوند، تا آنگاه که شتر از سوراخ سوزن بگذرد» نوعاً لغویین واژه «جمل» در «طناب گشتی» و یا «شتر» معنا کرده‌اند با توجه به مجموعه جمله جمل در «طناب گشتی» ظهور دارد نه در شتر. زیرا سوزن خیاطی و سوراخ آن، با طناب گشتی مناسبت بیشتری دارد تا با شتر پس برخی از مترجمین که «جمل» را به معنای شتر ترجمه کرده‌اند، ترجمه صحیحی با توجه به سیاق به نظر نمی‌رسد. (۲) واژه کوثر در سیاق آیه: إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ با استقصایی که از کتب لغت انجام شد در معنی کلمه «کوثر» چهارده معنی یافت شد که بدین قرار است: ۱- نهری است در بهشت که در آن خیر کثیر است که به پیامبر در عوض فرزند ذکور اعطاء شد. ۲- مراد قرآن است که در آن خیر کثیر است. ۳- مقام شفاعت است که به پیامبر اعطاء شده. ۴- حوضی است در بهشت. ۵- علماء امت اسلامی می‌باشند.

(۱) پژوهشهای قرآنی، شماره‌های

۱۰- ۹ ص ۱۹۴ جایگاه سیاق در تفسیر المیزان، محمد رضا کرمانی اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۶۴ ۶- مقام نبوت است. ۷- دین اسلام است که رسول اکرم به آن مبعوث گردیده است. ۸- کثرت افراد مسلمین است. ۹- فضائل کثیری است از علم و معرفت و قدرت بر خرق عادت و اخلاق کریمه. ۱۰- بلندی نام حضرت اوست. ۱۱- خصوص علم است که در آن خیر کثیر است. ۱۲- خصوص خلق و خوی نیکوست. ۱۳- تمام نعمتهایی است که حق تعالی به پیامبر اکرم اعطاء فرموده است. ۱۴- خصوص کثرت ذریه است، نه به اینکه مراد از کوثر، جمیع ذریه رسول اکرم باشد، بلکه به حسب ظاهر، مقصود یک فردی است که از او کثرت حاصل می‌شود و توضیح این مطلب، محتاج به ذکر چند مطلب است. اینکه ظاهر آیه شریفه، وارد در نسل پیامبر است، به دو قرینه: یکی مورد نزول است که اکثر مفسرین از قبیل تبيان و مجمع و تفسیر قمی بیان کرده‌اند، دوم شهادت سیاق آیه است. پس با مطالب فوق روشن می‌گردد «کوثر» در آیه إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ به شهادت سیاق در خصوص کثرت ذریه است، و وقتی آیه آخر سوره کوثر را مورد دقت قرار می‌دهیم، می‌توانیم کوثر را روشنتر دریابیم. آیه آخر این سوره چنین است: إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ. از آنجا که آیات این سوره دارای یک سیاق بوده و با مقایسه آیه اول با آخر فهمیده می‌شود، نعمتی که به پیامبر داده شده، کثرت نسل و ذریه است و لذا می‌توان کوثر را به حضرت زهراء منطبق ساخت و شبهه‌ای اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۶۵ نیست اینکه خداوند می‌فرماید به تو اعطاء کردیم مربوط به نسل است و الا هیچ تناسب نداشت که بعد از إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ بفرماید إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ. دشمن بد اخلاق قرآن است که بلا عقب و بدون نسل است. یا مثلاً اگر مقصود از کوثر، همان علم زیاد باشد بفرماید دشمن تو بلا عقب است یعنی بفرماید ما به تو علم زیاد داده‌ایم و محققاً دشمن تو بلا عقب است و معنای دیگری که بر کوثر بیان کرده‌اند با سیاق آیه هماهنگ نیست و سیاق شهادت می‌دهد که «کوثر» ظهور در کثرت ذریه دارد.

نقش سیاق در صیغ امر قرآن

نقش سیاق در صیغ امر قرآن با نگاهی گذرا به آیات قرآن، نقش مهم سیاق را در ظهور معنای الفاظ درمی‌یابیم، به طور مثال، صیغه امر را مورد بررسی قرار می‌دهیم. اصولیون در بحث ظهور صیغه امر، اختلاف نظر دارند برخی گفته‌اند: «در وجوب ظاهر است» و برخی گفته‌اند: «در ندب ظهور دارد» و برخی ظهور آن را در قدر مشترک بین آن دو می‌دانند و همین طور آنها که آن را ظاهر در وجوب می‌دانند، در سبب ظهور اختلاف دارند، برخی آن را نتیجه «حکم عقل» «۱» و عده‌ای مولود «استعمال» ولی همه آنها تصریح کرده‌اند که این در جایی است که قرینه‌ای بر ظهور صیغه امر در معنای دیگر نباشد. سخن ما این است که در تمام موارد، این قرینه است که تعیین کننده ظهور صیغه امر است و بهترین قرینه «سیاقی» است که صیغه امر در آن

(_____ (۱) اصول فقه مظفر ج ۱ و ص ۶۱)

اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۶۶ بکار رفته است و هر عبارتی به طور مسلم سیاقی دارد که به الفاظش رنگ و نما و ظهور خاصی می‌بخشد. در این مقال به برخی از معانی گوناگون صیغه امر که از سیاق آیات استنباط شده است، نظر می‌افکنیم تا به اهمیت نقش سیاق در ظهور آیات، بیشتر پی ببریم. ۱- وجوب: أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ (بقره/ ۱۱۰ و ۴۳ و موارد دیگر). ۲- ندب: فَكَابِتُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا (نور/ ۳۳). ۳- ارشاد: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَيْتُمْ بَدَيْنِ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَالْكُتُوبَةُ (بقره/ ۲۸۲). ۴- اباحه: كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا (فصلت/ ۴۰). ۵- تهدید: اَعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ (بقره/ ۲۳). ۶- تعجیز: فَأُتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ (بقره/ ۲۳). ۷- اکرام: اَدْخُلُوها بِسَلَامٍ آمِنِينَ (حجر/ ۴۶). ۸- تحقیر: ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ (دخان/ ۴۹). ۹- تسخیر: كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ (بقره/ ۶۵). ۱۰- ایجاد از عدم به طور دفعی: كُنْ فَيَكُونُ (يس/ ۸۲). ۱۱- دعا: رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ (نوح/ ۲۸). ۱۲- امتنان: كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ (انعام/ ۱۲). ۱۳- تفویض: فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ (طه/ ۷۲). ۱۴- تعجب: أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ (فرقان/ ۹). ۱۵- تکذیب: قُلْ فَمَا تَأْتُوا بِالْبُتُورِ الْفَاتِلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (آل عمران (۳) آیه ۹۳). اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۶۷-۱۶- پندگیری: اُنظُرُوا إِلَىٰ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ (انعام/ ۹۹). ۱۷- انذار: تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ (ابراهيم/ ۳۰). ۱۸- تسویه: فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ (طور/ ۱۶). ۱۹- ترخیص: وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا (مائده/ ۲). ۲۰- تخیر: فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ (طور/ ۱۶) «۱». به هر حال، بیان مباحث فوق جایگاه و اهمیت سیاق را در ترجمه قرآن برای ما روشن نمود. توجه به سیاق آیات، دامنه معنی لغوی را «وسعت داده و یا ضیق» می‌نماید و معنی متناسب را از میان معانی متعدد در کتب لغت، مشخص می‌کند و در بسیاری از موارد با توصیف عناوین به کار رفته و بیان مصداق خارجی آن، مقصود خویش را از لغت و عنوان مذکور، بر ملا می‌نماید و با کاربرد واژه‌های مشابه و متضاد در سیاق‌های متفاوت یا کنار هم، خصوصیت هر یک از واژه‌ها را روشن می‌نماید که در کتب لغت، کاری جلدی در ای_____ ن زمین_____ ه_____ صورت نگرفت_____ است «۲».

(_____ (۱) معانی گوناگون صیغه امر از

کتاب روش‌های تأویل قرآن دکتر محمد کاظم شاکر استخراج شده است. (۲) دکتر ولی الله نقی پور، تدبر در قرآن ص ۳۰۷. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۶۹

فصل چهارم: نقد و بررسی ۵ ترجمه**بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ «۱»**

بسم الله الرحمن الرحيم «۱» به نام خداوند بخشنده و مهربان [الهی قمش‌های] به نام خداوند بخشنده بخشایشگر. [مکارم] (ترجمه نشده). [ابوالفتوح رازی] به نام خداوند بخشنده مهربان. [پور جوادی] به نام خداوند جهان دار دشمن پرور به بخشاینده گی دوست بخشای به مهربانی. [میبدی].

اشکالات:

اشکالات: نظر به اینکه واژه رحمان اشاره به رحمت واسعه الهی دارد و شامل همه موجودات می‌گردد. تعبیر به (بخشنده) در ترجمه آقایان الهی، مکارم، پورجوادی و میبدی معادل دقیقی برای رحمان نیست زیرا ناظر بر یکی از مصادیق آن است و بهتر بود مترجمین یا خود واژه «رحمان» را در ترجمه بیان می‌نمودند و یا توضیحی در پراوتر برای آن مطرح می‌نمودند. در ترجمه آقای مکارم (بخشایشگر) معادل صحیحی برای «رحیم» نیست. در ترجمه میبدی اضافات تفسیری زیادی وجود دارد و بهتر بود آن _____ (۱) می‌توان متعلق «بسم الله» را ابتداءً،

استعین، افتتاح، گرفت. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۷۲ را به حساب تفسیر می‌گذاشت.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: (کمک می‌جویم) به نام خداوند رحمان (رحمت گستر به همه موجودات) رحیم (مهربان و رحمت بخش به مؤمنان) الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۲) «۱»

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۲) «۱»

اشاره

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۲) «۱» ستایش خدای را که پروردگار جهانیان است. [الهی] ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است [مکارم] سپاس مر خدای را که پروردگار عالمیان است [رازی] سپاس خدای را که پروردگار جهانیان [پورجوادی] ستایش نیکو و ثناء به سزای خدای را خداوند جهانیان و دارنده ایشان. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقایان رازی و پورجوادی، واژه «حمد» را (ستایش) ترجمه می‌نمودند زیرا (متعلق به) حمد افعال جمیل اختیاری است و کلمه (ستایش) بهتر وافی به مقصود است بهتر بود آقایان «رب» را به معنی (صاحب اختیار) ترجمه می‌نمودند. در ترجمه میبدی عبارت (دارنده ایشان) اضافی است و نوعی تفسیر است. _____ (۱) برخی محققین بر این اعتقاد

هستند که واژه «رب» مشتق از تربیت نیست. و واژه (پروردگار) نمی‌تواند کاملاً مناسب و رسا برای آن باشد ولی چون در زبان فارسی جا افتاده، در این برگردان غالباً از آن استفاده می‌کنند. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۷۳

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: ستایش خداوند را سزاست که صاحب اختیار (مالک مدبر) جهانیان است. راغب در مفردات در توضیح واژه

«رب» می‌گوید: «رب» در اصل به معنی تربیت و پرورش است یعنی ایجاد کردن حالتی پس از حالتی دیگر در چیزی تا به حدّ نهائی و تمام و کمال آن برسد (مفردات ص ۱۸۹) نوعاً لغویین برای ربّ چهار معنی گفته‌اند ۱- مالک ۲- خالق ۳- صاحب ۴- مصلح (مقائیس اللغه به نقل از التحقيق فی کلمات القرآن ج ۴-۳ ص ۱۸)

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۳)

اشاره

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۳) خدایی که بخشنده و مهربان است. [الهی] خداوندی که بخشنده و بخشایشگر است. [مکارم] بخشاینده مهربان. [رازی] بخشنده مهربان. [پورجوادی] فراخ بخشایش مهربان. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: آیه اول سوره حمد بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ برای این آیه وارد است.

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ (۴)

اشاره

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ (۴) پادشاه روز جزاست. [الهی] (خداوندی که) مالک روز جزاست. [مکارم] خداوند روز جزا [رازی] فرمانروای روز جزاست [پورجوادی] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۷۴ خداوند روز رستاخیز پادشاه روز شمار و پاداش. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان الهی، پورجوادی و میبدی کلمه «مالک» به (پادشاه و فرمانروا) ترجمه شده است، این ترجمه زمانی درست است که از «ملک» خوانده شود، گرچه «ملک» هم خوانده شده است ولی این دلیل نمی‌شود که در «ملک» به «مالک» ترجمه گردد. مترجم باید همان متنی را که ارائه می‌دهد، ترجمه کند و چون در همه آنها «مالک» ثبت شده است لذا باید همان ترجمه شود. و بهتر بود آقایان میبدی و مکارم به جای (خداوند روز رستاخیز و مالک روز جزا) به (دارنده روز جزا) ترجمه می‌نمودند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: (خداوندی که) دارنده روز جزا است (جزاء نتیجه انقیاد است) جزا و پاداش نتیجه انقیاد است و اصل واحد در ماده «دین» به معنی انقیاد و خضوع است و جزا از لوازم این انقیاد است (التحقیق فی کلمات القرآن ج ۴-۳ ص ۴۶۹)

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (۵)

اشاره

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (۵) پروردگارا تنها تو را می‌پرستیم و از تو یاری می‌جوئیم و بس [الهی] (پروردگارا) تنها تو را

می‌پرستیم و تنها از تو یاری می‌جوئیم [مکارم] تو را می‌پرستیم و از تو یاری می‌خواهیم [رازی] تنها تو را می‌پرستیم و تنها از تو یاری می‌جوئیم [پورجوادی] تو را می‌پرستیم و از تو یاری خواهیم [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: آقایان رازی و مبیدی، با توجه به قاعده «تقدیم ما هو حقه اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۷۵ التأخیر یفید الحصر» حصر موجود در آیه را (تقدیم «ایاک» بر «نعبد» و «نستعین») در ترجمه رعایت نکرده‌اند. بهتر بود آقایان استمرار فعل مضارع را در ترجمه لحاظ می‌کردند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: (پروردگارا) - پیوسته - تنها تو را می‌پرستیم و تنها از تو یاری می‌جوئیم.

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (۶)

اشاره

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (۶) تو ما را به راه راست هدایت فرما [الهی] ما را به راه راست هدایت کن [مکارم] هدایت کن ما را به راه راست [رازی] ما را به راه راست هدایت فرما [پورجوادی] راهنمون باشی ما را به راه راست و درست. [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه مبیدی واژه (درست) نوعی تفسیر و توضیح است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: ما را در راه راست ارشاد نما راغب در توضیح واژه «صراط» می‌گوید: راهی هموار و آسان گذر است. گفته شده راه سهل العبور را به این تصوّر - صراط - گفته‌اند که سالک و رهروش آن را به سرعت طی می‌کند (مفردات ص ۲۳۵) ایشان در توضیح واژه «سبیل» می‌گوید: راهی است نرم که سهل گذر و هموار باشد، و واژه «سبیل» برای هر چیزی که به وسیله آن چیز دیگری، چه خیر باشد یا شر، رسیده می‌شود بکار می‌رود. راغب در توضیح واژه «طریق» می‌گوید: راهی که با پا پیموده و زده می‌شود. با توجه به اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۷۶ خصوصیات صراط (سرعت سالک) این وصف در سبیل و طریق نیست. «اهدنا» در این آیه به معنای «ادم لنا توفیقك الذی به اطعناك فی ما مضی من ایامنا یا ثبتنا علی الدین الحق» (تفسیر نور الثقلین ج ۱ ص ۲۲ یا مجمع ص ۳۱)

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (۷)

اشاره

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (۷) راه آنانکه به آنان انعام فرمودی (مانند انبیاء و اولیاء) نه راه کسانی که بر آنها خشم فرمودی (مانند یهود) و نه گمراهان عالم (چون اغلب نصاری) [الهی] راه کسانی که آنان را مشمول نعمت خود

ساختی، نه کسانی که بر آنان غضب کردی و نه گمراهان [مکارم] راه آنانکه انعام کردی بر ایشان، نه غضب شده بر آنها و نه گمراهان [رازی] راه کسانی که نعمتشان دادی نه غضب شدگان و نه گمراهان [پورجوادی] راه ایشان که نواخت خود نهادی و نیکویی کردی بر ایشان نه راه جهودان که خشم است بر ایشان از تو و نه ترسایان که گم‌اند از راه تو. (مبیدی)

اشکالات:

اشکالات: در همه ترجمه‌های فوق آیه را به نوعی ترجمه نموده‌اند که با الفاظ و ترکیب نحوی آیه سازگار نیست. زیرا کلمه «غیر» در این ترجمه‌ها به صورت «لاء عاطفه» در آمده است. چنانکه گوئیم: «جاء زید لا عمرو» (زید آمد نه عمر). با مراجعه به تفاسیر، روشن می‌شود که به اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۷۷ اتفاق مفسران (غیر المغضوب علیهم) در صورتیکه غیر مجرور خوانده شود (که در قرائت مشهور و مکتوب نیز چنین است) بدل است برای ضمیر «هم» در «علیهم» و یا برای «الذین» و یا صفت است برای «الذین» و این سه ترکیب را طبرسی در جوامع الجامع و زمخشری در کشاف آورده است. «۱» پس ترجمه صحیح بنا بر آن که وصف باشد چنین می‌شود: راه کسانی که به آنان نعمت دادی که آنها جز کسانی‌اند که بر ایشان خشم گرفته شده و جز آنان که از راه منحرف شده و گمراه گشته‌اند. و بنا بر آنکه بدل باشد چنین می‌شود: راه کسانی که به آنان نعمت دادی، آنان که مورد خشم واقع نشده‌اند و گمراه هم نیستند. اینک، با این که فرق میان این دو ترجمه با ترجمه مشهور روشن است، در توضیح گوئیم: ترجمه مشهور بر این اساس قرار دارد که مردم بر سه گروه تقسیم شده‌اند: ۱- نعمت داده شدگان ۲- کسانی که بر آنان خشم گرفته شده ۳- گمراهان، که بنا بر برخی از تفاسیر، گروه اول انبیاء و صدیقین و شهداء و صالحین‌اند و گروه دوم یهود و گروه سوم نصاری. آری در ترجمه مشهور ما بیش از این معنی متصور نیست ولی در ترجمه‌ای که ارائه شد بر اساس قواعد نحو و اجماع مفسرین، هم احتمال این معنی می‌رود و هم احتمال معنای دیگری که مفسرانی چون: زمخشری، طبرسی، شیخ جواد بلاغی و دیگران بیان داشته‌اند و آن این که: ممکن است در این جا سه گروه مختلف مراد نظر نباشد، بلکه یک (_____۱) جوامع الجامع ج ۱ ص ۹ و کشاف ج ۱ ص ۱۵ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۷۸ گروه مورد نظر باشد که سه ویژگی را داراست. با این تفصیل روشن شد که الف و لام در «المغضوب» و «الضالین» لازم نیست که برای عهد ذهنی باشد بلکه می‌تواند برای جنس باشد و اشاره به قوم خاصی نباشد، مراد وصف کلی باشد. بهر حال شاید هم واقعا غضب و ضلالت برای گروه و مصداق خاصی باشد که برخی محققین پنداشته‌اند. و الله اعلم بالصواب

الم (۱)

اشاره

الم (۱) از رموز قرآنست. [الهی قمشه‌ای] بزرگ است خداوندی که این کتاب عظیم را از حروف ساده الفبا بوجود آورد [مکارم] الم [ابوالفتوح] ا- ل- م [پورجوادی] سر خدا و ایست [مبیدی]

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه _____ه پیش _____نهادی: ا- ل- م (از اس _____رار خداوندی _____دیست). «۱»
(_____۱) به حروف الفبائی مرموزی که در

آغاز بعضی سوره‌های قرآن می‌آید «حروف مقطعه» یا فواتح سور گفته می‌شود. این حروف از ۲۹ حرف یا مجموعه حروف است که در آغاز ۲۸ سوره قرآن که همگی مکی هستند جز سوره بقره و آل عمران آمده است- در توجیه بفرنج حروف مقطعه از آغاز تاکنون سخنان بسیاری گفته‌اند که ما به برخی از آنها اشاره می‌کنیم ۱- طبرسی می‌گوید: «بهترین اقوال در حروف مقطعه این است که حروف مرموز نام سور و مطلع آنهاست». ۲- بعضی آن را با حروف و حساب جمل تطبیق داده‌اند ۳- بعضی گفته‌اند: «مراد از آنها اشاره به اسماء الله است» ۴- بعضی گفته‌اند برای جلب توجه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم که به سایر شواغل مشغول بوده است جبرئیل در آغاز وحی این حروف را بیان می‌نموده است ۵- برای جلب توجه منکران قرآن و وحی و کسانی از کفار که حاضر به شنیدن قرآن نبودند نازل شده است تا استماع آن باعث شود که ما بعدش را هم بشنوند اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۷۹

ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ (۲)

اشاره

ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ (۲) این کتاب بی‌هیچ شک راهنمای پرهیزگاران است [الهی] آن کتاب با عظمتی است که شک در آن راه ندارد و مایه هدایت پرهیزگاران است [مکارم] آن کتاب شک نیست در او بیان است پرهیزگاران را. [رازی] بی‌تردید این کتاب راهنمای پرهیزگاران است. [پورجوادی] این آن نامه است که در آن شک نیست راهنمونی پرهیزگاران را. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: نظر به اینکه اسم نکره در سیاق نفی مفید عموم است «۱» بهتر بود آقایان مکارم، رازی، پورجوادی و میبدی واژه (هیچ) را در ترجمه خویش لحاظ می‌نمودند که ناظر بر نکته فوق باشد. در ترجمه آقایان الهی و پورجوادی «لاریب» را قید تأکیدی برای هادی بودن قرآن در نظر گرفته‌اند در صورتی که اگر چنین بود می‌بایست صورت آیه چنین باشد «لا ریب فی أن هدی للمتقین» یا «لا ریب فی کونه _____» ۶- حروف مقطع از متشابهات قرآن است و از اسراری است که جز خدا، کسی آن را نمی‌داند ۷- این حروف دلالت بر اعجاز قرآن دارد که قرآن از همین حروف ساده عربی تشکیل شده است. نظریاتی دیگر هم مطرح است که اهم آن آرای بی‌بیان نمودیم که جناب فخر رازی در تفسیر کبیر خویش بیش از بیست قول ذکر نموده است و علاقه‌مندان برای اطلاع از آراء دیگر می‌توانند به کتابهای الف- البرهان فی علوم القرآن زرکشی ج ۱ ص ۱۷۳ ب- تاریخ قرآن دکتر حجتی ص ۱۳۰ الی ۱۱۷ ج- قرآن پژوهشی بهاء الدین خرمشاهی ۱۸ تا ۱۵ مراجعه نمایند. (۱) الاتقان فی علوم القرآن ج ۲ ص ۵۲ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۸۰ هدی للمتقین» با آنکه به گفته کشاف «۱» و دیگران «ذَلِكَ الْكِتَابُ» مبتدا و «لا ریب فیهِ» خبر است یا «ذَلِكَ» مبتدا و «الکتاب» خبر و «لا ریب فیهِ» خبر بعد از خبر است. افراد دیگری در ترکیب این آیه گفته‌اند «لا ریب» حال برای «الکتاب» است «۲» ولی قول بهتر این است که «لا ریب» خبر اول و «هدی» خبر دوم است. بهتر بود آقایان الهی، رازی، پورجوادی و میبدی «ذَلِكَ» را به (آن) ترجمه می‌نمودند زیرا (اسم اشاره بعید) به جای قریب حکایت از عالی بودن شأن و تعظیم مشارالیه دارد «۳» و این نکته را آقای مکارم در ترجمه خویش رعایت فرموده که بهتر بود در پراوتر بیان می‌نمود. بهتر بود میبدی واژه «نامه» را برای کتاب نیاورد زیرا مراد از «کتاب» در اینجا کتاب معروف و معهود برای پیامبر است که قرآن می‌باشد. بهتر بود آقایان مترجم «مبالغه» مستفاد از «هدی» را در ترجمه انعکاس

می‌دادند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: آن کتاب هیچ شکی در (و حیانی بودن) آن نیست، و- یکپارچه- راهنمای پارسایان است. راغب در معنای «ریب» می‌گوید: پس معنای ریب این است که تو درباره کاری یا موضعی چیزی را بینداری سپس آن روشن شود (مفردات راغب ص ۲۱۳) راغب در معنای «وقی» می‌گوید: نگهداشتن چیزی است که زیان و _____ (۱) تفسیر کشاف ج ۱ ص ۳۶ (۲) املاء ما من به الرحمان ص ۱۰ (۳) جواهر البلاغه ص ۱۲۹ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۸۱ ضرر می‌رساند. تقوی- انسان نفس و جان خود را از آنچه که بیمناک از آن است نگهدارد این حقیقت معنی تقوی است. (مفردات راغب ص ۵۶۸) با توجه به اینکه مصدر ظهور در مبالغه دارد واژه (یکپارچه) در ترجمه فوق ناظر بر مبالغه است.

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (۳)

اشاره

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (۳) آن کسانی که به جهان غیب ایمان آرند و نماز به پا دارند و از هر چه روزیشان کردیم به فقیران انفاق کنند. [الهی قمش‌ای] [پرهیزگاران] کسانی هستند که به غیب (آنچه از حس پوشیده و پنهان است) ایمان می‌آورند و نماز را برپا می‌دارند و از تمام نعمتها و مواهبی که به آنان روزی داده‌ایم انفاق می‌کنند. [مکارم] آنانکه بگرویدند پنهانی و به پای دارند نماز و در آنچه روزی دادیم ما ایشان را هدیه کنند. [ابو الفتوح] آنانکه به غیب ایمان دارند و نماز را برپا می‌دارند و از آنچه روزیشان داده‌ایم انفاق می‌کنند [پورجوادی] ایشان که به نادیده و پوشیده می‌گروند و نماز به پای می‌دارند به هنگام خویش وز آنچه را روزی دادیم هزینه می‌کنند. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان الهی و پورجوادی، بهتر بود غیب به نادیده و پوشیده ترجمه شود. در ترجمه آقایان الهی و مکارم بهتر بود واژه‌های (فقیران، تمام نعمتها و مواهب) که نوعی تفسیر است در پرانتز بیان می‌شد. در ترجمه رازی (هدیه می‌کنند) معادل مناسبی برای «ینفقون» نیست و ایشان در ترجمه خویش (در آنچه) را معادل «مما» اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۸۲ آورده و بهتر بود ایشان عبارت «از آنچه» که معادل مناسبی برای «مما» است در ترجمه بیان می‌نمودند. در ترجمه میبدی عبارت (هزینه می‌کنند) معادل مناسبی برای «ینفقون» نیست و بهتر بود عباراتی همچون (می‌بخشند، انفاق می‌کنند) در ترجمه خویش لحاظ می‌کرد و عبارت (به هنگام خویش) در ترجمه ایشان اضافی است و شایسته بود مترجمین فوق استمرار فعل مضارع را در ترجمه خود بیان می‌نمودند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: (پرهیزگاران) همان کسانی هستند که به نادیده باور قلبی دارند و نماز را- پیوسته- برپا می‌دارند و از آنچه روزیشان داده‌ایم- پیوسته- انفاق می‌کنند. راغب در معنای «امن» می‌گوید در اصل آرامش خاطر و آرامش نفس است و از بین

رفتن بیم و هراس (مفردات ص ۲۱) و ایشان در معنای «نفق» می‌گویند گذشتن هر چیز و از بین رفتن آن با تمام شدن آن چیز که یا با فروختن تمام می‌شود مثل - نفق البیع نفاق- و واژه انفاق هم در مال و هم در غیر مال به کار می‌رود (مفردات ص ۵۲۴)

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ (۴)

اشاره

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ (۴) و آنانکه ایمان دارند به آنچه خدای به تو و بر پیامبران پیش از تو فرستاد و آنها خود به عالم آخرت یقین کامل دارند. [الهی قمشه‌ای] آنانکه به آنچه بر تو نازل شده و آنچه پیش از تو (بر پیامبران پیشین) نازل گردیده ایمان می‌آورند و به رستخیز یقین دارند. [مکارم] و آنانکه بگرویدند به آنچه فرو فرستادند به تو و به سرای بازپسین درست دانند [ابوالفتوح]. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۸۳ آنها به آنچه بر تو و پیامبران پیشین نازل شده است ایمان داشته و به آخرت یقین دارند [پورجوادی] و ایشان که می‌گروند به آنچه فرو فرستاده آمد بر تو از قرآن و جز آن بود هر چه بود از پیغام و فرمان و هر چه فرو فرستاده آمد پیش از تو از سخن و کتب و صحف و به سرای آن جهانی بی‌گمان می‌گروند [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه رازی «یؤمنون» را به ماضی ترجمه کرده حال آنکه می‌بایست به مضارع ترجمه می‌نمود و عبارت (درست دانند) معادل مناسبی برای «یوقنون» نیست در ترجمه آقایان الهی، مکارم، رازی و پورجوادی، بهتر بود واژه «الذین» را به (کسانی که) ترجمه کنند. در ترجمه میبدی عبارات (از قرآن ... از پیغام و فرمان، از سخن و کتب و صحف) نوعی تفسیر است که می‌بایست در پرانتز بیان می‌نمود. در ترجمه آقایان مکارم و پورجوادی بهتر بود عبارت «بما أنزل الیک» به (به آنچه به تو نازل شده) ترجمه شود نه بر تو.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: کسانی که ایمان می‌آورند به آنچه به تو فرو فرستاده شده و آنچه پیش از تو فرو فرستاده شده و آنان به جهان آخرت باوری روشن و بی‌تردید دارند. راغب در مفردات در معنای نزول می‌گوید: نزول در اصل فرو افتادن از بلندی است (مفردات ص ۵۰۹) و فرق آن با هبوط در این است که هبوط پائین قرار گرفتن بطور قهری مثل - هبوط سنگ - در این مورد بکار می‌رود (مفردات راغب به ترتیب ص ۵۰۹ و ص ۵۳۳ راغب در توضیح واژه «یقین» می‌گوید: یقین از ثمرات و صفات علم است که از معرفت و درایت و دیگر معانی برتر است (مفردات ص ۵۷۷) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۸۴

أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًىٰ مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (۵)

اشاره

أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًىٰ مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (۵) آنان از لطف پروردگار خویش به راه راستند و آنها به حقیقت رستگاران عالمند [مکارم] آنان بر طریق هدایت پروردگارشاند و آنان رستگارانند. [مکارم] ایشان بر بیانند از خدای خویش و ایشانند که ظفر یافتگانند. [ابوالفتوح] آنها از هدایت پروردگارشان برخوردارند و خود رستگارانند. [پورجوادی] ایشان که بدین صفت‌اند بر

راهنمونی و نشان راست انداز خداوند ایشان و ایشانند که بر پیروزی و نیکی بمانند جاودان. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان ابوالفتح رازی، الهی، میبدی و مکارم مفهوم حصر به اعتبار ضمیر فصل «هم» رعایت نشده است در ترجمه آقای الهی لازمه هدایت (به راه راستند) ترجمه شده و «هدی» ترجمه نشده و عبارت (عالمند) نوعی تفسیر است نه ترجمه متن آیه که می‌بایست بیان در ترجمه «اولئک» بهتر بود آقایان رازی و میبدی، به معادلش (آنان) ترجمه می‌کردند زیرا تکرار مسند الیه در آیه برای ایضاح و تقریر است و تعبیر به (آنان) زیاتر می‌بود. در ترجمه آقایان رازی، میبدی، می‌بایست معادل تعبیر «رب» پروردگارشان می‌آورند زیرا که «رب» بنابر تعبیر راغب در اصل به معنای تربیت است «۱» و این نکته با آوردن واژه «پروردگار» به‌تر وافی به مقصود بود. در ترجمه آقای میبدی (۱) راغب، مفردات ص ۱۸۹. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۸۵ عبارات «بدین صفت‌اند، نشان راست‌اند و نیکی بمانند جاودان، نوعی تفسیر و توضیح است نه ترجمه آیه. می‌بایست در پراوتر آن را بیان می‌کردند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: آنان از جانب پروردگارشان بر هدایتی برخوردارند (مستقر می‌باشند) و تنها آنان رستگارانند. راغب در معنای «فلح» می‌گوید: الفلح: شکافتگی است، الحديد بالحديد یفلح: تصادم آهن‌ها با سیوف موجب دو تکه شدن آنهاست و از این معنی واژه فلاح یعنی برزگر و زراع است که زمین را می‌شکافت (مفردات راغب ص ۳۹۹)

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (۶)

اشاره

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (۶) (ای رسول ما) کافران را یکسانست بترسانی از عذاب خدا یا نترسانی ایمان نخواهند آورد. [الهی قمشه‌ای] کسانی که کافر شدند برای آنان تفاوت نمی‌کند که آنان را (از عذاب الهی) بترسانی یا نترسانی ایمان نخواهند آورد. [مکارم] آنانکه کافر شدند راست است بر ایشان اگرشان ترسانی و اگر نترسانی ایمان نیارند. [ابو الفتوح] بر حذر داشتن و نداشتن برای کافران یکسان است و آنان ایمان نخواهند آورد. [پورجوادی] ایشان که کافر شدند یکسانست بر ایشان ایشان را بیم نمایی و آگاه کنی یا بیم نمایی و آگاه نکنی نخواهند گروید. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در تمام ترجمه‌های فوق حرف تاکید «إِنَّ» ترجمه نشده، اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۸۶ در ترجمه رازی بهتر بود «الذین» را ترجمه می‌کرد به (کسانی که) نه آنان که، رازی حرف استفهام را به معنای اگر که از ادوات شرط است ترجمه کرده است و می‌بایست معادل آن «چه» و یا غیره را می‌آورد. آقای الهی بهتر بود عبارت (از عذاب خدا) را در پراوتر بیان می‌نمود. آقای پور جوادی فعل مخاطب را به صورت مصدر (بر حذر داشتن) ترجمه کرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: بی گمان برای کسانی که کفر ورزیدند یکسان است چه آنان را هشدار دهی و چه هشدار ندهی، ایمان نمی آورند. راغب می گوید- انذار- خبری است که ترس و بیم در آن باشد چنانکه تبشیر اخباریست که در آن سرور و شادی نهفته است (مفردات راغب ص ۵۰۸)

خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ (۷)

اشاره

خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ (۷) قهر خدا مهر بر دلها و پرده بر گوشها و چشمهای ایشان نهاد که فهم حقایق و معارف الهی را نمی کنند و ایشان را در قیامت عذابی سخت خواهد بود. [الهی قمشهای] خداوند بر دلها و گوشهای آنان مهر نهاده و بر چشمهایشان پرده‌ای افکنده شده و عذاب بزرگی در انتظار آنهاست. [مکارم] مهر نهاد خدای بر دلهایشان و بر گوشهایشان و بر چشمهایشان پوششی هست و ایشان را عذابی بزرگ باشد. [ابو الفتوح] خداوند دلها و گوشهایشان را مهر نهاده و بر دیدگان‌شان پرده افکنده و عذاب بزرگی در انتظار آنهاست. [پورجوادی] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۸۷ مهر نهاد بر دل‌های ایشان و بر گوش ایشان و بر چشم‌های ایشان پرده‌ای است و ایشانراست عذابی بزرگ. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی «ختم» را به دل و «غشاه» را به گوش و چشم اختصاص داده است. این ترجمه هم مخالف قرائت است و هم ناسازگار با استعمال دیگر این تعبیر در قرآن مثلا- آیه «ختم علی سمعه و قلبه و جعل علی بصره غشاه» در آیه مورد بررسی «ختم» را ویژه دل و گوش و «غشاه» را ویژه چشم ساخته و بهتر بود عبارت (فهم حقایق و معارف الهی را نمی کنند) که نوعی توضیح است در پراگماتیک بیان می نمود، و ایشان «عظیم» را به (سخت) ترجمه کرده که اشتباه است و می بایست واژه (بزرگی) را در ترجمه لحاظ می کرد و بهتر بود آقایان مکارم و پورجوادی، عبارات (افکنده، در انتظار) را در پراگماتیک بیان می نمودند زیرا معادل این کلمات در خود متن آیه نیست. و بهتر بود میبدی کلمه الله را به خداوند ترجمه می نمود. آقای پورجوادی جمله اسمیه «علی أبصارهم غشاه» را به جمله فعلیه (پرده افکنده) ترجمه کرده است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: خداوند بر دلها و گوش‌شان مهر نهاده است و بر دیدگان‌شان پرده‌ای است و عذابی بزرگ از آن ایشان است. راغب درباره واژه «غشی» می گوید: غشیه، غشاه و غشاء: او را با چیزی همراه و ملازم کرد تا او را فرا گرفت و پوشاند. غشاه: پیوسته چیزی که با آن پوشیده می شود (مفردات ص ۳۷۳) خصوصیات موجود در غشاه در واژه «حجاب» نیست. حجاب در اصل به معنی بازداشتن و ممانعت از دسترسی و رسیدن به چیزی، است (مفردات ص ۱۰۶) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۸۸

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَ مَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ (۸)

اشاره

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَ مَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ (۸) و گروهی از مردم منافق گویند که ما ایمان آورده‌ایم به خدا و

روز قیامت و حال آنکه ایمان نیاوردند. [الهی] گروهی از مردم هستند که می‌گویند به خدا و روز رستاخیز ایمان آورده‌ایم در حالیکه ایمان ندارند [مکارم] از مردمان کسی هست که می‌گوید ایمان آوردیم به خدا و روز بازپسین و نیستند ایشان گرویدگان. [ابوالفتوح] گروهی از مردم در حال بی‌ایمانی می‌گویند به خدا و روز قیامت ایمان داریم. [پورجوادی] از مردمان کسی است که می‌گوید بگرویدیم به خدای و به روز رستاخیز و ایشان گرویده نیستند [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: اشکال در ترجمه آقای الهی این است که مردمان منافق را به دو دسته تقسیم کرده است و گفتار یاد شده را به دسته‌ای از آنان منسوب ساخته است، در صورتیکه این سخن از قول منافقان به صورت (قضیه مهمله) ذکر شده است. «الف و لام الناس برای عهد و من موصول است یا الف و لام برای جنس، و من موصوف است». «۱» در هر دو صورت، این وصف منافقان (به گونه کلی - همگی ایشان است)، زیرا بنابر توضیح بالا- مراد از ناس یا همه مردمند یا خصوص کافران که منافقان گروهی از آنان به شمار می‌آیند. با توجه به اینکه او در «و ما هم ...» حالیه است بهتر بود رازی و میبدی او حالیه را در ترجمه لحاظ می‌کردند. (۱) زمخشری، تفسیر کشاف ج ۱

صص ۱۶۸ و ۱۶۷ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۸۹

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: از میان مردم کسانی هستند (همان منافقان) که می‌گویند به خداوند و روز واپسین ایمان آورده‌ایم حال آنکه آورنده ایمان نیستند.

يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ (۹)

اشاره

يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ (۹) خواهند تا خدای و اهل ایمان را فریب دهند و حال آنکه فریب ندهند مگر خود را و این امر را از سفاقت نمی‌دانند. [الهی قمشه‌ای] می‌خواهند خدا و مومنان را فریب دهند در حالیکه جز خودشان را فریب نمی‌دهند امّا نمی‌فهمند. [مکارم] می‌فریبند خدای را و آنانکه گرویده‌اند و نه می‌فریبند مگر خویشان را و نمی‌دانند. [ابوالفتوح] می‌خواهند خدا و مومنان را فریب دهند و حال آنکه نمی‌دانند که جز خودشان را فریب نمی‌دهند [پورجوادی] چنان می‌پندارند که خدای را می‌فریبند و مومنان را و فریب نمی‌سازند مگر با تنهای خویش و نمی‌دانند که این فریب است که در آنند. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان الهی و ابوالفتوح و پورجوادی و میبدی «ما يشعرون» و «لا يعلمون» را هر دو به نمی‌دانند ترجمه کرده‌اند که اگر اولی را به (نمی‌فهمند) «۱» ترجمه می‌نمودند بهتر بود، چون هر یک از این دو تعبیر گویای حقیقتی غیر از دیگری است در مورد قرآن کریم که استعمال هر واژه‌ای بر اساس حکمتی است و نباید اینگونه تعبیرات را در (۱) میراث جاویدان شماره ۱۷ نقدی

به ترجمه آقای خرمشاهی ص ۹ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۹۰ مقام ترجمه مترادف تصور کرد و این نکته را آقای مکارم خوب توانسته است در ترجمه خود لحاظ کند. با توجه به (واو حالیه) در «و ما یخضعون»، رازی و میبیدی بهتر بود حالیه را در ترجمه لحاظ می کردند تا ترجمه زیباتر شود. تعابیر (خواهند، چنان می‌پندارند، می‌خواهند) در ترجمه‌های آقایان الهی، مکارم، پورجوادی و میبیدی بهتر بود در پراوتر مطرح می‌شد.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: (اینان به نظرشان) پیوسته می‌خواهند به خدا و کسانیکه ایمان (باور قلبی) آورده‌اند نیرنگ بزنند در حالیکه جز خودشان را نمی‌فریبند و اکنون احساس نمی‌کنند. راغب در ذیل ماده «خضع» می‌گوید: خداع یعنی وارد کردن دیگری به کاری غیر از آنچه او در صدد آن بوده و کاری را با فریب و نیرنگ برخلاف آنچه که پوشیده داشته آشکار کند. (مفردات ص ۱۴۴)

فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ (۱۰)

اشاره

فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ (۱۰) دل‌های آنان مریض است پس خدا بر مرض (جهل و عناد) ایشان بیفزاید و آنها راست عذاب دردناک، بدین سبب که دروغ می‌گویند و با اهل ایمان دورنگی و نفاق می‌کنند. [الهی قمش‌ای] در دل‌های آنان یک نوع بیماری است. خداوند بر بیماری آنان افزوده و به خاطر دروغهایی که می‌گفتند عذاب دردناکی در انتظار آنهاست. [مکارم] در دل‌های ایشان بیماری است بیفزاید ایشان را خدای بیماری و ایشان را عذابی بود دردمند بدانچه دروغ گفته باشند. [ابوالفتوح] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۹۱ آنان دل بیمارند و خداوند بیماریشان را می‌افزاید و به کفر دروغهایی که می‌گویند عذاب دردناکی در انتظارشان است. [پورجوادی] در دل‌های ایشان بیماری و گمان است ایشان را بیماری دل افزود و ایشان را است عذابی دردمای دردافزای به آنچه دروغ می‌گفتند که رسول و پیغام دروغ است. [میبیدی]

اشکالات:

اشکالات: آقای الهی آیه را با توجه به متن دقیق آیه ترجمه نکرده و کلمه «فی» را در نظر نگرفته در حالیکه باید می‌گفت (در دل‌هایشان بیماری است) و «الیم» را به صورت نکرده ترجمه نکرده آقای مکارم در ترجمه این آیه به نکته زیبایی بلاغی اشاره کرده که دیگران این نکته را رعایت نکرده‌اند و تنوین «مرض» است که در مقام افاده نوعیت است که با کلمه (نوع) در ترجمه خود بیان کرده که مراد، بیماری معنوی نفاق است. آقایان ابوالفتوح، پورجوادی هم بهتر بود متن آیه را دقیق ترجمه می‌کردند و می‌فرمودند (در دل‌هایشان بیماری است) در ترجمه میبیدی عبارات (گمان، رسول، پیغام) اضافی است و باید در پراوتر بیان می‌نمود که با ترجمه مطابقی آیه خلط نشود. در معنا و نحوه خواندن عبارت «فزادهم الله مرضا» دو قول است: (۱) به صیغه دعاست: یعنی نفرین است، یعنی خدا بر بیماریشان بیفزاید (۲) خبری است: یعنی خدا بر بیماری آنها افزود یا می‌افزاید. (۱)

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: «در دل‌هایشان (یک نوع) بیماری‌ای (نفاق) است. پس خداوند بر بیماریشان بیفزاید و به سبب دروغی که می‌گفتند عذاب دردناکی (در پیش) دارند.»

(۱) تفاسیر مجمع البیان، ابوالفتوح به

ترتیب صص ج ۱ ص ۴۸ و ص ۴۸. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۹۲

وَ إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ (۱۱)

اشاره

وَ إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ (۱۱) و چون (مؤمنان) آنان را گویند که در زمین فساد می کنید پاسخ دهند که تنها ما کار به صلاح کنیم. [الهی قمشه‌ای] و هنگامیکه به آنان گفته می شود در زمین فساد نکنید می گویند: «ما فقط اصلاح کننده‌هایم» [مکارم] و چون گویند ایشان را که تباهی می کنید در زمین، گویند: «ما نیکی کنندگانیم» [ابوالفتوح] چون به آنها گفته می شود: «در زمین فساد نکنید، پاسخ می دهند: «ما اصلاح‌حگریم». [پورجوادی] و چونکه ایشان را گویند تباهی مکنید در زمین جواب دهند گویند ما نیک کنندگانیم و با سامان آورندگان. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: آقایان ابوالفتوح، پورجوادی، میبدی تأکید موجود «إِنَّمَا» در آیه را در ترجمه انعکاس نداده‌اند. «إِنَّمَا» از ادوات حصر است، «۱» و بهتر بود عبارتی همچون (تنها) در ترجمه به کار می گرفتند. در ترجمه رازی (نیکی کنندگانیم) ترجمه محسون است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: هنگامیکه به آنان گفته شود در (این) سرزمین تباهی نکنید، گویند: «ما تنها اهل اصلاحیم».

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ (۱۲)

اشاره

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ (۱۲) آگاه باشید که ایشان سخت مفسدند و مخرب ولی خود نمی دانند. [الهی قمشه‌ای] (۱) الاتقان فی علوم القرآن ص ۱۶۵. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۹۳ آگاه باشید اینها همان مفسدانند. ولی نمی فهمند. [مکارم] الا ایشانند که تباهی کنندگان و لیکن نمی دانند. [ابوالفتوح] آگاه باشید که اینان مفسدند و خودشان نمی دانند. [پورجوادی] آگاه باشید به درستی که ایشان آنند که تباهکارانند و لیکن نمی دانند که غایت آن فساد چیست. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان الهی، رازی، پورجوادی و میبدی «لا يشعرون» و «لا يعلمون» را هر دو به (نمی دانند) ترجمه نموده‌اند که اگر اولی را به (در نمی یابند) ترجمه می نمودند بهتر بود و نباید اینگونه تعبیرات را در مقام مترادف ترجمه کرد. در ترجمه آقای الهی عبارت (سخت، مخرب) نوعی تفسیر و توضیح است می بایست در پراگماتیک بیان می نمود. در ترجمه رازی و میبدی واژه «لکن» به همان شکل موجود در آیه آمد و ترجمه نشده و بهتر بود تعبیر (اولی) را به کار می گرفتند. آقای پورجوادی اصلاً ترجمه کلمه «لکن» را به طور کلی در ترجمه لحاظ نکرده است. عبارت (که غایت آن فساد چیست) در ترجمه میبدی نوعی تفسیر است که بهتر

بود در پراگماتیک بیان می‌نمود. رازی حرف تنبیه «ألا» را ترجمه نکرده است. و همگی حرف تأکید «إنَّ» را ترجمه نکرده‌اند. «ضمیر فصل» را که ظهور در انحصار دارد (۱) می‌بایست مترجمین به طور ظاهر و با آوردن تعابیری همچون (تنها) در ترجمه خود لحاظ کنند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: آگاه باشید بی‌گمان ایشان تنها فسادکنندگان و تباهی پیشگامان ولی خود در نمی‌یابند. (جواهر البلاغه ص ۱۸۰. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۹۴ راغب در ذیل ماده «شعر» می‌گوید در اصل اسمی است برای علم و دانش دقیق، چنانکه در سخنان می‌گویند: لیت شعری: ای کاش دقیقا می‌دانستم (مفردات ۲۶۸)

وَ إِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ (۱۳)

اشاره

وَ إِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ (۱۳) و چون به آنها گویند ایمان آورید چنانکه دیگران ایمان آوردند پاسخ دهند که چگونه ما ایمان آوریم به مانند بی‌خردان. آگاه باشید که ایشان خود سخت بی‌عقل و بی‌خردند ولی نمی‌دانند [الهی قمشه‌ای] و هنگامی که به آنان گفته شود: «همانند (سایر) مردم ایمان بیاورید می‌گویند: «آیا همچون ابلهان ایمان بیاوریم؟» بدانید همان ابلهانند ولی نمی‌دانند. [مکارم] و چون گویند ایشان را بگروید چنانکه بگروید نه مردمان، گویند: «آیا بگرویم چنانکه گرویدند بی‌خردان ایشانند که بی‌خردانند و لیکن نمی‌دانند [ابوالفتوح] هنگامیکه به آنها گفته شود: «چون مردمان ایمان بیاورید»، می‌گویند: «آیا ما هم مانند کم خردان ایمان بیاوریم؟» بدانید که آنها کم خردند و نمی‌دانند، [پورجوادی] و چونکه مومنان ایشان را گویند: «بگروید چنانکه مردمان گرویده‌اند» جواب دهند و گویند «با شما بگرویم چنانکه سبکساران و سبک خردان گرویدند» آگاه باشید به درستیکه ایشان نازیرکان و سبکسارانند و لیکن نمی‌دانند که سزای نام سفه، ایشانند [میبدی] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۹۵

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی ترجمه «الناس» عبارت (دیگران) نیست زیرا الف و لام در الناس برای عهد است «۱» و باید از کلمات (مردمان یا مردم) استفاده می‌کرد، بهتر بود ایشان کلمه (سخت) را در پراگماتیک بیان می‌نمود. در ترجمه میبدی عبارت (با شما بگرویم) اضافی است. بهتر بود آقای میبدی در ترجمه واژه «السفهاء» که جمع سفیه از مصدر سفاهت است واژه‌هایی همچون (نادانان، کم خردان) در ترجمه به کار می‌گرفت، «۲» تا مانوس تر به ذهن خواننده باشد و عبارت (که سزای نام سفه، ایشانند) را در پراگماتیک بیان می‌نمود، ابوالفتوح حرف تنبیه «ألا» را ترجمه نکرده و با تسامح از آن گذشته است و در ترجمه همه آقایان به جز میبدی حرف تأکید «إنَّ» ترجمه نشده است و بهتر بود ضمیر فصل در عبارت «إنَّهم هم السفهاء» که مفید (حصر) است دقیق در ترجمه لحاظ می‌کردند تا ترجمه زیباتر شود.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: و هنگامیکه به ایشان گفته شود: «ایمان بیاورید همانگونه که مردمان ایمان آورده‌اند» گویند: «آیا ما همچون کم خردان ایمان بیاوریم؟» آگاه باشید بی‌گمان ایشان خود کم خردانند، ولی نمی‌دانند. راغب در ذیل ماده واژه «سفهاء» می‌گوید: السِّفَه: خَفَّتْ و سَبَكِي در بدن است این واژه در سبکسری و ناآرامی نفس که ثمره کمبود عقل است به کار می‌رود (مفردات ص ۲۴۰) و مقابل این واژه «حلم» است که به معنی خودداری نفس و طبیعت از هیجان و خشم است و فعل این واژه- (تفسیر کشاف ج ۱ ص ۱۸۲. (۲) _____)

مفردات راغب ص ۲۴۰. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۹۶ حلم و حَلَمَ العقل و تعلّم- است که به معنای (بردبار شد و عقل و خرد او را بردبار و شکیا کرد) است (مفردات ص ۱۲۹)

وَ إِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنُوا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُنَ (۱۴)

اشاره

وَ إِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنُوا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُنَ (۱۴) چون با اهل ایمان برخوردند گویند: «ما ایمان آورده‌ایم» و چون با شیطانهای خود خلوت کنند گویند: «ما باطنا با شمائیم جز اینکه مؤمنان را استهزاء می‌کنیم» [الهی قمش‌ای] و هنگامیکه افراد با ایمان را ملاقات می‌کنند می‌گویند: «ما ایمان آورده‌ایم» (ولی) هنگامیکه با شیطانهای خود خلوت می‌کنند، می‌گویند: «ما با شمائیم ما فقط (آنها را) مسخره می‌کنیم.» [مکارم] [و چون ببینند آنان را که گرویده‌اند، گویند: «بگرویدیم» چون تنها شوند با دیوان خود گویند که ما با شمائیم ما فسوس می‌داشتیم. [ابوالفتح] به هنگام برخورد با مؤمنان می‌گویند: «ما ایمان آورده‌ایم»، و زمانی که با پیشوایان خود خلوت می‌کنند می‌گویند: «با شمائیم، ما فقط آنها را مسخره می‌کنیم» [پورجوادی] چونکه مؤمنان را ببینند گویند: «ما گرویده‌ایم» و چونکه واسالاران خویش رسند و از گرویدگان خالی شوند گویند ما با شمائیم و ما بر مؤمنان افسوس گرانیم [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان الهی و مکارم، بهتر بود واژه «شیاطینهم» را به (دوستان کفر پیشه، رؤسا و پیشوایان) ترجمه می‌نمودند، در ترجمه آقایان الهی، مکارم، رازی، پورجوادی، میبدی حرف تاکید «إِنَّا» را در اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۹۷ ترجمه لحاظ نکرده‌اند. در ترجمه ابوالفتح و میبدی حصر مستفاد از «إِنَّمَا» را در ترجمه لحاظ نکرده‌اند و بهتر بود به جای (دیوان، واسالاران) از تعبیری همچون (پیشوایان و رؤسا) در ترجمه می‌کردند تا خوانندگان در ابهام قرار نگیرند. همچنین واژه (فسوس) در ترجمه میبدی بهتر است (ریشخند) ترجمه شود.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: هرگاه (منافقان) مؤمنان را روبرو شوند، گویند: «ایمان آورده‌ایم» و هنگامیکه با پیشوایان خویش خلوت کنند، گویند «بی‌شک ما با شمائیم، ما تنها (مؤمنان را) ریشخند زنیم. راغب در مفردات درباره واژه «هزو» می‌گوید: مزاح و شوخی آرام و پنهانی گفته‌اند مانند- مزح- به معنی ریشخند است و استهزاء: طلب ریشخند و تمسخر است (مفردات ص ۵۴۰) و ایشان در ذیل لغت «خلوا» می‌گویند به معنای مکانی که هیچ پناهگاه و ساختمان و بنایی در آنجا نباشد و در ذیل آیه مربوطه می‌گویند: او را در پنهانی و خلوت ترک کردم (مفردات ص ۱۵۹)

اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ (۱۵)

اشاره

اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ (۱۵) خدا به آنها استهزاء کند و آنان را در گمراهی رها کند که (در بیابان جهل و گمراهی) حیران و سرگردان باشند. [الهی قمشه‌ای] خداوند آنان را استهزاء می‌کند و آنها را طغیان‌شان نگه می‌دارد تا سرگردان شوند [مکارم] خداوند فسوس دارد به ایشان و رها کند ایشان را در گمراهی خود تا سر در نهند [ابوالفتوح] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۹۸ خداوند آنها را استهزاء می‌کند و بر طغیان نگاهشان می‌دارد تا حیران و سرگردان شوند [پورجوادی] الله برایشان می‌افسوس کند و می‌افرا گذارد ایشان را در گزاف ایشان تا متحیر می‌باشند [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان الهی و ابوالفتوح واژه «طغیان» به (گمراهی) ترجمه شده است که (سرکشی) صحیح است «۱» همچنین در ترجمه آقایان مکارم، پورجوادی و مبیدی بهتر بود این واژه را در ترجمه «طغیان» اختیار می‌کردند. در ترجمه آقایان الهی، مکارم، رازی، پورجوادی و مبیدی این حضرات، «یمدّم» یا به معنی (رها سازد) یا از مدّ به معنای (کشاندن و مهلت دادن) ترجمه کرده‌اند ولی زمخشری می‌گوید: «از مدد به معنای یاری رساندن) گرفته شده است و اگر از «مدّ» بود یا (لام) تعدیه می‌شد «۲» مدّ له املی له و این قول بهتر است. در ترجمه آقایان الهی، مکارم، ابوالفتوح، پورجوادی، «یعمهون» به صورت سببی ترجمه شده در حالیکه حال است برای «هم» «۳» و مترجمین غایت برای «یمدّم» انگاشته‌اند، با توجه به اینکه «یعمهون» از ماده «عمه» به معنی کوردلی و سرگستگی است بهتر بود اصل معنای یعمهون را به طریقی در ترجمه لحاظ می‌کردند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: خداوند پیوسته ریشخندشان می‌کند و آنان را در سرکشی شان مدد می‌دهد در حالیکه همواره سرگشته و متزددند (۱) _____ . ۱) راغب، مفردات ص ۳۱۴ (۲) تفسیر کشاف ج ۱ ص ۱۸۸ (۳) املاء ما من به الرحمن ص ۲۰ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۹۹ راغب درباره واژه «طغیان» می‌گوید فعل این واژه- طغوت و طغیت طغوانا و طغیانا- است یعنی گستاخی و گردنکشی کرد و الطغوی: اسم از- طغی و طغیان- است یعنی گردنکش، و گستاخی از حق و در آیه (إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ) واژه- طغیان- بطور استعاره برای افزونی و تجاوز از حد آب آورده شده است (مفردات ص ۳۱۴) جناب راغب اصل ماده یعمهون را «عمه» می‌داند به معنای دودلی و تردید داشتن در کار، از روی تحیر و سرگردانی، (مفردات، ص ۳۶۰)

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ (۱۶)

اشاره

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ (۱۶) ایشانند که گمراهی را به راه راست خریدند، پس تجارت آنها سود نکرد و راه هدایت نیافتند [الهی قمشه‌ای] آنان کسانی هستند که هدایت را به گمراهی فروخته‌اند. و (این) تجارت آنها سودی نداده و هدایت نیافته‌اند [مکارم] ایشان آنانکه بدل کردند گمراهی را به راه راست، پس سود نکردند بازار ایشان و نه

بودند راه یافتگان [ابوالفتوح] ایشان کسانی هستند که به جای هدایت خریدار گمراهی شدند و در این معامله سودی نبردند و هدایت نیافتند [پورجوادی] ایشان آنانند که گمراهی را بخردند و راست راهی بفروختند، سودمند نیامد بازرگانی ایشان و راست راه نیامدند [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه همه آقایان- به جز آقای مکارم- «أولئك» را صحیح ترجمه نکرده‌اند بهتر بود به (آنان) ترجمه می‌کردند، در ترجمه آقای الهی و رازی عبارت (به راه راست) نوعی تفسیر است و مطابق متن اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۰۰ آیه نیست، در ترجمه آقای مکارم عبارت (فروختند) بهتر بود به (خریدند) ترجمه شود. در ترجمه رازی عبارت (بازار ایشان) معادل «تجارتهم» نیست، در ترجمه آقایان مکارم و پورجوادی کلمات (در این) این اضافی است. آقای الهی در ترجمه، «الذین» را معنا نکرده در ترجمه میبدی عبارت (راست راهی بفروختند) مطابق متن آیه نیست و می‌توانست بگوید (گمراهی را بخردند به بهای هدایت)، در این آیه، (انحراف از راه راست) به (خرید و فروش) تشبیه شده و «ربح» و «تجارت» که از مناسبات مستعار منه (مشبه منه) است در کلام آورده شده است. «۱» «ف» در عبارت «فما ربحت» آقایان مکارم، پورجوادی، میبدی در ترجمه لحاظ نکرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: آنان کسانی هستند که گمراهی را به (به ازای) راهیابی خریدند، پس معامله‌شان سودی نکرد، و راهیافتگان (طریق حق و حقیقت) به شمار نمی‌آیند. راغب در توضیح واژه «شری» می‌گوید: از این جهت لفظ- بیع- معنی فروختن و شراء- یعنی خریدن، هر کدام بجای دیگری بکار می‌رود (مفردات ص ۲۶۷)

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِينَ اسْتَوْقَدُوا نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ (۱۷)

اشاره

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِينَ اسْتَوْقَدُوا نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ (۱۷) مثل ایشان مثل کسی است که آتش بیفروزد پس تا روشن کند اطراف خود را، خدا آن روشنی ببرد و ایشان را در تاریکی رها کند که راه حق و (_____ ۱) تلخیص البیان فی مجازات القرآن ص ۲۴ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۰۱ طریق سعادت را هیچ نبینند [الهی قمشه‌ای] آنان (منافقان) همانند کسی هست که آتشی افروخته (تا در بیابان تاریک راه خود را پیدا کند) ولی هنگامی که آتش اطراف او را روشن ساخت. خداوند (طوفانی می‌فرستد) و آن را خاموش می‌کند و در تاریکیهای وحشتناکی که چشم کار نمی‌کند آنها را رها می‌سازد [مکارم] مانند ایشان چون مانند آن کسی است که برافروزد آتش را چون روشن کند آنچه پیرامون او هستند ببرد خدای روشنایی ایشان را و ترک کند ایشان را در تاریکی‌ها که نبینند [ابوالفتوح] مثل آنها مثل کسانی است که آتش افروختند و چون اطرافشان را روشن کرد، خداوند روشنایی از آنان باز گرفت و در تاریکی رهاشان ساخت و چیزی را نمی‌دیدند [پورجوادی] صفت ایشان راست چون صفت مردی است که آتش افروخت در هامون چون روشن کرد آتش گرد بر گردوی، الله آن روشنایی ایشان ببرد و ایشان را گذاشت در تاریکیها که هیچ نمی‌بینند [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی ضمیر «حوله» که به «الذی» بر می‌گردد، ایشان در ترجمه به «نار» باز گردانده و اگر چنین بود، می‌بایست «حولها» باشد. در ترجمه آقایان الهی و رازی عبارت [که (راه حق و حقیقت ...)] را هیچ نینند. «لا یبصرون» حال است برای ضمیر «هم» و ایشان به صورت مجزوم و غایت برای «ترکهم» انگاشته است. در ترجمه آقای مکارم (آنان) ترجمه «مثلهم» نیست. در ترجمه آقای پورجوادی عبارت (روشنایی از آنان باز گرفت) مطابق «ذهب الله بنورهم» نیست و باید عبارتی همچون (خدا نورشان را برد) در ترجمه لحاظ می‌کردند و اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۰۲ «باء» در «بنورهم» باء تعدیه هست و باید در ترجمه ظاهر شود. در ترجمه آقای میبیدی عبارات (صفت ایشان ... مردمی است) اضافی است و ایشان «لا یبصرون» را در ترجمه، غایت برای «ترکهم»، لحاظ کرده در حالیکه حال است برای «هم» در «ترکهم» «۱» آقایان رازی، پورجوادی و میبیدی، حرف فاء در عبارت «فلما» را در ترجمه لحاظ نکرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: مثل آنان همچون مثل کسانی است که آتش افروختند، پس چون اطرافشان را روشن ساخت، خداوند نورشان را برد و آنان را در تاریکی‌ها (آنگونه) که هیچ نمی‌بینند، رها ساخت.

صُمُّ بَكْمَ عُمَىٰ فَهَمْ لَا يَرْجِعُونَ (۱۸)

اشاره

صُمُّ بَكْمَ عُمَىٰ فَهَمْ لَا يَرْجِعُونَ (۱۸) آنها کر و گنگ و کورند و از ضلالت خود بر نمی‌گردند [الهی قمشه‌ای] آنها کران، گنگها و کوراند، لذا (از راه خطا) باز نمی‌گردند [مکارم] کرند و گنگند و کوراند، ایشان نیابند [ابوالفتوح رازی] آنان کر و لال و کورند و از گمراهی باز نمی‌گردند [پورجوادی] کران‌اند، گنگان‌اند، نابینا‌اند، پس از کفر باز نیابند. [میبیدی]

اشکالات:

اشکالات: «صم» خبر مبتدای محذوف است «۲» چون از دیدگاه بلاغی گاهی به علت بی‌اهمیت بودن مسندالیه، یا برای تحقیر آن، آن را حذف می‌کنند. در این آیه هم از آوردن اسم «المنافقون» و یا حتی ضمیر «هم» نیز خودداری شده است تا فرومایگی آنان را بیشتر نمایان کند. «۳» (۱) فصلنامه بینات شماره ۵ ص ۴۵. (۲) إملاء مأمّن به الرحمان ص ۲۱ (۳) فصلنامه مشکوه ش ۵۰ ص ۲۶ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۰۳ نظر به اینکه «صم» جمع «أصم» و «بکم» جمع «أبکم» و «عمی» جمع «أعمی» است بهتر بود آقایان الهی، رازی و پورجوادی به صورت جمع ترجمه می‌نمودند. بهتر بود عبارات (از ضلالت خود، از گمراهی، از کفر) را و به ترتیب آقایان الهی، پورجوادی و میبیدی در پراکنش قرار می‌دادند. در ترجمه آقایان رازی و میبیدی عبارات (ایشان بیابند، باز نیابند) نوعی تفسیر است و می‌بایست خود فعل «لا یرجعون» را ترجمه می‌نمودند و حرف «ف» در «فهم» را همه آقایان به جز میبیدی در ترجمه لحاظ نکرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: (آنان همچون) کران و لالان و کوراند، پس (به سوی حق) بر نمی‌گردند. راغب در مفردات می‌گوید: الصم: کوری و از بین رفتن حس شنوایی و کسی که حق را نمی‌شنود و نمی‌پذیرد با این واژه توصیف می‌شود (مفردات ص ۲۹۴) راغب

درباره واژه «بکم» می‌گوید یعنی لالان بکم جمع - أبکم است یعنی گنگ و لال (مفردات ص ۵۵) و درباره «عمی» می‌گوید از دست دادن چشم و بصیرت یعنی چشم باطنی هر دو گفته می‌شود اولی را - اعمی - یعنی کوری ظاهری و دومی را - اعمی و عم - گویند (مفردات ص ۳۶۰)

أَوْ كَصَيْبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ (۱۹)

اشاره

أَوْ كَصَيْبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ (۱۹) یا مثل آنان در گمراهی، مثل کسانی است که در بیابان بارانی تند بر آنها بیارد و در تاریکی و رعد و برق آنان سرانگشت خود را از بیم مرگ در اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۰۴ گوش نهند (مبادا از شدت صدای صاعقه بمیرند) ولی عذاب کافران را فراگیرد [الهی قمشای] یا همچون بارانی از آسمان، که در شب تاریک همراه با رعد و برق و صاعقه (بر سر رهگذران) بیارد. آنها از ترس مرگ، انگشتانشان را در گوشهای خود می‌گذارند تا صدای صاعقه را نشنوند و خداوند به کافران احاطه دارد (و در قبضه قدرت او هستند) [مکارم] یا چون باران از آسمان در او تاریکیها باشد و رعد و برق می‌کند، انگشتهاشان در گوشهاشان قرار می‌دهند، از سختی بانگ رعد ترس مرگ را و خدای تعالی تواناست بر ناگرویدگان [ابو الفتوح] یا چون گرفتاران در باران سخت که در شب تاریک با رعد و برق از آسمان فرود آید و آنها از ترس مرگ انگشت در گوش گذارند تا صدای صاعقه را نشنوند، خداوند به کافران احاطه دارد [پورجوادی] یا چون بارانی سخت از آسمان که در آن باران هم تاریکیها بود و هم رعد و هم برق، انگشتهای خود در گوشهای خود می‌کنند از بیم آنکه صاعقه رسد به ایشان از بیم مرگ و الله پادشاه است بر ناگروندگان [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در همه ترجمه‌های فوق مگر ترجمه آقای پورجوادی مشابه به را لفظ «صیب» گرفته‌اند در صورتیکه مشابه به لفظ «صیب» نیست و در کلام حذفی است و در اصل بوده است: «كأصحاب صيب» «۱» یا به تعبیر طبرسی مضاف حذف شده و مضاف الیه جایگزین آن شده (_____ ۱) إِمْلَاءُ مَا مَنَّ بِهِ الرَّحْمَانُ ص ۲۲. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۰۵ است «۱» لذا چون طرف تشبیه (مناقان) است، لذا باید (گرفتاران در بارانی سنگین) یا (مانند بارانی تند از آسمان)، ترجمه می‌شود. «۲» در ترجمه آقای الهی عبارت (مثل آنان در گمراهی) نوعی تفسیر است و می‌بایست در پرانتز بیان می‌نمود. در ترجمه میبدی بهتر بود واژه «هم» را تکرار نکند و بگوید (در آن باران، تاریکیها، رعد، برق، بود) و واژه پادشاه معادل «محیط» نیست، بهتر بود تعابیری همچون (چیره) و (غالب) بکار می‌رفت. با توجه به اینکه «أصابع» (انگشتها) به جای «أنامل» (سر انگشتان) در آیه به کار رفته است و بیانگر علاقه کل و جزء است در ترجمه‌های فوق فقط آقای الهی این توفیق را به دست آورده است که به (سر انگشتان) ترجمه کند و نکته بلاغی آیه را در متن آیه انعکاس دهد.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: یا داستان (گرفتاران در) باران تندی است که از آسمان فرو ریزد، و در آن تاریکیها و رعد و برق بوده باشد، از بیم مرگ ناشی از صاعقه‌ها (سر) انگشتانشان را در گوشهایشان می‌کنند و خداوند بر کافران چیره است. راغب درباره واژه «صیب» می‌گوید: ابری است با باران نامیدن باران به - صیب - مثل نامیدن باران به - سحاب - است (مفردات ص ۲۹۶) ایشان درباره واژه

«صاعقه» می‌گوید: الصَّاعِقَةُ وَالصَّاعِقَةُ: از نظر لفظ و معنی به هم نزدیکند و همان غرشی سهمگین و بزرگ است جزء اینکه - صقع - صعدا در اجسام زمینی و - صعق - صعدا در اجسام آسمانی است (طبرسی مجمع البیان ج ۱ ص ۵۷).

(۲) بهاء الدین خرمشاهی، قرآن پژوهی ص ۳۸۶. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۰۶ (مفردات ص ۲۸۹) و درباره واژه «حذر» می‌گوید: حذر: یعنی دوری کردن و احتراز از چیز ترسناک و هراس آور، گویند (مفردات ص ۱۰۹)

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطِفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۲۰)

اشاره

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطِفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۲۰) نزدیک باشد که برق روشنی چشمهایشان ببرد، هرگاه روشنی بینند در آن قدم بردارند و چون تاریک شود (حیرت زده) بایستند و اگر خدا خواستی گوش آنها را (به بانک رعد) کر و چشم آنان را (به تابش برق) کور می‌ساخت که خداوند بر همه چیز قادر است. [الهی قمشه‌ای] (روشنایی خیره کننده) برق، نزدیک است چشمهایشان را برباید. هر زمان که (برق جستن می‌کند و صفحه بیابان را) برای آنها روشن می‌سازد. (چند گامی) در پرتو آن راه می‌روند و چون خاموش می‌شود، توقف می‌کنند و اگر خدا بخواهد گوش و چشم آنها را از بین می‌برد. چرا که خداوند بر هر چیز تواناست. [مکارم] نزدیک است معجزه‌ای که برآید دیده‌هایشان هر گاه روشن بشود ایشان را برفتند در او و چون تاریک شود بر ایشان بایستند و اگر خدای تعالی خواهد ببرد گوشهای ایشان و دیده‌های ایشان و خدای بر همه چیز تواناست [ابو الفتوح] نزدیک باشد روشنایی خیره کننده برق دیدگان ایشان را برباید. در هر لحظه‌ای که برق می‌جهد و راه را برای آنان روشن می‌سازد، پیش می‌روند و هنگامیکه خاموش می‌شود، باز می‌ایستند و اگر خدا می‌خواست گوش آنها (گرویدگان) را کور می‌کرد، که خداوند بر هر چیز قادر است [پورجوادی] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۰۷ خواهد آن برق درخشنده که دیده‌های ایشان برباید چون ایشان را جای روشن کند در آن بروند و چون تاریک گردد در ایشان بر پای بمانند و اگر خواهد الله هم شنوایی ایشان ببرد و هم دیده‌های ایشان به درستی که الله همه چیز را قادر است و همه کار را توانا [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: نظر به اینکه «مشی» (انتقال با اراده از جایی به جایی است چه به پیش و چه به پس. «۱») آقای الهی ترجمه مطابق این واژه را در ترجمه لحاظ نکرده، نظر به اینکه ادوات شرط بر سر فعل در ترجمه آقای مکارم، ترجمه واژه «أظلم» (خاموش شدن) نیست و این معادل «أطفأ» است. بهتر بود آقایان الهی و پورجوادی و مکارم این فراز آیه لَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ را اینطور ترجمه می‌کردند: (خداوند اگر می‌خواست، شنوایی و بینایی‌شان را از بین می‌برد، بهتر بود آقای رازی (مجمره) را به «برق» ترجمه می‌نمود و «یخطف» را دقیق ترجمه می‌نمود به (می‌رباید). در ترجمه رازی (برفتند) ترجمه «مشوا» نیست و بهتر بود تعبیری همچون (به راه افتند) ترجمه کند، در ترجمه آقای پورجوادی بهتر بود ترجمه واژه «أضاء» را طبق فعل موجود در آیه ترجمه می‌نمود و تعبیر (می‌جهد) را به تعبیری همچون (روشن کند) در ترجمه لحاظ می‌کرد. میبدی «یکاد» که از افعال مقاربه است در ترجمه لحاظ نکرده با توجه به ماده «مشی» که گفتیم (انتقال با اراده از جایی به جایی است چه به پیش و چه به پس) و مطلق رفتن

را می‌سازند بهتر بود همه مترجمین تعبیر (را افتند) در ترجمه‌های خود لحاظ می‌کردند (۱) _____) راغب، مفردات ص ۴۸۹ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۰۸ با توجه به اینکه فراز **إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** در مقام تعلیل است نسبت به ما قبل، بهتر بود مترجمین در ترجمه خود این نکته را لحاظ کنند و بیان کنند: (زیرا که بی شک خداوند بر هر چیزی تواناست) و در این آیه مقابله‌ای دقیق بین کاربرد حرف «لام و علی» وجود دارد: در اولی با سودن بردن از نور ناشی از برق و در دومی با تصویر سنگینی و ناکامی منافقان به سبب از دست رفتن نور، این مقابله ترسیم شده است. سنگینی و ناکامی تاریکی با واژه‌ای چون (افکندن) ثقل لازم را پیدا می‌کند. «۱»

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: نزدیک است که برق (نور) چشمانشان را برباید، هر گاه که (برق، راهشان را) برای ایشان روشن کند در پرتو (نور) آن به راه افتند و گاهی که (رفتن نور) بر ایشان تاریکی افکند بایستند ... راغب درباره واژه «خطف» می‌گوید: یعنی ربودن چیزی با شتاب و سرعت (مفردات ص ۱۵۲) و ایشان نبودن نور را ظلمت گوید (مفردات ص ۳۲۵)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (۲۱)

اشاره

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (۲۱) ای مردم! خدائی را پرستید که آفریننده شما و پیشینیان شما است باشد که (به طاعت و معرفت او) پارسا و منزّه شوید [الهی قمشه‌ای] ای مردم! پروردگار خود را پرستش کنید. آن کس که شما و کسانی را که پیش از شما بودند آفرید تا پرهیزگار شوید [مکارم] ای مردمان! بترسید خدایتان را، آنکه بیافرید شما را و آنان را که پیش از شما بودند تا مگر شما پرهیزگار شوید [ابوالفتح] _____) (۱) فصلنامه میراث جاویدان ص ۲۰ شماره ۱۸. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۰۹ ای مردم! پروردگارتان را که شما و پیشینیان را آفرید عبادت کنید تا پرهیزگار شوید [پورجوادی] ای مردمان! خداوند خویش را پرستید و او را بندگی کنید آن خداوند که شما را او آفرید و ایشان را که پیش از شما بودند تا مگر از خشم و عذاب او پرهیزیده آئید. [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان الهی، رازی و میبیدی بهتر بود واژه «رب» را که ظهور در خلقت و تدبیر دارد به (پروردگار) ترجمه می‌نمودند. آقای الهی بهتر بود «لعل» را به تعبیری همچون (تا اینکه یا برای اینکه) ترجمه می‌کرد «۱». و (مگر) در ترجمه رازی اضافی است. بهتر بود عبارات (منزه شوید، مگر از خشم و عذاب او) در ترجمه‌های آقایان الهی و میبیدی در پراثر بیان می‌گردید تا با ترجمه آیه خلط نشود. در ترجمه رازی (بترسید) معادل دقیقی برای «أعبدوا» نیست. در ترجمه آقای الهی (آفریننده) به صورت اسم فاعل ترجمه شده است در حالیکه فعل ماضی است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: ای مردم! پروردگارتان را که شما و پیشینیانتان را آفرید بپرستید، تا با تقوا گرایید.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أُندَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ
(۲۲)

اشاره

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أُندَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ (۲۲) آن خدایی که برای شما زمین را گسترد و آسمان را برافراشت و فرو بارید از آسمان آبی که به سبب آن بیرون آورد میوه‌های گوناگون برای روزی شما پس کسی را مثل و مانند او قرار ندهید، در صورتی که می‌دانید (۱) خرمشاهی بهاء الدین، ترجمه

قرآن، پاورقی ص ۴. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۱۰ خدا ذات بی مثل و بی مانند است [الهی قمشه‌ای] آن کس که زمین را بستر شما و آسمان (جو زمین) را همچون سقفی بالای سر شما قرار داد و از آسمان آبی فرو فرستاد و به وسیله آن میوه‌ها را پرورش داد تا روزی شما باشد، بنابراین برای خدا همتیانی قرار ندهید در حالیکه می‌دانید (هیچ یک از آنها، نه شما را آفریده‌اند و نه شما را روزی می‌دهند) [مکارم] آنکه کرده برای شما زمین گسترده و آسمان را بنا کرده و فرود آورد از آسمان آبی، بیرون آورد به او از میوه‌ها روزی برای شما، پس قرار ندهید خدا را مانند گان و شما می‌دانید [ابوالفتح] اوست که زمین را برایتان بگستراند و آسمان را بر فرازتان برافراشت و از آسمان آبی فرو فرستاد که به سبب آن میوه‌هایی بگستراند و آسمان را بر فرازتان برافراشت و از آسمان آبی فرو فرستاد که به سبب آن میوه‌هایی گوناگون برویاند تا روزی شما باشد، بنابراین برای خدا شریکه‌ایی قرار ندهید، در صورتی که می‌دانید خدا بی‌نظیر است. [پورجوادی] آن خداوند که شما را این زمین کرد بساطی باز گسترده و آسمان کازی برداشته و فرو فرستاد از آسمان آبی، تا بیرون آورد به آن آب، از میوه‌های گوناگون شما را روزی ساخته انداخته به هنگام خدای را پس همتیان مگوئید که می‌دانید که آسمان و زمین او آفرید و او ساخت [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان الهی، رازی، پورجوادی و میبدی بهتر بود که (او و حالیه) در «و انتم تعلمون» را به حالیه ترجمه می‌نمودند. در ترجمه آقای الهی عبارت (خدا ذات بی مثل و بی مانند) بهتر بود در پرانتز بیان می‌نمود، چون نوعی تفسیر است و آقای الهی بهتر بود در ترجمه اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۱۱ «فراشا» به بستر ترجمه می‌نمود. در آیه تشبیه زیبایی به کار رفته است (زمین از جهت آرامش به گستردنی و آسمان از جهت بلندی به بنا) تشبیه شده است. در ترجمه آقای مکارم (پرورش داد) ترجمه «أخرج» نیست و باید از تعابیری همچون (برآورد، بوجود آورد) استفاده می‌کرد. در ترجمه آقای پورجوادی (برویانید) ترجمه «أخرج» نیست، آقای پورجوادی بهتر بود (بی‌نظیر) را در پرانتز بیان می‌نمود. در ترجمه میبدی بهتر بود به جای واژه (کاز) از واژه (سرپناه، بنا) در ترجمه استفاده می‌کرد تا برای خواننده ایجاد مشکل در فهم نکند. و عبارات (گوناگون، انداخته به هنگام، او ساخت) اضافی است و تعابیر دیگر را جهت توضیح آیه در پرانتز بیان می‌نمود. بهتر بود همه مترجمین فوق در ترجمه عبارت «فأخرج به...» عبارت (که بدان از میوه‌ها) می‌آوردند تا مفهوم علیت و یا ترتب نیز انعکاس یابد. بهتر بود آقایان مکارم و پورجوادی «ف» در «فلا تجعلوا» را به (پس) ترجمه می‌نمودند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: همان (خدایی) که زمین را بستر شما و آسمان را بنایی (افراشته) قرار داد و از آسمان آبی فرود فرستاد که بدان از میوه‌ها برای روزی شما برآورد، پس همتیانی برای خدا نیاورید در حالیکه می‌دانید. راغب در توضیح واژه «اندادا» می‌گوید: «ندیدالشیء» چیزی است که در اصل و جوهر با چیز دیگری همگون و شریک باشد (مفردات ص ۵۰۷). و اما واژه «شرك» در اصل به معنای آمیزش در ملک (ما یملک) گفته شده (مفردات ص ۲۶۶) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۱۲

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (۲۳)

اشاره

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (۲۳) و اگر شما را شکی است در قرآنی که ما بر محمد صلی الله علیه و آله و سلم بنده خود فرستادیم پس بیاورید یک سوره مانند آن و گواهان خود را بخوانید (از بزرگان و فصحاء هر که را می‌خواهید کمک طلبید) به جز خدا اگر راست می‌گویید (که این کلام مخلوق است نه وحی خدا) [الهی قمش‌های] اگر درباره آنچه بر بنده خود (پیامبر) نازل کرده‌ایم شک و تردید دارید [دست کم] یک سوره همانند آن بیاورید و گواهان خود را- غیر خدا- برای این کار فراخوانید اگر راست می‌گویید [مکارم] و اگر می‌باشی در شک از آنچه ما فرستادیم بر بنده ما، بیارید سوره‌ای مانند این و بخوانید گواهانتان به جز خدای، اگر راست می‌گوئی [ابو الفتح] اگر شما به چیزی که ما بر بنده خود نازل کردیم شک دارید و راست می‌گویید یک سوره مانند آن بیاورید و گواهان خود را- غیر از خدا- بر این کار دعوت کنید [پورجوادی] و اگر شما در شور دل و گمان می‌باشید از آنچه فرو فرستادیم بر روی و بنده خویش از پیغام، بیارید یک سوره، همچون قرآن و انگه پس این معبودان که دارید ایشان را خدا می‌خوانید فرود از خدا اگر این که از شما خواستند توانید و در توان نمودن راست گوئید. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقایان الهی، مکارم، رازی، پورجوادی و میبدی در ترجمه عبارت إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا ... چنین می‌آوردند (اگر بر آنچه اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۱۳ بر بنده خود نازل کرده‌ایم بر شکید) تا مفهوم کان ناقصه دقیق انعکاس یابد. در ترجمه آقای الهی عبارت (در قرآنی که ما بر محمد) در متن آیه نیست و بهتر بود در پراوتر بیان می‌نمودند، آقای مکارم هم بهتر بود عبارت (برای این کار) را در پراوتر مطرح می‌کردند. در ترجمه آقای رازی ضمیر «ه» در «مثله» را به این ترجمه نموده که صحیح نیست. بهتر بود آقای پورجوادی ترجمه واژه «و ادعوا» را به (فرا خوانید) ترجمه می‌کرد. در ترجمه میبدی اضافات تفسیری زیادی است که ایشان تفسیر و ترجمه را خلط کرده‌اند. آقایان مکارم، رازی و پورجوادی حرف «ف» در «فأتوا» را در ترجمه لحاظ نکرده‌اند. آقای میبدی «شهداء کم» را به (معبودان) ترجمه کرده است که صحیح نیست و باید گواهانتان را در ترجمه لحاظ می‌کرد.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: اگر در آنچه بر بنده خود نازل کردیم بر شکید پس- اگر راست می‌گویید- سوره‌ای همانند آن بیاورید و گواهانتان را- جز خدا- فرا خوانید. راغب در توضیح واژه «ریب» می‌گوید رابنی کذا (مرا به تردید انداخت) پس- ریب این است که تو درباره کاری یا موضعی چیزی را بینداری سپس حقیقت آن روشن شود. (مفردات ص ۲۱۳) و در بیان معنای شک ایشان می‌گوید- شک- شکاف در چیزی است و از آن جهت که رأی و نظری ثابت، که بشود بر آن اعتماد کرد و پایدار ماند در آن

استقرار ندارد. (مفردات ص ۲۷۲) راغب در توضیح واژه «سوره» می‌گوید: «سور المدینه» دیوارهای شهر که آن را کاملاً در بر می‌گیرد و احاطه می‌کند و «سوره القرآن» تشبیهی است یا به همان-سور- و دیوار اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۱۴ شهر که قرآن هم مانند احاطه و فراگیری دیوار به شهر محاط به سوره‌هاست (مفردات ص ۲۵۴)

فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ (۲۴)

اشاره

فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ (۲۴) و اگر این کار را نکردید و هرگز نتوانید کرد پس طعن به قرآن مزیند و پرهیزید از آتشی که هیزمش مردم بدکار است و سنگهای خارا که قهر الهی برای کافران مهیا کرده است [الهی قمشه‌ای] پس اگر چنین نکنید- که هرگز نخواهید کرد- از آتشی بترسید که هیزم آن بدنهای مردم (گنجهکار) و سنگها (بتها) است و برای کافران آماده شده است [مکارم] اگر نکنی و خود نکنی بترس از دوزخ آنکه هیزمش مردم باشد و سنگها مهیا شده برای کافران [ابو الفتوح] اگر این کار را نکردید- که هرگز نمی‌توانید- از آتشی بترسید که آتش افروز آن مردم و سنگها هستند و برای کافران آماده شده است [پورجوادی] از پس نکنید که نتوانید و خود نتوانید پس از آتشی پرهیزید که هیزم آن مردم است و سنگ بساختند آن آتش ناگرویدگان را [میدی]

اشکالات:

اشکالات: آقای الهی بهتر بود عبارات (پس طعن به قرآن مزیند، بدکار، خارا، قهر الهی) را که نوعی تفسیر و توضیح است در پراوتر بیان می‌نمود. آقایان رازی، الهی و پورجوادی حرف «ف» را در ترجمه نیاوردند. آقای میدی واژه «أُعِدَّتْ» را در ترجمه لحاظ نکرده، و واژه اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۱۵ «الحجارة» را به مفرد ترجمه کرده در حالیکه جمع است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: پس اگر چنین نکردید- و هرگز نخواهید توانست- پس از آتشی که هیزم آن انسان و سنگهاست و برای کافران آماده شده است، بترسید. راغب در توضیح واژه «وقود» می‌گوید: هیزمی است که برای روشن کردن و سوختن بر آتش قرار می‌گیرد تا شعله‌ور شود (مفردات ص ۵۶۶). ایشان در توضیح ماده «عتد» می‌گوید: «العتاد» پس انداز کردن چیزی قبل از نیاز به آن، مثل اعداد: آماده کردن (مفردات ص ۳۳۱)

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَنْتُمْ بِهِ مُتَشَابِهُونَ وَ لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَ أَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (۲۵)

اشاره

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَنْتُمْ بِهِ مُتَشَابِهُونَ وَ لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَ أَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (۲۵) و مژده ده ای پیامبر کسانی را که ایمان آوردند و نیکوکاری پیشه کردند که جایگاه آنها باغهایی است که نهرها در آن جاری است و چون از میوه‌های گوناگون آن بهره‌مند شوند گویند: «این مانند همان میوه‌هایی است که پیش از (در دنیا) ما را نصیب بود و از نعمتهائی مانند یکدیگر متلذذ شوند و آنها را در آن جایگاه

خوشی جفتهای پاک و پاکیزه است و در آن بهشت جاوید خواهند زیست [الهی قمشه‌ای] به کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند، بشارت بده که باغهایی از بهشت برای آنهاست که نه‌رها از زیر درختانش جاریست. هر زمان که میوه‌ای از آن به آنان داده شد، می‌گویند: این همان است که قبلاً به ما روزی داده شده بود. و میوه‌هایی که برای آنها آورده اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۱۶ می‌شود همه (از نظر خوبی و زیبایی) یکسانند و برای آنان همسرانی پاک و پاکیزه است و جاودانه در آن خواهند بود [مکارم] مژده ده آنان را که بگرویدند و کارهای نیک کردند آن که ایشانراست بهشتها که رود از زیر آن جویها هر گه روزی دهد ایشان را از میوه‌ها روزی گویند این آن است که ما را روزی داد از پیش و از این آرند به او مانند به یکدیگر و از برای ایشان در جنت جفتهها است پاکیزه و ایشان در آن همیشه هستند [ابوالفتح] به مؤمنان نیکوکار بشارت بده که آنان را باغهایی است که نه‌رها در آن جاری است و چون از میوه‌های آن روزیشان شود می‌گویند: «این مانند میوه‌ای است که پیش از این از آن برخوردار بودیم و میوه‌های آن همه یکسان است و آنان را همسرانی پاک و پاکیزه است و جاودانه در آن خواهند بود. [پورجوادی] و شاد کن ایشان را که بگرویدند و کارهای نیک کردند که ایشانراست به آخرت بهشتها می‌رود زیر درختان آن جویهای روان، هر گه که ایشان را روزی دهند از آن درختها میوه روزی ساخته، گویند: آن میوه است که ما را روزی داده بودند پیش از ما در دنیا و آرند پیش ایشان آن میوه بهشت مانند میوه دنیا و ایشان راست در آن بهشت هم جفتههای پاک کرده و ایشان در آن سرای جاویداند [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: معنای «آتی، یاتی» (آمدن) است و هرگاه با (بای تعدیه) همراه شود بر معنای (آوردن) است پس باید در ترجمه از واژه (آورده شدن) استفاده شود. فعل «أتوا به» در این آیه مجهول است و (باء) در آن (بای تعدیه) است و آقایان الهی، پورجوادی، رازی و مبیدی این جمله را اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۱۷ صحیح ترجمه ننموده‌اند و این نکته را در ترجمه خویش اصلاً لحاظ نکرده‌اند. ترجمه آقای الهی از واژه «من تحتها» (نه‌رها در آن) صحیح نیست. باید به (زیر آن) ترجمه می‌نمود. در ترجمه الهی (جایگاه خوشی) اضافی است. در ترجمه آقای مکارم در عبارت «لهم فیها...» «فیها» ترجمه نشده است. آقای رازی «جنات» را به فارسی ترجمه نکرده است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: مژده بده به کسانی که ایمان آوردند و کردار نیکو انجام داده‌اند که ایشان را باغهای (بهشتی) که زیر درختان آن رودها روان است، هرگاه از میوه‌های آن روزی یابند، گویند: «این همان است که پیشترها از آن بهره‌مند بودیم و مانند آن (نعمتها) برایشان آورده شود و در آنجا همسران پاک دارند، و هم در آنجا جاویدان خواهند ماند. راغب در توضیح واژه «بشر» می‌گوید نوعاً در اخبار مسرت بخش این واژه بکار می‌رود (مفردات ص ۴۵) راغب در توضیح واژه «ثمر» گوید: میوه و هر چیز خوراکی که از محصول و بار درختان به دست می‌آید ثمر گویند مفردش - ثمره است و جمعش ثمار و ثمرات (مفردات ص ۷۸) و فرق ثمر با ینع آن است که «ینعت الثمره» «ینع» میوه پخته شده و رسیده است (مفردات ص ۵۷۸)

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةٌ فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةٌ فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ (۲۶) به درستی که خدا را شرم و ملاحظه نیست در اینکه مثل زند به پشه و بزرگتر از آن، پس هر مثل که آرد آنهایی که به خدا ایمان آورده‌اند اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۱۸ می‌دانند که آن مثل است و از جانب پروردگارش آمده است و اما آن کسانی که کافر شدند، می‌گویند چه مقصود خداست از این مثل گمراه می‌کند به آن مثل بسیاری را و هدایت می‌کند بسیاری را و گمراه نمی‌کند به آن مگر فاسقان را. [الهی قمش‌های] خداوند از این که (به موجودات ظاهراً کوچکی مانند) پشه و حتی کمتر از آن، مثال بزند شرم نمی‌کند (در این میان) آنانکه ایمان آورده‌اند می‌دانند که آن حقیقتی است از طرف پروردگارش و اما آنها که راه کفر را پیموده‌اند (این موضوع را بهانه کرده) می‌گویند: منظور خداوند از این مثل چه بوده است؟ (آری) خدا جمع زیادی را با آن گمراه می‌سازد [مکارم] خدای شرم ندارد که بزند مثل به پشه و آنچه ز بالای آن باشد آنان که ایمان آرند دانند که آن درست است از خدای ایشان و اما آنانکه کفر آرند گویند چه خواست خدا به این مثل گمراه کند به آن بسیاری را و هدایت کند به آن بسیاری را و گمراه نکند به او مگر فاسقین را [ابوالفتوح رازی] خداوند را از این شرم نیست که به پشه یا بالاتر از آن مثل بزند، چرا که مومنان می‌دانند آن حقیقتی است از طرف پروردگارش، اما کافران می‌گویند: «مقصود خدا از این مثل چیست؟ بدین سان بسیاری را گمراه و بسیاری را هدایت می‌کند و فقط فاسقان هستند که به این صورت گمراهشان می‌کند [پورجوادی] الله شرم نکند که زند مثلی هر چه بود به پشه یا چیزی که فزون از آن بود اما ایشان که گرویدگانند می‌دانند که آن مثل راست است و نیکو بر اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۱۹ عیار حکمت از خداوند ایشان و اما ایشان که کافرانند گویند چه خواست الله به این مثل که زد به آن مثل که می‌زند فراوانی را بپشه می‌کند از رسیدن به معنی حکمت آن و فراوانی را به آن راه می‌نماید و بپشه نکند به آن مگر ایشان را که از فرمانبرداری بیرون شده‌اند [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: آقای الهی در ترجمه خویش واژه «الحق» را در ترجمه لحاظ نکرده، و بهتر بود عبارات (هر مثل که آرد)، را در پرانتز بیان می‌نمود. بهتر بود ایشان «لا- يستحیی» را به (شرم نمی‌کند) ترجمه می‌نمود تا معنی مضارع منفی لحاظ شود. در ترجمه آقای مکارم (ولی) صحیح نیست چون «ولکن» که نیست. در ترجمه مبیدی عبارات (و نیکو بر عیار حکمت، از رسیدن به معنی (حکمت آن) اضافی است و نوعی تفسیر است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: خداوند پروا ندارد از اینکه مثال زند به پشه و فراتر (یا فروتر از آن) آنگاه مؤمنان می‌دانند که آن (مثل) راست و درست است و از جانب پروردگارش می‌باشد و اما کسانی که راه کفر پیمودند می‌گویند: خداوند از این مثل چه می‌خواهد (بدینسان) بسیاری را بدان گمراه و بسیاری را راهنمایی می‌کند و گمراه نمی‌گرداند به آن مگر نافرمانان را. عبارت قرآنی إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةٌ فَمَا فَوْقَهَا مفسرین درباره کلمه «فما فوقها» دو دسته‌اند بعضی مانند طبری گفته‌اند و: «۱» یعنی بالاتر و بزرگتر (از پشه)، برخی چون مبیدی و فخر رازی گفته‌اند و: «۲»

(۱) تفسیر طبری، ج ۱ ص ۳۹۸ (۲)

تفاسیر کشف الاسرار و تفسیر کبیر به ترتیب ص، ص ۱۱۷ ج ۱ و ج ۱ ص ۱۳۲ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۲۰ یعنی کمتر و کوچکتر (از پشه) زمخشری و شیخ طوسی هر دوی این معانی را جایز می‌دانند. «۱» راغب در توضیح واژه «فسق» گوید «فسق

الرطب» وقتی که خرما از پوستش خارج شود و فسق فلان: از ممنوعیت‌ها و حرمت شرع خارج شده (مفردات ص ۳۹۴)

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ (۲۷)

اشاره

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ (۲۷) کسانی که می‌شکنند عهد خدا را پس از آنکه محکم بستند و می‌برند آنچه را که خدا امر به آن پیوند کرده است (صله رحم است) در زمین و میان اهل آن فساد می‌کنند به حقیقت زیانکار آنها هستند [الهی] فاسقان کسانی هستند که پیمان خدا را، پس از محکم ساختن آن، می‌شکنند، و پیوندهای را که خدا دستور داده برقرار سازند، قطع نموده و در روی زمین فساد می‌کنند، اینها زیانکارانند [مکارم] آن کسانی که می‌شکنند عهد خدا را بعد از عهد بستن با او و می‌برند آن چیزی را که خدا امر کرده به او اینکه وصل کرده شود، و فساد می‌کنند در زمین آنها آنانند که زیانکار هستند [ابوالفتح] آنان که پس از ایمان بستن با خدا، پیمان شکنی می‌کنند و پیوندهایی را که خدا دستور برقراریشان را داده است قطع می‌کنند و در زمین به فساد می‌پردازند، زیانکارانند [پورجوادی] ایشان که می‌شکنند پیمان خدا که زیاده‌گرسان گروندگان از پس محکم (۱) تفاسیر الکشاف و تبیان به ترتیب ص ۱۱۵ و ص ج ۱۱۱۱ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۲۱ بستن پیمان او و می‌برند آنچه الله فرمود که آن را بپیوندند و در زمین تباهی می‌کنند ایشانند که زیانکارانند [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: آقای الهی بهتر بود که «عهد الله» را به (پیمان خدا) ترجمه می‌نمودند و واژه «یفسدون» را به صورت اخبار معنی می‌کرد نه إنشاء چون سیاق آیه در مقام اخبار است. آقای الهی حصر مستفاد از ضمیر فصل را در ترجمه لحاظ نکرده است. آقای مکارم «أولئك» را که اسم اشاره برای بعید است به (اینها) که برای نزدیک است ترجمه کرده است و حصر را در ترجمه لحاظ نکرده، آقای پورجوادی «أولئك» را در ترجمه لحاظ نکرده است و بهتر بود آقای مبیدی «أولئك» را به (آنان) ترجمه می‌نمودند و بهتر بود آقایان حصر مستفاد از ضمیر فصل را در ترجمه لحاظ می‌کردند و بهتر بود آقای مکارم عبارت (فاسقان کسانی هستند) که صفت برای فاسقین در آیه قبل است در پراگماتیک بیان می‌نمودند

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: کسانی که پیمان خداوند را پیوسته پس از محکم ساختن آن می‌شکنند و آنچه را که خداوند دستور داده است که گسیخته نشود، می‌گسلند و در زمین فساد می‌کنند تنها آنان زیانکارانند. راغب در توضیح ماده «نقض» گوید گسستن و از هم در رفتن پیوستگی ساختمان و بناء و گره ریسمان و طناب و عقد محکم نکردن، و بطور استعاره در عهد شکنی بکار می‌رود (مفردات ص ۵۲۵)

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَ كُنْتُمْ أَمْوَانًا فَأَخْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ (۲۸)

اشاره

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَ كُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتَكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ (۲۸) چگونه کافر می‌شوید به خدا و حال آنکه مرده بودید و زنده کرد شما اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۲۲ را و دیگر بار بمیراند و باز زنده کند و عاقبت به سوی او باز خواهید گشت. [الهی قمشه‌ای] چگونه به خداوند کافر می‌شوید؟ در حالیکه شما مردگان (و اجسام بی روحی) بودید و او شما را زنده کرد. سپس شما را می‌میراند و بار دیگر شما را زنده می‌کند، سپس به سوی او باز گردانده می‌شوید. [مکارم] چگونه کافر شوی به خدا و شما مرده بودید، زنده کرد شما را پس بمیراندتان، پس شما را زنده کند پس بیاورند شما را. [ابو الفتوح] چگونه خدا را انکار می‌کنید و حال آنکه شما را روحی نبود و زنده‌تان کرد و پس از آن میراند و بار دیگر زنده‌تان می‌کند و سرانجام به سوی او باز خواهید گشت. [پورجوادی] چونست که کافر می‌مانید به خدای و شما نطفه‌های مرده بودید پس شما را مردمان زنده کرد آنکه بمیراند شما را پس زنده می‌گرداند شما را آنگاه شما را باز خواهند گردانید. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: آقایان الهی، مکارم، رازی و پورجوادی حرف «فاء» در «فأحیاکم» را در ترجمه لحاظ نکرده‌اند. بهتر بود آقایان الهی، رازی، پورجوادی و میبدی ترجمه عبارت «ثم إليه ترجعون» را به این صورت ترجمه می‌نمودند. «۱»: (سپس عاقبت به سوی او باز گردانده خواهید شد) بهتر بود آقای رازی «ثم» را معادل مطابقی که (سپس) است ترجمه می‌نمود واژه «أمواتا» در آیه فوق به معنی نطفه (مرد قبل از انتقال به رحم) است. «۲» این نکته را فقط آقای میبدی در ترجمه رعایت کرده است (۱) فصلنامه بینات ش ۵ ص ۴۵ (۲) فقیه دامغانی، قاموس قرآن ج ۲ ص ۲۶۴ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۲۳ نظر به اینکه «تقدیم ما هو حقه التأخیر یفید الحصر» است همه آقایان حصر در تقدیم «إليه» بر «ترجعون» را در ترجمه رعایت نکرده‌اند. آقای میبدی «کیف» را صحیح ترجمه ننموده است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: چگونه به خداوند کفر می‌ورزید در حالیکه نطفه‌ای بودید پس شما را جان بخشید، آنگاه شما را می‌راند و دوباره شما را زنده می‌کند سپس تنها به سوی او باز گردانده خواهید شد.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَ هُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (۲۹)

اشاره

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَ هُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (۲۹) اوست خدایی که خلق کرد برای شما همه موجودات که در روی زمین است پس از آن نظر گماشت به خلقت آسمان و هفت آسمان را بر فراز یکدیگر بر افراشت و او به هر چیز (همه نظام آفرینش) داناست [الهی] او خدایی است که همه آنچه را (از نعمتها) در زمین وجود دارد، برای شما آفرید سپس به آسمان پرداخت و آنها را به صورت هفت آسمان مرتب نمود و او به هر چیز آگاه است. [مکارم] او آن است که بیافرید شما را و هر چه در زمین است جمله پس قصد کرد به آسمان راست کرد آن را هفت آسمان و او به همه چیزی داناست [ابو الفتوح] او خدایی است که همه موجودات روی زمین را برای شما آفرید و بعد به خلق آسمان پرداخت و به صورت هفت آسمان کاملش کرد، او به هر چیز داناست [پورجوادی] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۲۴ او آن خداوند است که بیافرید

شما را و هر چه در زمین است همه آنکه آهنگ بالا-راست کرد و راغ آن آسمانها را هر هفت آسمان و او خداوند به هر چیز داناست. [میبیدی]

اشکالات:

اشکالات: با توجه به اینکه واژه «بکلّ» جار و مجرور متعلق به شبه فعل «علیم» است و مقدم بر عامل خود شد، مفید حصر است. آقایان مفهوم حصر را در ترجمه رعایت نکرده‌اند. آقای پورجوادی عنایت به این نکته نداشته است که «ثمّ» در اینجا ترتیب زمانی نمی‌رساند و ذکر واژه (بعد) مناسب نیست. ارباب معاجم برای تسویه معانی مختلفی بیان نموده‌اند از آن جمله (برابر کردن، پرداختن، مرتب گردانیدن) «۱» و چون با «إلی» متعدی شود معنی (توجه و قصد و رو کردن)، می‌دهد. و این نکته را آقایان رازی و میبیدی خوب رعایت کرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: او کسی است که آنچه در زمین است همه را برای شما آفریده سپس قصد آسمان کرد و هفت آسمان را مرتب نمود و تنها او به هر چیزی داناست.

وَ إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَ نَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَ نُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ (۳۰)

اشاره

وَ إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَ نَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَ نُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ (۳۰) به یاد آر آنگاه که پروردگار تو به ملائکه فرمود: «من در زمین خلیفه بگمارم» ملائکه گفتند: «پروردگارا می‌خواهی کسی را بگماری که فساد»

(۱) قرشی، قاموس قرآن ج ۴-۳ ص

۳۵۹. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۲۵ کنند در زمین و خونها بریزند و حال آنکه ما خود تو را تسبیح و تقدیس می‌کنیم»، خداوند فرمود: «من می‌دانم چیزی (از اسرار خلقت) که شما نمی‌دانید. [الهی] (به خاطر بیاور) هنگامی را که پروردگارت به فرشتگان گفت: «من در روی زمین، جانشینی (نماینده‌ای) قرار خواهم داد»، فرشتگان گفتند: «(پروردگارا) آیا کسی را در آن قرار می‌دهی که فساد و خونریزی کند؟ (زیرا موجودات دیگر که قبل از این آدم وجود داشتند نیز، به فساد و خونریزی آلوده شدند. اگر هدف از آفرینش این انسان عبادت است) ما تسبیح و حمد تو را به جا می‌آوریم و تو را تقدیس می‌کنیم» پروردگار فرمود: «من حقایقی را می‌دانم که شما نمی‌دانید» [مکارم] چون گفت خدای تو فرشتگان را که من نهادم در زمین خلیفه، گفتند: «خواهی کردن در آنجا کسی را که تباهی کند در آنجا و بریزد خونها و ما پاک می‌گوییم تو را به سپاس تو و پاک می‌دانیم تو را» گفت: «من دانم آنچه شما ندانی». [ابو الفتوح] آنگاه که پروردگارت به فرشتگان فرمود: «من در روی زمین جانشینی می‌گمارم» فرشتگان گفتند: «آیا در زمین کسی را می‌گماری که در آن فساد و خونریزی کند؟ در حالیکه ما به ستایش تو تسبیح گوئیم و تقدیست می‌کنیم» خداوند فرمود: «من چیزی را می‌دانم که شما نمی‌دانید» [پورجوادی] نبوش تا گوئیم ای محمد آنکه که گفت: «خداوند تو فرشتگان را من کردگارم و آفریدیم اندر زمین از شما در رسیده، گفتند: «می‌خواهی آفرید در زمین کسی را که در آن

تباهکاری کند و خونها ریزد و ما به ستایش تو اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۲۶ ترا می‌ستایم و به آفرینهای نیکو ترا یاد می‌کنیم» خداوند گفت: «فرشتگان را من آن دانم که شما ندانید.» [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان رازی، پورجوادی و میبدی ستایش وسیله و ابزار تنزیه الهی گرفته شده است و چنین می‌رساند که ملائک به واقع دو کار انجام می‌دهند: ۱- تقدیس باریتعالی ۲- ستایش وی، که نتیجه این ستایش، تنزیه مقام قدس الهی است لکن چنین به نظر می‌رسد که ملائک مدعی هستند که سه کار انجام می‌دهند: تسبیح الهی، حمد الهی و تقدیس الهی. برای این بخش آیه، این ترجمه پیشنهاد می‌گردد: (ما تسبیح و حمد تو را به جا می‌آوریم و تو را تقدیس می‌کنیم) بهتر بود آقایان مترجمین واژه «جاعل» را به همان معنای اسم فاعلی (گمارنده) ترجمه می‌نمودند و این نکته را فقط آقای میبدی رعایت کرده است بهتر بود آقایان الهی و میبدی (به یاد آر) را در پرانتز بیان می‌نمودند زیرا (مفعول به) برای فعل مقدر «أذکر» است، «ا» که در متن آیه نیست. آقای الهی واژه «بحمدک» را در آیه ترجمه نکرده است. معادل واژه (نیوش) در ترجمه آقای میبدی (گوش کن) پیشنهاد می‌گردد. در ترجمه آقای میبدی عبارت (به آفرینهای نیکو) اضافی است و نوعی تفسیر است. (بعضی برآند که «إذ» در اینگونه موارد زائد است و در معنا مدخلیتی ندارد همچون (ابو عبیده، ابن قتیبه). طبری بر آن است که زائد نیست و معنای «أذکروا» (یاد آورید، یاد کنید) اما آنچه به حقیقت نزدیکتر است و آیات دیگر قرآن شهادت می‌دهد این است که «أذکر» مقدر است. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۲۷ بهتر بود آقایان پورجوادی و رازی معنای «أذکر» مقدر، در ترجمه بیان می‌کردند و آن را داخل پرانتز قرار می‌دادند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: زمانی را (به یاد آور) که پروردگارت به فرشتگان گفت: «من گمارنده جانشینی در زمینم». گفتند: «آیا کسی را در آن می‌گماری که در آن فساد می‌کند و خونها می‌ریزد، حال آنکه، ما به همراه حمد تو را به جا می‌آوریم و تو را تقدیس می‌کنیم خدا گفت: «من می‌دانم آنچه را که نمی‌دانید. راغب در توضیح واژه «ملک» گویند- علمای نحو واژه را از ملائکه می‌دانند که حرف -م- در آن زائد است. برخی محققین گفته‌اند: ملک از ملک است یعنی قدرتمند اما به کارگزاران آفرینش که از فرشتگانند ملک گویند (مفردات ص ۴۹۳) راغب در توضیح واژه «سفک» گوید به معنای ریختن خون است (مفردات ص ۲۴۰) راغب در توضیح واژه «تسبیح» گوید: منزه دانستن و تنزیه خداوند است و اصلش عبور با شتاب در عبارت خداست (مفردات ص ۲۲۶) ایشان درباره واژه «تقدیس» گوید: به معنای تطهیر کردن و پاک کردن خداوند بندگان را و در آیه مورد بحث یعنی اشیاء و پدیده‌ها را به فرمانت پاک می‌کنیم (مفردات ص ۴۱۱)

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (۳۱)

اشاره

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (۳۱) و خداوند عالم همه اسماء را به آدم تعلیم داد آنگاه حقایق آن اسماء را در نظر فرشتگان پدید آورد و فرمود: «اگر شما در دعوی خود صادقید اسماء اینان را بیان

کنید. [الهی قمشه‌ای] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۲۸ سپس علم اسماء (علم اسرار آفرینش و نامگذاری موجودات است) را همگی به آدم آموخت، بعد آنها را به فرشتگان عرضه داشتند فرمود: «اگر راست می‌گویید اسامی اینها را به من خبر دهید». [مکارم] و پیاموخت آدم را نامها همه پس عرض کردشان بر فرشتگان گفت: «خبر دهید مرا به اسماء اینان اگر شما راستی گیرید [ابو الفتوح رازی] آنگاه تمام اسماء را به آدم آموخت سپس آنها را بر فرشتگان عرضه داشت فرمود: «اگر راست می‌گویید اسامی اینها را به من بگویید.» [پورجوادی] آنگاه در آدم آموخت نامهای همه چیز، آنگاه نمود آن چیزها همه فرارشتگان و گفت ایشان را خبر کنید مرا به نامهای آن چیزها که چیست اگر می‌راست بگویید که به خلافت شمار سزاوارتر از وی. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی عبارت (آنگاه حقایق ... در دعوی خود) نوعی تفسیر است، بهتر بود در پرانتز بیان کند و عبارت «ثم عرضهم ...» را دقیق ترجمه نکرده است و در ترجمه آقای مکارم (سپس) در اول جمله اضافی است و در آیه نیست در ترجمه آقای پورجوادی و میبدی (آنگاه) اضافی است و از متن آیه خارج است. بهتر بود آقایان الهی و پورجوادی، واژه «أنبئونی» را به (مرا خبر دهید) ترجمه می‌نمودند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: (خدا) همه (معانی) نامها را به آدم آموخت. سپس آنها را بر فرشتگان عرضه داشت و گفت: «اگر راست می‌گویید بـ... از نامها... ای ایشـ... ان خـ... بر دهیـ... د.» (۱) (۱) «عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ»: مفسران شیعه و سنی «اسماء» را نامهای همه موجودات و عرضه آنها بر ملائکه را عرضه مسمیات یعنی اعیان و اشخاص موجودات دانسته‌اند. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۲۹ راغب دربارۀ واژه «آدم» می‌گوید: آدم را ابو البشر گفته‌اند ۱- چون جسم آدم از خاک سطح زمین است و- آدیم الأرض- یعنی رویه و سطح زمین، بنابراین این نام از «آدیم» مأخوذ است. ۲- توجیه دیگر این است که گویند به خاطر گندمگون بودن پرستش آدم نامیده شد زیرا، رجل آدم- مثل رجل أَسْمَر- به معنی مرد گندمگون است. و اقوال متعددی است در این موضوع است ما مهمترین آن را بیان نمودیم (مفردات ص ۹)

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (۳۲).

اشاره

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (۳۲). فرشتگان عرضه داشتند ای خدای پاک و منزّه ما نمی‌دانیم جز آنچه تو به ما تعلیم فرمودی تویی دانا و حکیم. [الهی قمشه‌ای] فرشتگان عرض کردند: «منزهی تو، ما چیزی جز آنچه به ما تعلیم داده‌ای نمی‌دانیم تو دانا و حکیمی.» [مکارم] گفتند: «منزهی تو، نیست ما را علمی جز آنکه آموختی ما را که تو دانا و محکم کاری.» [ابو الفتوح رازی] فرشتگان گفتند: «تو منزّهی، ما چیزی جز آنچه به ما آموختی نمی‌دانیم، تو دانائی فرزانه‌ای.» [پورجوادی] فرشتگان گفتند: «پاکی و بی‌عیبی تراء، ما را دانش نیست مگر آنچه تو آموختی ما را تویی دانای راست دانش راست کار. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقایان الهی و مکارم واژه «حکیم» را به (فرزانه) ترجمه می نمودند. بهتر بود آقایان حرف تاکید «إِنَّ» در آیه را ترجمه می نمودند و حصر مستفاد از ضمیر فصل در ترجمه آیه را لحاظ می کردند تا افزون بر انعکاس مفهوم تاکید و حصر عبارت نیز زیبا و روان گردد. و این اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۳۰ فراز از آیه این ترجمه پیشنهاد می گردد (بی شک تنها تویی دانای فرزانه). عبارت (راست دانش) در ترجمه آقای میبیدی اضافی است. بهتر بود آقایان اسم نکره «لا علم» که در سیاق نفی، مفید عموم است را با به کارگیری واژه «هیچ» لحاظ می کردند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: فرشتگان گفتند: «منزهی تو، ما را جز آنچه (خود) به ما آموخته‌ای، هیچ دانشی نیست، بی شک تنها تویی دانای فرزانه. راغب می گوید (درباره ماده حکیم): اصل «حکم» یک نوع منع وردعی است که با هدف اصلاحی صورت می گیرد و به همین جهت اسب را «حکمه» گفته اند (مفردات ص ۱۲۶)

قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ (۳۳)

اشاره

قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ (۳۳) خداوند فرمود: «ای آدم ملائکه را به حقایق این اسماء آگاه ساز» چون آنان را آگاه ساخت خدا فرمود: «ای فرشتگان اکنون دانستید که من بر غیب آسمانها و زمین و بر آنچه آشکار و پنهان دارید آگاهم». [الهی قمشاهای] فرمود: «ای آدم آنان را از اسامی (و اسرار) این موجودات آگاه کن» هنگامی که آنان را آگاه کرد، خدا فرمود: «آیا به شما نگفتم که من غیب آسمانها و زمین را می دانم و نیز می دانم آنچه را شما آشکار می کنید و آنچه را پنهان می داشتید. [مکارم] گفت: «ای آدم خبر ده ایشان را به نامهای ایشان» چون خبر دادشان اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۳۱ به نامهایشان گفت: «نه من گفتم شما را من می دانم نهانی آسمانها و زمین و دانم آنچه شما آشکار کنید و آنچه پنهان کنید. [ابو الفتوح] خداوند فرمود: «ای آدم فرشتگان را به اسامی اینها آگاه کن» چون آدم فرشتگان را بدان آگاه ساخت، خداوند فرمود: «نگفتم من نادیده‌های آسمانها و زمین و آنچه را که آشکار و نهان می دارید می دانم [پورجوادی] خبر گوی فرشتگان را از نامهای ایشان چون آدم فرشتگان را خبر کرد آن نامهای ایشان، گفت الله: «فرشتگان نگفتم شما را که من می دانم نهانها و پوشیده‌ها در آسمان و زمین و می دانم آنچه می نمایید و پیدا می کنید و آنچه نهان می داشتید.» [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی تعبیر (اکنون دانستید) اضافی است و در متن آیه نیست و فعل «ألم أقول» در آیه را ترجمه ننموده است. بهتر بود آقای مکارم عبارت (این موجودات) را در پرانتز بیان کند. در ترجمه ایشان واژه «نیز» اضافی است. آقای میبیدی بهتر بود عبارت «ما تبذون» را به (آنچه را آشکار می دارید) ترجمه می نمود.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: فرمود: آدم! آنان را از نامهایشان خبر ده، به شما نگفتم که من غیب (و راز) آسمانها و زمین را می دانم و به آنچه که شما آشکار می کنید یا آنچه که پنهان می دانستید آگاهم. راغب درباره واژه «نبا» گوید: خبری است که فایده و سودی بزرگ دارد که از آن خبر علم حاصل می شود و در نبا سه نکته هست که در خبر نیست (۱- سود و فایده ۲- علم ۳- غلبه بر ظن و گمان) (مفردات ص ۵۰۰) و درباره واژه «خبر» می گوید: علم و شناخت اشیاء معلوم از لحاظ آگاهی و با خبر شدن از آنها (مفردات ص ۱۴۲) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۳۲

وَ إِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَ اسْتَكْبَرَ وَ كَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ (۳۴)

اشاره

وَ إِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَ اسْتَكْبَرَ وَ كَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ (۳۴) و چون فرشتگان را فرمان دادیم که بر آدم سجده کنند همه سجده کردند مگر شیطان که ابا و تکبر ورزید و از فرقه کافران گردید. [الهی قمشه‌ای] و [یاد کن] هنگامی را که به فرشتگان گفتیم: برای آدم سجده و خضوع کنید همگی سجده کردند، جز ابلیس که سر باز زد و تکبر ورزید (و به خاطر نافرمانی و تکبرش) از کافران شد. [مکارم] چون گفتیم ما فرشتگان را که سجده کنی آدم را سجده کردند مگر ابلیس که سر باز زد و بزرگواری کرد و بود از جمله کافران. [ابو الفتوح رازی] هنگامیکه به فرشتگان گفتیم به آدم سجده کنید همگی سجده کردند جز شیطان که سر باز زد و تکبر ورزید و از کافران شد. [پورجوادی] و گفتیم فرشتگان را سجود کنید آدم را سجده کردند فرشتگان مگر ابلیس سر و از زد و برتری جست و در علم خدا خود از کافران بود. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: با توجه به اینکه واژه «کان» در این آیه به معنی «صار» (گردیده بگشت) می باشد، «۱» بهتر بود آقایان رازی و میبدی این نکته را در ترجمه لحاظ می کردند. بهتر بود آقایان (غیر از آقای مکارم) فعل مقدر «أذکر» را در ترجمه لحاظ می کردند. (تفلیسی ابو الفضل حبشی بن _____ ۱)

ابراهیم، وجوه القرآن، ص ۲۴۵. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۳۳ بهتر بود آقایان الهی و پورجوادی خود واژه «ابلیس» را در ترجمه بیان می نمودند زیرا که شیطان مفهوم کلی است. «۱» و در آیه همان (ابلیس معهود) است که از سجده آدم خودداری کرد.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: زمانی را (به یاد آر) که به فرشتگان گفتیم برای آدم سجده (بزرگداشت و خضوع، نه عبادت و پرستش) ببرید، همگی سجده کردند جز ابلیس که سر باز زد و تکبر ورزید و از زمره کافران گردید. راغب در توضیح واژه «ابلیس» می گوید: بلس: الابلاس: اندوه و غمی که در اثر شدت و سختی به انسان روی می آورد، فعلش - ابلس - است که واژه - ابلیس - مشتق از آن است (مفردات ص ۵۸) و در توضیح واژه «ابی» می گوید: ابی: الإباء یعنی خودداری کردن (مفردات ص ۴)

وَ قُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَ زَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَ كَلَامِنَا رَعْدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَ لَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ (۳۵)

اشاره

وَ قُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَ زَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَ كَلَامِنَا رَعْدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَ لَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ (۳۵) و گفتیم ای

آدم تو با جفت تو در بهشت جایگزین و در آنجا از هر نعمت که بخواهید بی هیچ زحمت برخوردار شوید ولی به این درخت (گندم یا سیب) نزدیک نشوید که از ستمکاران خواهید بود. [الهی قمشه‌ای] و گفتیم: ای آدم تو با همسرت در بهشت سکونت کن، و از (نعمتهای) آن، از هر جا می‌خواهید، گوارا بخورید. اما نزدیک این درخت نشوید، که از ستمگران خواهید شد. [مکارم]

گفتیم ما ای آدم بنشین تو و جفت تو در بهشت و بخورید از آنجا که

(_____ ۱) قرشی، قاموس قرآن، ج ۴-۳ ص ۳۳

اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۳۴ خواهی مشوی نزدیک این درخت که پس از جمله بیدادگر ایشان باشی. [ابو الفتوح رازی] گفتیم ای آدم با همسرت در بهشت سکنی گزین و هر چه خواستید از میوه و غذاهای آن تناول کنید، ولی به این درخت نزدیک نشوید که در حق خود ستم خواهید کرد. [پورجوادی] گفتیم ای آدم با همسرت در بهشت سکنی گزین و هر چه خواستید از میوه و غذاهای آن تناول کنید، ولی به این درخت نزدیک نشوید که در حق خود ستم خواهید کرد. [پورجوادی] و گفتیم ای آدم با جفت خویش در بهشت بنشین و می‌خورید از آن فراخ و ناز و خوشی و آسان هر جا که خواهید و نزدیک این یک درخت مگردید که از آن بخورید از ستمکاران باشید بر خویش [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقای الهی واژه «رغدا» را به معنای (به فراوانی، گوارایی) ترجمه می‌نمود. «۱» آقای رازی واژه «رغدا» را ترجمه نکرده است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: و گفتیم: ای آدم، تو با همسرت در بهشت سکونت کن و از (نعمتهای) آن از هر جا که خواستید به گوارایی و فراوانی بخورید ولی نزدیک این درخت نشوید که از ستمکاران خواهید بود.

فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ (۳۶)

اشاره

فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ (۳۶)

(_____ ۱) تفسیر مجمع البیان ج ۱ ص ۸۴ و قاموس قرآن قرشی ج ۴-۳ ص ۱۰۷ و مفردات راغب ص ۲۰۴ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۳۵ پس شیطان آدم و حوا را به لغزش افکند تا از آن درخت خوردند و بدین عصیان آنان را از آن مقام بیرون آورد پس گفتیم که از بهشت فرود آید که برخی از شما برخی را دشمنید و شما را در زمین تا روز مرگ قرار و آرامگاه خواهد بود. [الهی قمشه‌ای] پس شیطان موجب لغزش آنها از بهشت شد و آنان را از آنچه در آن بودند، بیرون کرد و (در این هنگام) به آنها گفتیم: همگی (به زمین) فرود آید در حالیکه بعضی دشمن دیگری خواهید بود و برای شما در زمین، تا مدت معینی قرارگاه و وسیله بهره‌برداری خواهد بود. [مکارم] بخیزانید ایشان را ابلیس از آنجا و بیرون آورد ایشان را از آنچه بودند در آن و گفتیم ما فرو شوی بهری بهری را دشمنی و شما را در زمین قرارگاه است و برخوردارگی تا قیامت. [ابو الفتوح رازی] آنگاه شیطان آندو را به لغزش کشاند و از جایکه بودند خارج ساخت. به آنها گفتیم همگی فرود آید در حالیکه عده‌ای از شما دشمن دیگری خواهید بود و زمین برای شما تا زمانتان بر آید قرارگاه و مایه

برخورداری است. [پورجوادی] پس بیوکند دیو ایشان را هر دو از بهشت و بگردانید از طاعت پس ایشان را بیرون آورد از آنچه در آن بودند از شادی و ناز و گفتیم فرو روید یکدیگر را دشمن و بر یکدیگر گماشته و شما را است در زمین آرامگاهی و برخوردارای جای هر کس را تا مرگ و خلق را تا رستاخیز [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی عبارت «تا از آن درخت خوردند، و بدین عصیان آنان را» نوعی تفسیر است که بهتر بود در پرانتز بیان کند، پس در عبارت (پس گفتیم) اضافی است و ایشان واژه «متاع» را در عبارت اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۳۶ «متاع الی حین» ترجمه نکرده است. در ترجمه آقای رازی به جای (بهری بهری) (برخی یا بعضی) پیشنهاد می‌گردد. آقای رازی «ف» در «فأزلهما» را ترجمه نکرده و در ترجمه آقای مبیدی به جای «بیوکند» (به لغزش کشانید) پیشنهاد می‌شود و عبارات (دیو ایشان را ... از اطاعت، شادی، ناز) اضافی است و در متن آیه نیست.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: پس شیطان آنان را به لغزش کشانید و ایشان را از آنچه در آن بودند (بهشت) خارج ساخت و (در این هنگام) به آنان گفتیم: «همگی (به زمین) فرود آید، در حالیکه بعضی، دشمن بعضی خواهید بود و در روی زمین تا وقت معین آرامگاه و بهره‌مندی دارید. راغب در توضیح واژه «زل» می‌گوید: در اصل یعنی بدون قصد و هدف پای نهادن و گام برداشتن، و زلّه: لغزشگاه. (مفردات ص ۲۱۸) راغب در توضیح واژه «شیطان» می‌گوید: در- الشیطان- حرف (ن) اصلی است و از شطن- یعنی دور شدن است. شیطان: دور شده از رحمت حق و نیز گفته‌اند حرف (ن) در شیطان زیادی است و ریشه آن- شاط یشیط- یعنی از خشم سوخت، گرفته شده، پس شیطان مخلوطی است از آتش (مفردات ص ۲۶۷) راغب در توضیح واژه «متاع» می‌گوید: متاع: بهره‌مندی دراز مدت و ایشان در ذیل آیه مورد بحث می‌گوید: این تعبیر ناظر بر تنبیه و هشدار است به اینکه برای هر انسانی در دنیا مدت معینی از بهره‌مندی هست نه دائمی (مفردات ص ۴۸۱) راغب درباره واژه «حین» می‌گوید: -حین- در معنی مطلق زمان بنابر موضوعی و چیزی که با آن زمان تعلق دارد تفسیر شده است (مفردات ص ۱۳۸) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۳۷

فَتَلَقَىٰ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ (۳۷)

اشاره

فَتَلَقَىٰ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ (۳۷) پس آدم از خدای خود کلماتی آموخت که موجب پذیرفتن توبه او گردید زیرا خدا مهربان و توبه پذیر است. [الهی قمشاهی] پس آدم از پروردگارش کلماتی دریافت داشت، (و با آنها توبه کرد) و خداوند او را پذیرفت چرا که خداوند توبه‌پذیر و مهربان است. [مکارم] گرفت آدم از خدایش سخنها را پذیرفت توبه بر او توبه پذیرنده است و بخشاینده. [ابو الفتوح رازی] آنگاه آدم از پروردگار خود کلماتی فرا گرفت و خدا از او درگذشت او توبه‌پذیر مهربان است. [پورجوادی] فرا گرفت آدم از خداوند خویش سخنانی توبه داد او را و باز پذیرفت و با خود آورد که اوست خداوند توبت‌پذیر عذرنیوش مهربان. [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی عبارت «فتاب علیه» به صورت مصدری ترجمه شده و بهتر بود عبارت اینگونه [خداوند] از او درگذشت] ترجمه شود و اینکه بهتر بود «تواب» قبل از «رحیم» ترجمه شود. بهتر بود آقایان مترجم مفهوم مبالغه مستفاد از «تواب» را در ترجمه لحاظ می کردند. آقایان مترجم «فاء» در «فتاب» را در ترجمه ملحوظ نکرده‌اند. در ترجمه آقای رازی (گرفت) ترجمه دقیقی برای «تَلَقَّى» نیست زیرا «تلقى» در این آیه به معنای (چیزی فرا گرفتن) است «۱» همچنین در ترجمه ایشان (بخشاینده) ترجمه مناسبی برای «رحیم» نیست. در ترجمه آقای _____ (۱) تفلیسی، وجوه القرآن ص ۵۶.

اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۳۸ میدی عبارت (با خود آورد) اضافی است و نوعی تفسیر است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: پس آدم از پروردگارش کلماتی را فرا گرفت. آنگاه (خداوند) از او درگذشت زیرا که او بسیار توبه‌پذیر مهربان است.

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَاِذَا يَأْتِيَنَّكُمْ مِّنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (۳۸)

اشاره

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَاِذَا يَأْتِيَنَّكُمْ مِّنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (۳۸) گفتیم همه از بهشت فرود آیند تا آنگاه که از جانب من راهنمایی برای شما آید پس هر کس پیروی او کند هرگز (در دنیا و آخرت) بیمناک و اندوهگین نخواهد گشت. [الهی قمشهای] گفتیم: همگی از آن فرود آید هرگاه هدایتی از طرف من برای شما آمده کسانی که از آن پیروی می کنند نه ترس بر آنهاست و نه غمگین شوند [مکارم] گفتیم ما فروشوی از آنجا جمله اگر آید به شما از من دینی هر که پیروی کند دین مرا نباشد ترس بر ایشان و نه ایشان اندوهناک می شوند. [ابو الفتوح] گفتیم همگی از بهشت فرود آید، پس چون از جانب من هدایتی برای شما آمد، آنانکه از هدایت من پیروی کنند هرگز بیمناک و اندوهگین نخواهند شد. [پورجوادی] گفتیم فرو روید همگان از بهشت به هم اگر شما را آید از من پیغامی و نشانی هر که پی برد پیغام و نشان من بیمی نیست و زیشان که این کردند و فردا هیچ اندوهگین نباشد. [میدی]

اشکالات:

اشکالات: آقای الهی عبارت «فَاِذَا يَأْتِيَنَّكُمْ» را صحیح ترجمه نکرده اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۳۹ است زیرا «فَاِذَا» در اصل «فَإِنْ» بوده است «۱» و معنای شرط دارد. در اینجا به صورت «فَلَمَّا» زمانیه ترجمه شده است و هرگز در ترجمه ایشان اضافی است. بهتر بود آقای رازی در ترجمه واژه «هدی» از تعبیری همچون (رهنمودم، هدایتی پیامبران و کتابهای آسمانی) «۲» در ترجمه خویش به کار می گرفت. آقای پورجوادی هم عبارت «فَاِذَا يَأْتِيَنَّكُمْ مِّنِّي هُدًى» را صحیح ترجمه نموده است و اشکال وارد بر مرحوم الهی بر ایشان هم وارد است. بهتر بود آقای میدی واژه «تبع» را به (پیروی کنند) در آیه ترجمه می نمود و عبارت (ایشان که این کردند و فردا) اضافی است و نوعی تفسیر است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: گفتیم همگی از آن (بهشت) فرود آید آنگاه اگر رهنمونی از من برای شما آمد کسانیکه از رهنمودم پیروی کنند هیچ ترسی بر ایشان نیست و اندوهگین نگردند

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (۳۹)

اشاره

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (۳۹) و آنانکه کافر شدند و تکذیب آیات ما کردند البته آنها اهل دوزخند و در آتش آن همیشه معذب خواهند بود. [الهی قمشه‌ای] و کسانیکه کافر شدند و آیات ما را دروغ پنداشتند اهل دوزخند و همیشه در آن خواهند بود. [مکارم] و آنانکه کافر شدند و به دروغ دانند آیت‌های ما ایشان اهل دوزخند در آنجا همیشه باشند. [ابو الفتوح] (۱) [الجدول فی إعراب القرآن ج ۱ ص ۱۰۸. (۲) دامغانی فقیه، قاموس قرآن ص ۳۳۴ یا تفلیسی وجوه قرآن ص ۲۹۶ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۴۰ کافران و تکذیب کنندگان آیات ما از دوزخیانند و جاودانه در آن خواهند بود. [پورجوادی] ایشان که کافر شدند و سخنان و نشان ما دروغ شمردند ایشان آتشیانند و دوزخیان، ایشان در آنند جاودان. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقای الهی به جای تعبیر (آنانکه) واژه (کسانیکه) را در ترجمه به کار می‌گرفت و واژه «تکذیب» را به فارسی ترجمه می‌نمود و واژه (البته) در ترجمه ایشان اضافی است. زیرا جمله «أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ» در موضع رفع خبر برای وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا را دقیق ترجمه می‌نمودند نه به معنای اسم فاعلی و کلمه (از) در ترجمه ایشان اضافی است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: کسانیکه کفر ورزیدند و آیات ما را دروغ پنداشتند آنان اهل دوزخند و جاودانه در آنند. راغب در توضیح واژه «کذَّبوا» می‌گوید: کذبته: به کذب و دروغ نسبتش دادم خواه در آن دروغ گفتن صادق باشد یا کاذب و هر جا در قرآن واژه تکذیب آمده در مورد تکذیب نمودن سخن راست و صادق است (مفردات ص ۴۴۴) راغب در توضیح واژه «خلد» می‌گوید: الخلود: یعنی دور بودن چیزی از برخورد به فساد و باقی ماندن آن چیز بر حالتی که قبلاً بر آن حالت بوده است. (مفردات ۱۵۵)

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أَوْفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ (۴۰)

اشاره

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أَوْفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ (۴۰) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۴۱ ای بنی اسرائیل بیاد آرید نعمتهائی را که به شما عطاء نمودم و به عهد من وفا کنید تا به عهد شما وفا کنم و از (شکستن پیمان) من بر حذر باشید. [الهی قمشه‌ای] از فرزندان اسرائیل نعمتهایی را که به شما ارزانی داشتم به یاد آورید و به پیمانی که با من بسته‌اید وفا کنید تا من نیز به پیمان شما وفا کنم (و در راه انجام وظیفه در عمل به پیمانها) تنها از من بترسید. [مکارم] ای پسر یعقوب یاد کنی نعمت مرا که دادم بر شما وفا کنی پیمان من تا وفا کنیم پیمان شما و از من بترسی. [ابو الفتوح] ای بنی اسرائیل نعمتهایی را که به شما عطا کردم به یاد آورید و به پیمانی که با من بسته‌اید وفا کنید تا من نیز به پیمان با شما وفا کنم و فقط از من

بترسید. [پورجوادی] ای فرزندان یعقوب یاد کنید نواخت من که شما را نواختم و آن نیکویی که با شما کردم و باز آئید پیمان مرا تا باز آئیم شما را به پیمان شما و از من بترسید. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: آقایان الهی، رازی و میبدی حصر مستفاد از تقدیم «ایای» بر «فارهبون» را در ترجمه لحاظ نکرده‌اند. در ترجمه آقای میبدی واژه (نواخت) واژه‌هایی ثقیل و غیر مأنوس برای خواننده است. به جای عبارت (آن نیکویی باز آید) در ترجمه میبدی عبارت (به پیمان من وفا کنید تا به پیمان خود با شما وفا کنم) پیشنهاد می‌گردد. آقایان مترجم «فاء» در «فارهبون» را در ترجمه خویش لحاظ نکرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: ای بنی اسرائیل نعمتم را که بر شما عطا نمودم به یاد آورید و به پیمان من وفا کنید تا من نیز به پیمان شما وفا کنم پس تنها از من بترسید. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۴۲

وَ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِ (۴۱).

اشاره

وَ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِ (۴۱). و به قرآنی که فرستادیم ایمان آورید که تورات شما را تصدیق می‌کند و اول کافر به آن نباشید و آیات مرا به بهای اندک مفروشید و از قهر من بپرهیزید. [الهی قمش‌های] و به آنچه نازل کرده‌ایم (قرآن) ایمان بیاورید که نشانه‌های آن با آنچه در کتابهای شماست مطابقت دارد و نخستین کافر بر آن نباشید و آیات مرا به بهای ناچیزی نفروشید و تنها از من (و مخالفت دستورهایم) بترسید (نه از مردم). [مکارم] و بگروید به آنچه فرو فرستادیم به راست دارند آن را که با شماست و نباشی سخت ناگرونده به او و مخربید به آیت‌های من بهاء اندک و از من بترسی. [ابو الفتوح] و به آنچه نازل کردم و کتاب شما را تصدیق می‌کند، ایمان بیاورید و اولین کافر به آن نباشید و آیات مرا به بهای ناچیز نفروشید و فقط از قهر من بترسید. [پورجوادی] و استوار گردید به آنچه فرو فرستادم از کتاب و پیغام استوار گیر و گواه آن کتاب را که با شماست و اول کافر مباشید به کتاب و فرستاده من و به فروختن نامه و سخنان من و پیغامهای من بهاء اندک مخربید و رشوت مستانید تا سخنان من پنهان کنید و از خشم و عذاب من بپرهیزید. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان الهی و پورجوادی و مکارم «تشتروا» به معنای (فروختن) آمده است که درست است ولی در ترجمه رازی و اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۴۳ میبدی به اشتباه به معنای (خریدن) به کار رفته است. آقایان «۱» فعل «أنزلت» را به متکلم مع الغیر ترجمه نموده‌اند. ترجمه صحیح عبارت «مصدقاً لما معکم» این ترجمه پیشنهاد می‌شود (به آنچه همخوان کتاب شما نازل کرده‌ام) و بهتر بود مترجمین این فراز را اینگونه ترجمه می‌نمودند. آقایان رازی، الهی و میبدی حصر مستفاد از تقدیم «ایای» بر «فاتقون» را در ترجمه ملحوظ نکرده‌اند و «فاء» در «فاتقون» را آقایان مترجم در ترجمه لحاظ نکرده‌اند در ترجمه آقای میبدی عبارات (از کتاب و پیغام، گواه آن، بفروختن نامه، خشم) اضافی است و نوعی تفسیر است. بهتر بود آقایان پورجوادی، مکارم و

رازی فعل «فاتقون» را به (پرهیزید) ترجمه می نمودند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: به آنچه همخوان کتاب شما فرو فرستادیم ایمان بیاورید و نخستین کافر به آن نباشید و به بهای آیه‌های من چیز اندکی (یا کالای اندکی) را مخرید، پس تنها از (قهر) من پرهیزید. راغب در توضیح واژه «صدق» می گوید: مطابقت قول با نیت و ضمیر و یا چیزی است که از آن خبر داده شده است. و ایشان در توضیح واژه «تصدیق» می گوید: در هر چیزی که در آن تحقیق و پژوهش شده باشد بکار می رود. (مفردات ص ۲۸۴) راغب درباره واژه «کفر» می گوید: کفر در لغت پوشیده شدن چیزی است، شب را بخاطر اینک که اشخاص و اجسام را با سیاهی می پوشاند با
(_____ ۱) وَلَا تَشْرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا طَبْرِي

در مجمع البیان می گوید: «مقید ساختن (بهاء) به «قلیل» دلالت بر این ندارد که اگر این بها بسیار بود، فروش آن جایز بود، چرا که مقصود آن است که آیات الهی به هر قیمتی فروخته شود، کم است و محال است بهایی مناسب بر آن پیدا شود اینگونه تعبیرات قرآنی به اصطلاح «مفهوم مخالف» ندارد. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۴۴- واژه- کافر- وصف کرده اند (مفردات ص ۴۵۱)

وَلَا تَلْبَسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ (۴۲)

اشاره

وَلَا تَلْبَسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ (۴۲) حق را به باطل می پوشانید تا حقیقت را پنهان سازید و حال آنکه به حقانیت آن واقفید. [الهی قمشه‌ای] حق را با باطل میامیزید و حقیقت را با اینکه می دانید کتمان نکنید. [مکارم] و در می پوشانی حق به باطل و پنهان دانی حق را و شما دانید. [ابو الفتوح] حق را با باطل نیامیزید و حقیقتی را که می دانید کتمان نکنید. [پورجوادی] حق به باطل نیامیزید و آنچه حق است و راست (از نبوت مصطفی پنهان نکنید و شما دانید (که او رسول حق است). [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان الهی و رازی «تلبسوا» که مصدر آن «لبس» (خلط کردن و در هم ریختن) است با «تلبسوا» از «لبس» (پوشیدن) اشتباه گرفته شده است. در ترجمه آقای الهی «تکتّموا» مجرور به لام تعلیل، یا منصوب است به تقدیر آن، در حالیکه «تکتّموا» یا مجزوم است به سبب عطف به «لا تلبسوا» یا منصوب است به تقدیر «أن» ناصبه که بر مصدر «لا تلبسوا» عطف گرفته شده است. در هر حال در این آیه شریفه دو نهی صورت گرفته است: لبس حق و کتمان حق نه آنکه لبس حق سبب کتمان حق شده باشد، گرچه در نهایت چنین خواهد شد. «۱»

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: حق را به باطل میامیزید و حق را پنهان مسازید در حالیکه شما می دانید (نبوت پیامبر را)
(_____ ۱) فصلنامه بینات ش ۵ ص ۴۶.

اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۴۵

وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ (۴۳)

اشاره

وَ أَفِيْمُوا الصَّلَاةَ وَ آتُوا الزَّكَاةَ وَ ارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ (۴۳) و نماز به پا دارید و زکات بدهید و با خداپرستان، حق را پرستش کنید [الهی قمشه‌ای] و نماز را به پا دارد و زکات را بپردازید و همراه رکوع کنندگان رکوع کنید (و نماز را به جماعت بگذارید). [مکارم] و به پای داری نماز بدهی زکات و رکوع کنی با رکوع کنان [ابو الفتوح] نماز را بر پا دارید، زکات را بدهید و با نمازگزاران نماز بخوانید. [پورجوادی] و نماز به پای دارید و زکات بدهید و با نمازکنان نماز کنید. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقایان الهی، مکارم و رازی، این فراز را «إرکعوا مع الراكعين» اینگونه ترجمه می کردند (و با نمازگزاران نماز به جای آورید) زیرا مراد از «رکوع» در قرآن صرفاً عمل خم شدن در هر رکعت نیست، و در این آیه مراد (مطلق نمازگزاران) است. بنا به تصریح بسیاری از مفسران و نویسندگان فرهنگهای لغت قرآن، مراد از رکوع، در این آیه شریفه همان نماز خواندن است «۱».

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: نماز را بر پا دارید و زکات را بپردازید و با نمازگزاران نماز بخوانید. راغب در توضیح واژه «زکا» می گوید: اصل زکا- رشد و فرونی است که از برکت دادن خدای تعالی حاصل می شود و در امور دنیوی و اخروی هر دو در نظر گرفته می شود (مفردات ص ۲۱۸) (_____ (۱) تفسیر مجمع البیان ج ۱ ص ۹۷ و تفسیر جلالین ج ۱ ص ۷ و تفسیر شبر ج ۱ ص ۴۶ و قاموس قرآن فقیه دامغانی ج ۱ ص ۲۶۶. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۴۶

أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَ أَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ (۴۴)

اشاره

أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَ أَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ (۴۴) چگونه شما که مردم را به نیکوکاری دستور می دهید خود را فراموش می کنید و حال آنکه کتاب خدا را می خوانید چرا در آن اندیشه و تعقل نمی کنید. [الهی قمشه‌ای] آیا مردم را به نیکی (و ایمان به پیامبری که صفات او آشکار در تورات آمده) دعوت می کنید اما خودتان را فراموش می نمایید با اینکه شما کتاب (آسمانی) را می خوانید آیا نمی اندیشید. [مکارم] می فرمائی مردمان را نیکوئی و فراموش می کنی خود را و شما می خوانی تورات را نه ای عاقل. [ابو الفتوح] چگونه مردم را به نیکی دعوت می کنید ولی خودتان را از یاد می برید؟ در صورتی که خودتان کتاب (آسمانی) را می خوانید، آیا فکر نمی کنید [پورجوادی] مردمان را به نیکی می فرمائید و خویش را فرو گذارید و فرمائید و شما نامه من می خوانید آیا پس در نمی یابید. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: آقای الهی همزه استفهام را به «کیف» ترجمه کرده و «کم» را در «أنفسکم» هم ترجمه ننموده است و بهتر بود ایشان واژه (خدا) را در پرانتز بیان می نمود. بهتر بود آقای مکارم به جای واژه (با اینکه) (در حالیکه) در ترجمه لحاظ می کرد زیرا واو حالیه

است. «۱» آقای رازی بهتر بود واژه (تورات) را در پرانتز بیان می نمود و ایشان عبارت «أفلا تعقلون» را صحیح و دقیق ترجمه نکرده است و بهتر بود عبارت (پس آیا) _____ (۱) الجدول فی اعراب القرآن ج ۱ ص ۱۱۶ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۴۷ نمی اندیشید) را در ترجمه لحاظ می کرد. در ترجمه آقای پورجوادی واژه (ولی) اضافی است و واو عاطفه است نه (ولی) که در مقام استدراک است و بهتر بود ایشان «أنتم» را به (شما) ترجمه می نمود. در ترجمه آقای میبیدی عبارت (فرو گذارید) معادل مناسبی برای «تسنون» نیست و عبارات (نفرمایید و شما نامه من) در ترجمه ایشان اضافی است. همچنین (در نمی یابید) هم معادل مناسبی برای «تعقلون» ترجمه نکرده اند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: آیا مردم را به نیکی دستور می دهید و خودتان را فراموش می کنید؟ حال آنکه کتاب (تورات) می خوانید، پس آیا نمی اندیشید. راغب در توضیح واژه «بر» گوید: بَرّ نقطه مقابل: بحر- یعنی خشکی است، در واژه بحر تصوّر گسترده‌گی و وسعت می رود و- بَرّ- یعنی خشکی از آن مأخوذ است. بَرّ فزونی و وسعت در خیر و نیکی است (مفردات ص ۳۷) راغب در توضیح واژه «تلاوت» می گوید: تلی: یعنی به طوری از او پیروی کرد که میانشان چیز دیگری حائل نبود و فرق تلاوت با قرائت این است که در تلاوت متابعت نهفته است و در قرائت متابعت نیست (مفردات ص ۷۱)

وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ (۴۵)

اشاره

وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ (۴۵) و از خدا به صبر و تحمل و نماز یاری جوئید که نماز (با حضور قلب) امری بسیار بزرگ و دشوار است مگر بر خداپرستان (که مشتاق نمازند). [الهی قمشه‌ای] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۴۸ از صبر و نماز یاری جوئید (و با استعانت و مهار هوسهای درونی و توجه به پروردگار، نیرو بگیرید) و این کار جز برای خاشعان، گران است. [مکارم] یاری خواهی به روزه و نماز و این بزرگ است مگر برای خدا ترسان. [ابو الفتوح رازی] از صبر و نماز کمک بخواهید که این کار جز برای فروتنان، گران است. [پورجوادی] یاری خواهید به شکیبائی و نماز و نماز کردن باری گران است مگر بر فرو شکسته دلان [میبیدی]

اشکالات:

اشکالات: با توجه به اینکه «صبر» در آیه شریفه به معنی (روزه) است «۱» بهتر بود آقایان الهی، مکارم، پورجوادی و میبیدی این واژه را به معنی (روزه) در داخل پرانتز بیان می نمودند در ترجمه آقایان الهی و رازی (خداپرستان) معادل مناسبی برای «خاشعین» نیست. آقای میبیدی ضمیر در «إنها» را هم به «صبر» و هم به «صلوة» برگردانده در حالیکه بهتر بود به صلوة برگردد. زیرا ضمیر به نزدیکترین مرجع خود عودت می کند. آقایان حرف تأکید «إن» را در ترجمه معنا نکرده اند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: از صبر «روزه» و نماز یاری جوئید و بی شک آن (نماز) جز بر فروتنان گران می آید. راغب در توضیح واژه «خشوع» می گوید: الخشوع، یعنی تضرع و زاری، واژه خشوع اکثر در حالاتی که اعضاء بدن ظاهر می شود بکار می رود (مفردات

ص ۱۴۹ (_____) (۱) فقیه دامغانی قاموس

قرآن ج ۲ ص ۳۱ و تفسیر قمی ج ۱ ص ۴۶. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۴۹

الَّذِينَ يَظُنُّونَ «۱» أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ (۴۶)

اشاره

الَّذِينَ يَظُنُّونَ «۱» أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ (۴۶) آنانکه می‌دانند که در پیشگاه خدا حاضر خواهند شد و بازگشتشان به سوی او خواهد بود. [الهی قمشه‌ای] آنها کسانی هستند که می‌دانند دیدار کننده پروردگار خویشند و به سوی او باز می‌گردند [مکارم] آنانکه دانند که پیش خدای خواهند شد و ایشان به او باز گردند. [ابو الفتوح] آنهایی که یقین دارند، پروردگارشان را ملاقات می‌کنند و به سوی او باز می‌گردند. [پورجوادی] ایشان که بی‌گمان می‌دانند که ایشان با خداوند خویش هام دیدار خواهند بود و او را خواهند دید و بی‌گمان می‌دانند که ایشان به وی خواهند گشت. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: همه آقایان مترجم حصر مستفاد از تقدیم «إليه» بر «راجعون» را در ترجمه لحاظ ننموده‌اند و واژه (هام) در ترجمه آقای میبدی ثقیل و غیر مانوس به ذهن خواننده است و عبارت (او را خواهند دید) در ترجمه آقای میبدی اضافی است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: کسانی که یقین دارند به دیدار پروردگارشان می‌رسند و تنها بازگردنده به سوی او هستند. راغب می‌گوید: اگر ظُنَّ و گمَّان ضعیف باشد _____ (أَنَّ و ان) که _____ (۱) مرحوم طبرسی در مجمع البیان می‌گوید: «ظنّ» در هر جای قرآن آمده، به معنای علم است. مجمع البیان ج ۱ ص ۱۰۱ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۵۰ مخصوص سخن و عمل منفی و معدوم است بکار می‌رود و مانند آیه مورد بحث مثال می‌آورد (مفردات ص ۳۲۷)

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ (۴۷)

اشاره

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ (۴۷) ای بنی اسرائیل یاد کنید از نعمتهایی که به شما عطا کردم و شما را بر عالمیان (به نعمت کتاب و رسول) برتری دادم. [الهی قمشه‌ای] ای بنی اسرائیل نعمتهایی را که به شما ارزانی داشتم بخاطر آورید و (نیز به یاد آورید که) من شما را بر جهانیان برتری بخشیدم. [مکارم] ای پسران یعقوب بخاطر بیارید نعمت مرا آنکه کردم بر شما و آنکه من تفضیل دادم شما را بر جهانیان [ابو الفتوح] ای بنی اسرائیل نعمتهایی را که به شما عطا کردم و شما را بر جهانیان برتری دادم به یاد آورید. [پورجوادی] ای فرزندان یعقوب یاد کنید نواخت و نیکویی من آن نیکویی که با شما کردم و نواخت که بر شما نهادم شما را افزونی و پیشی دادم بر جهانیان روزگار شما. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقایان الهی، مکارم، رازی و پورجوادی در پراخترا بیان می نمودند که مراد از «عالمین» در آیه (اهل روزگار) یا (جهانیان روزگار شما) می باشد. «۱» در ترجمه آقای میبیدی واژه (نواخت) واژه‌ای ثقیل و غیر مأنوس به ذهن خواننده است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: ای بنی اسرائیل به خاطر آورید نعمتم را که بر شما ارزانی داشتم و اینکه شما را بر جهانیان (همزمانتان) برتری بخشیدیم (_____). ۱) خرم دل مصطفی تفسیر نور ص ۸، وجوه القرآن تفلیسی ص ۲۰ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۵۱ اسرائیل لقب حضرت یعقوب است و به معنای قدرت خدا یا بنده خدا و طبق بیان صاحب العتیق اسرائیل یعنی -المظفر علی الله ماده این لغت عبری است.

وَ اتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ (۴۸)

اشاره

وَ اتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ (۴۸) و حذر کنید از روزی که در آن روز کسی به جای دیگری مجازات نبیند و هیچ شفاعت از کسی پذیرفته نشود و خدا عوض قبول نکند. [الهی قمشه‌ای] و از آن روز بترسید که کسی مجازات دیگری را نمی پذیرد و نه از او شفاعت پذیرفته می شود، و نه غرامت از او قبول خواهد شد، و نه یاری می شوند [مکارم] بترسی از روزی که کفایت نکند کس از کس شیئی و نپذیرد از او شفاعتی و نگیرند از او فدیة و نه ایشان را یاری کنند [ابو الفتوح رازی] و از آن روزی که هیچ کس به جای دیگری مجازات نمی شود بترسید، که نه شفاعت از کس پذیرفته می شود و نه غرامت قبول خواهد شد و نه مددی در میان است. [پورجوادی] و پرهیز کنید از بد روزی که بسنده نبود و به کار ناید کسی را به هیچ چیز و از هیچ تن نپذیرند شفاعت شفيعی و از هیچ تن فدای نستانند و وی را باز نفروشد و ایشان را بر الله یاری ندهند. [میبیدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی و پورجوادی کلمه «لا تجزی» که فعل معلوم است، به صورت «لا تجزی» (فعل مجهول) ترجمه شده است و اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۵۲ عبارت «و لا-هم ينصرون» را آقای الهی ترجمه نکرده است. آقایان الهی، مکارم و پورجوادی واژه «شیئا» را در ترجمه آیه لحاظ نکرده اند. آقای پورجوادی عبارت «و لا هم ينصرون» صحیح و دقیق ترجمه نکرده است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: از روزی بترسید که هیچکس چیزی (از عذاب خدا) را از کسی دفع نمی کند و نه شفاعتی از او پذیرفته و نه به جای ولی گرفته می شود و نه یاری خواهند شد. راغب در توضیح واژه «جزی» گوید: الجزء: یعنی بی نیازی و کفایت کردن (مفردات ص ۹۱)

وَ إِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُدَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَ فِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ (۴۹)

اشاره

وَ إِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُدَبُّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَ فِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ (۴۹) و به یاد آرید هنگامیکه شما را از ستم فرعونیان نجات دادیم که از آنها سخت در شکنجه بودید تا به حدیکه پسران شما را کشته و زنانتان را برای کنیزی نگاه می‌داشتند و این بلاء و امتحانی بزرگ بود که خدا شما را بدان می‌آموزد. [الهی قمش‌ای] و (نیز به یاد آورید) آن زمان که شما را از چنگال فرعونیان رهایی بخشیدیم که همواره شما را به بدترین صورت آزار می‌دادند: پسران شما را سری بریدند و زنان شما را (برای کنیزی) زنده نگه می‌داشتند و در اینها آزمایش بزرگی از طرف پروردگارتان برای شما بود. [مکارم] برهانیدم شما را از آل فرعون بر شما نهادند بدی عذاب، می‌کشتند پسران شما را و زنده می‌گذاشتند زنان شما را، در آن امتحان بود از خدایتان بزرگ. [ابوالفتح] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۵۳ هنگامیکه فرعونیان به شدیدترین وجهی آزارتان می‌دادند و پسران شما را می‌کشتند و زنانتان را (برای کنیزی) زنده نگه می‌داشتند، از ظلم آنها نجاتتان دادیم که در این برای پروردگارتان آزمایش بزرگی بود. [پورجوادی] و رهانیدم شما را از کسان فرعون، می‌رسانیدند و می‌جنابیدند شما را رنج عذاب، می‌کشتند پسران شما و زنده می‌گذاشتند زنان شما در آنچه می‌بود به شما آزمونی بود از خداوند شما آزمایشی بزرگ. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: نظر به اینکه «یسومونکم» از ماده «سوم» به معانی «تحمیل وارد کردن و چریدن» است «۱» لازم و متعدی هر دو آمده است. در أقرب الموارد هست: «سام فلانا الامر: کلفه إياه» «۲» که مراد (وارد کردن و تحمیل کردن عذاب به کسی) است با توجه به ماده «سوم» آقایان الهی، مکارم و پورجوادی ترجمه دقیقی از این فعل در ترجمه خود ارائه نداده‌اند و «سوء» در اینجا به معنی (سختی) است «۳» برای این فراز از آیه این ترجمه پیشنهاد می‌گردد: «پیوسته عذابی سخت بر شما وارد می‌کردند» در ترجمه آقای الهی کلمه (تا به حدی که) اضافی است و بهتر بود ایشان کلمه (کنیزی) را داخل پرانتز قرار می‌دادند در ترجمه آقایان الهی، مکارم و پورجوادی (این بلاء) ترجمه دقیقی برای «فی ذلکم» نیست. بهتر بود آقای پورجوادی کلمه (از ظلم آنها) را در پرانتز قرار می‌داد. بهتر بود (۱) _____ قرشی، قاموس قرآن ج ۴-۳ ص ۳۵۶. (۲) أقرب الموارد ج ۱ ص ۵۵۹ (۳) فقیه دامغایی، قاموس قرآن ج ۱ ص ۳۱۶. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۵۴ آقایان پورجوادی، رازی و میبدی در ترجمه خویش فعل «أذکر» را در تقدیر می‌دانستند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: زمانی را (به یاد آر) که شما را از آل فرعون رهانیدم که- پیوسته- عذابی سخت بر شما وارد می‌کردند، پسرانتان را می‌کشتند و دخترانتان را (برای کنیزی) زنده نگاه می‌داشتند و در آن آزمونی بزرگ از سوی پروردگارتان بود. «۱»

وَ إِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَ أَعْرَفْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَ أَنْتُمْ تَنْظُرُونَ (۵۰)

اشاره

وَ إِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَ أَعْرَفْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَ أَنْتُمْ تَنْظُرُونَ (۵۰) و یاد کنید از وقتی که برای نجات شما دریا را شکافتیم و فرعونیان را در آن غرق کردیم و غرق و هلاک آنها را به چشم مشاهده می‌کردید. [الهی قمش‌ای] و (به خاطر بیاورید) هنگامی را که دریا برای شما شکافتیم و شما را نجات دادیم و فرعونیان را غرق ساختیم در حالی که شما تماشا می‌کردید. [مکارم] چون

بشکافتیم به شما دریا برهانیدم شما را و غرق کردیم آل فرعون را و شما می‌نگری. [ابو الفتوح] شاهد بودید که دریا را برایتان شکافتیم و نجاتتان دادیم و فرعونیان را غرق کردیم. [پورجوادی] باز شکافتیم و آب از هم جدا کردیم شما را، تا رهانیدیم شما را، و به (_____ ۱) (آیه ۴۹) يُدَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ فرعون خواب دیده بود که آتش از بیت المقدس برخاسته و خانه‌های مصر را فرا گرفته است و قبطیان را سوخته و بنی اسرائیل را سالم گذارده است. معبران گفتند: «از این سرزمین که بنی اسرائیل از آنجا آمده‌اند، مردی بر می‌خیزد که سقوط مصر به دست اوست» لذا فرعون همه نوزدان ذکور بنی اسرائیل را می‌کشت (تفسیر تیان ج ۱ ص ۲۲۲). اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۵۵ آب بکشتیم کسان فرعون را پیش چشم شما و شما می‌نگریستید. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان الهی، مکارم، پورجوادی، رازی و میبدی «بکم» به «فکم» ترجمه شده است و این، اشتباه است. «باء» در «بکم» یا برای آلت است یا سبب مصاحبت «۱» که چنین ترجمه‌ای پیشنهاد می‌شود: «دریا را با ورود شما (یا به سبب ورود شما، یا همراه ورود شما) شکافتیم. و در ترجمه آقای الهی (از) در (از وقتی) اضافی است. در ترجمه آقای میبدی عبارت (به آب بکشتیم) نوعی تفسیر است و خود فعل مورد نظر را در آیه ترجمه نکرده است. آقایان «فاء» در «فأنجیناکم» را ترجمه نموده‌اند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: زمانی را (به خاطر آور) که دریا را (همراه ورود شما یا به سبب ورود شما) شکافتیم و پس شما را رهانیدیم و آل فرعون را غرق کردیم در حالیکه شما می‌نگریستید. راغب در توضیح ماده «الفرق» و فرق آن با «فلق» می‌گوید: الفرق: جدایی و فاصله که با معنی فلِق نزدیک است ولی - فلِق - به اعتبار شکافتگی است و فرق به اعتبار جدائی (مفردات ص ۳۹۱)

وَ إِذْ وَاَعَدْنَا مُوسَىٰ اَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَاَنْتُمْ ظَالِمُونَ (۵۱)

اشاره

وَ إِذْ وَاَعَدْنَا مُوسَىٰ اَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَاَنْتُمْ ظَالِمُونَ (۵۱) و یاد آرید موقعیکه (برای نزول تورات) با موسی چهل شب وعده نهادیم پس شما (در غیبت او) گوساله پرستی را اختیار کرده ستمکار و بیدادگر شدید [الهی قمشه‌ای] و (به یاد آورید) هنگامی را که با موسی چهل شب وعده گذاشتیم. (و _____ ۱) الجدول فی إعراب القرآن ج ۱

ص ۱۲۵ و فصلنامه بینات ش ۵ ص ۴۷. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۵۶ او برای گرفتن فرامین الهی به میعادگاه آمد) سپس شما گوساله را بعد از او (معبود خود) انتخاب نمودید در حالیکه ستمکار بودید. [مکارم] چون وعده دادیم موسی را چهل شب پس اخذ کردی گوساله از پس او و شما بیدادگر بودید. [ابوالفتوح] در آن هنگام که با موسی چهل شب وعده گذاشتیم، پس از آن، شما بر خودتان ستم کردید و گوساله را پرستیدید. [پورجوادی] و ساختیم و هنگام نهادیم موسی چهل شب پس از آنکه شما گوساله به خدائی گرفتید از پس غائب شدن موسی و شما در آن بر خویشتن ستمکاران بودید [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقایان الهی، رازی، پورجوادی و میبیدی «ثم» را به (سپس) ترجمه می نمودند. بهتر بود آقایان رازی، پورجوادی و میبیدی فعل «اذکر» مقدر را، در ترجمه لحاظ می کردند زیرا «إِذْ» مفعول به برای فعل «أَذْكَر» مقدر است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: زمانی را (یادآور) که با موسی چهل شب وعده گذاردیم، سپس شما گوساله را بعد از او (معبود خود) برگزیدید در حالیکه شما ستمکار بودید.

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (۵۲)

اشاره

اشکالات: بهتر بود آقایان الهی، رازی، پورجوادی و میبیدی «ثم» را به (سپس) ترجمه می نمودند. بهتر بود آقایان رازی، پورجوادی و میبیدی فعل «اذکر» مقدر را، در ترجمه لحاظ می کردند زیرا «إِذْ» مفعول به برثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (۵۲) آنگاه شما را بخشیدیم و پس از چنین کار زشت از گناه شما در گذشتیم شاید متنبه و سپاسگذار شوید. [الهی قمشه‌ای] سپس شما را بعد از آن بخشیدیم. شاید شکر (این نعمت را) بجا آورید [مکارم] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۵۷ پس عفو کردیم از شما از پس از آن تا شما سپاس داری [ابوالفتح] سپس از شما در گذشتیم تا سپاسگزار باشید. [پورجوادی] پس آن را فرو گذاشتیم بر شما پس آنک گوساله را به خدائی گرفته بودید تا مگر از من سپاس دارید و آزادی کنید. [میبیدی] ای فعل «أَذْكَر» مقدر است.

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقای الهی عبارت (از چنین کار زشت از گناه، متنبه) در داخل پرانتز بیان می نمود. بهتر بود آقایان رازی و میبیدی «ثم» را به (سپس) ترجمه می نمودند. آقای پورجوادی «من بعد ذلك» را ترجمه نکرده، در ترجمه آقای میبیدی به جای واژه (فرو گذاشتیم) (در گذشتیم) را پیشنهاد می کنیم و کلمات (مگر، آزادی) در ترجمه ایشان اضافی است و نوعی تفسیر است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: سپس شما را بعد از آن بخشیدیم تا سپاس بگذارید. راغب در توضیح ماده «عفا» می گوید: العفو: قصد گرفتن چیزی نمودن، عفو عنه: قصد از بین بردن گناهش نمودم که از انجام آن برگردد (مفردات ص ۳۵۱)

وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ (۵۳)

اشاره

وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ (۵۳) به یاد آرید وقتیکه برای راهنمایی به موسی کتاب و فرقان عطا کردیم باشد که به راه حق هدایت یابید [الهی قمشه‌ای] و (نیز به خاطر آورید) هنگامی را که به موسی، کتاب و وسیله تشخیص (حق و باطل) را دادیم، تا هدایت شوید [مکارم] چون بدادیم موسی را تورات و شکافتن دریا تا مگر راه یافته شوید [ابو الفتح] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۵۸ در آن هنگام کتاب و فرقان را به موسی عطا کردیم که هدایت شوید [پورجوادی] و دادیم موسی را نامه و آنچه به آن حق از باطل جدا شود تا به حق راه ببرید و فرا صواب بینید. [میبیدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی (عطاء کردیم) معادل مناسبی برای «آئینا» نیست. و (به راه حق) در ترجمه ایشان نوعی تفسیر است. در ترجمه آقای میبیدی عبارت (فرا صواب ببینید) نوعی تفسیر است و بهتر بود ایشان به جای واژه (نامه)، (کتاب، تورات) را در ترجمه به کار می‌گرفت. بهتر بود آقایان رازی، پورجوادی، میبیدی در ترجمه خویش فعل «أذکر» مقدر را، در ترجمه لحاظ می‌کردند. مفسران و قرآن پژوهان «فرقان» را در اینجا محتمل سه معنا گرفته‌اند: (۱) جدا کننده حق از باطل (۲) شکافتن دریا (۳) تورات و قول سوّم محتمل‌ترین معناست. یا می‌توان گفت «الفرقان» عطف خاص بر عام است که این امر در قرآن کثیر الاستعمال است یا به تعبیر فراء از مقوله «عطف مترادفین» است. با توجه به تفصیل فوق در معانی فرقان بهتر بود آقایان الهی، پورجوادی، یکی از معانی فوق را در پرانتز بیان می‌نمودند یا در خود آیه فرقان را به یکی از معانی بیان می‌کردند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: و زمانی را (به خاطر آورید) که به موسی کتاب آسمانی و فرقان (تورات) دادیم تا هدایت شوید.

وَ إِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجَلَ فَوُتُّوْا إِلَى بَارئِكُمْ فَأَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ذَلِكَمْ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ (۵۴)

اشاره

وَ إِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجَلَ فَوُتُّوْا إِلَى بَارئِكُمْ فَأَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ذَلِكَمْ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ (۵۴) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۵۹ و یاد کنید موقعی را که موسی به قوم خود گفت ای قوم شما از جهالت، گوساله پرست شدید و به نفس خود ستم گردید اکنون به سوی خدا باز گردید و به کیفر جهالت خود به کشتن یکدیگر تیغ برکشید این در پیشگاه خدا بهتر کفاره عمل شماست آنگاه از شما درگذشت و توبه شما را پذیرفت که خدا بسیار توبه‌پذیر و مهربانست [الهی قمش‌های] و زمانی را که موسی به قوم خود گفت: ای قوم من شما با انتخاب گوساله (برای پرستش) به خود ستم کردید پس توبه کنید و به سوی خالق خود باز گردید و خود (یکدیگر را) به قتل برسانید، این کار برای شما در پیشگاه پروردگارتان بهتر است. سپس خداوند توبه شما را پذیرفت زیرا که او توبه‌پذیر و رحیم است [مکارم] چون گفت موسی قومش را ای مردمان شما بی‌دادگر بر خود بر گرفتن شما گوساله را، توبه کنید به سوی خالقتان، بکشید خود را که آن بهتر باشد به نزدیک آفریدگارتان پس توبه شما بپذیرد که توبه‌پذیرنده است [ابوالفتوح] و زمانی که موسی به قومش گفت: «ای قوم من! شما با پرستش گوساله به خودتان ستم کردید، اینک به درگاه پروردگارتان توبه کنید و یکدیگر را بکشید، این کار در پیشگاه خدا برای شما بهتر است بعد خداوند توبه شما را پذیرفت زیرا توبه‌پذیر بخشنده است. [پورجوادی] موسی گفت قوم خویش را که گوساله پرست شدند: «ای قوم ستم کردید بر خویشتان، به خدائی گرفتن شما گوساله را اکنون پس باز گردید با اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۶۰ خداوند و آفریدگار خویش، خویشتان را بکشید، آن به است شما را به نزدیک آفریدگار شما، چون این کردید خداوند شما را باز پذیرفت که او خداوندی است بازپذیرنده مهربان [میبیدی]

اشکالات:

اشکالات: همه آقایان مترجم، حصر مستفاد از ضمیر فصل در عبارت «إِنَّهُ هُوَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ» را در ترجمه لحاظ نکرده‌اند. نظر به اینکه جمله «إِنَّهُ هُوَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ» یک استیناف بیانی است و دفع سؤال مقدر می‌کند. بهتر بود آقایان الهی و رازی بعد از ترجمه «فتاب علیکم» کلمه (زیرا که) را در ترجمه خویش لحاظ می‌کردند که مشعر بر جواب سؤال مقدر باشد. همه آقایان «فاء» در «فاقتلوا» را ترجمه نکرده‌اند. آقای مکارم، پورجوادی و رازی بهتر بود در ترجمه واژه «التَّوَابُ» کلمه (بسیار) را لحاظ می‌کردند تا مفهوم مبالغه، انعکاس یابد. آقایان میبیدی و رازی در ترجمه عبارت «و اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ» عنایت به این نکته نداشته‌اند که مراد از این فرمان، (کشتن هر کس خودش را) نیست بلکه مراد، (کشتن یکدیگر) است. «۱» مانند «فَإِذَا دَخَلْتُمْ بِيُوتَا فَسَلِّمُوا عَلَي أَنْفُسِكُمْ» (نور ۲۴ / ۶۱): (بر یکدیگر سلام کنید نه بر خود) بهتر بود آقایان الهی، مکارم و رازی به جای واژه (خالقتان) در ترجمه (_____) برخی از ارباب تفسیر فرموده‌اند:

«موسی علیه السَّلام دوازده هزار نفر از کسانی را که گوساله نپرستیده بودند به کشتن گوساله پرستان برانگیخت و یک روزه هفتاد هزار نفر کشته شدند، آنگاه خداوند به دعای موسی علیه السَّلام کشتن را موقوف فرمود (برای تفصیل بیشتر به تفاسیر مجمع البیان، کشاف و میبیدی در ذیل آیه مراجعه نمائید) برخی اعلام شیعه مثل مرحوم سید مرتضی بر آن است که ممکن است این امر به (قتل النفس) مجازی و حاکی از کمال جهد در توبه باشد (امالی ۲ / ۳۷۱) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۶۱ (بارئکم)، (پروردگارتان) را در ترجمه لحاظ می‌کردند زیرا بنا بر نقل برخی از اصحاب لغت واژه «باری» اشاره به سازنده‌ای است که بدون هیچ ماده‌ای قبلی چیزی را بوجود می‌آورد «۱» بهتر بود آقایان رازی، پورجوادی و میبیدی «أذکر» مقدر را در ترجمه لحاظ می‌کردند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: زمانی را (به یاد آور) که موسی به قومش گفت: «ای قوم من، شما با انتخاب گوساله (برای پرستش) به خود ستم کردید، پس به درگاه آفریدگارتان توبه کنید، پس خودتان را (یکدیگر) بکشید، که این در نزد آفریدگارتان برای شما بهتر است» آنگاه (که چنین کردید، خداوند) از شما درگذشت، زیرا که او- تنها بسیار- توبه‌پذیر مهربان است.

وَ إِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ (۵۵)

اشاره

وَ إِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ (۵۵) به یاد آورید وقتی که گفتید ای موسی ما به تو ایمان نمی‌آوریم مگر آنکه خدا را آشکار ببینیم پس صاعقه سوزان بر شما فرود آمد و آن را به چشم خود مشاهده کردید [الهی قمش‌های] و (نیز به یاد آورید) هنگامی را که گفتید: «ای موسی ما هرگز به تو ایمان نخواهیم آورد مگر اینکه خدا را آشکارا (با چشم خود) ببینیم پس صاعقه شما را گرفت در حالیکه تماشا می‌کردید [مکارم] و چون گفتی ای موسی ما باور نداریم تو را تا ببینیم خدای را (_____ ۱) تفسیر نمونه ج ۳

ص ۵۵۵ و برخی گفته‌اند «الباری» در معنی ایجاد است که در معنی بیزاری بکار رفته است و در وصف پروردگار بکار می‌رود و خاص اوست (مفردات ص ۳۸) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۶۲ آشکارا، بگرفت شما را آتش عظیم و شما می‌نگریدید [ابوالفتح] هنگامی که گفتید: «ای موسی تا خدا را آشکارا ببینیم هرگز به تو ایمان نمی‌آوریم» دیدید که صاعقه بر شما فرود آمد و پس از مرگ زنده‌تان کردیم که سپاسگزار باشید. [پورجوادی] و گفتید ای موسی: «استوار نداریم تو را و نگریم تا الله را ببینیم

آشکارا، پس بگرفت شما را زلزله به بانگ جبرئیل و چشمهایتان گشاده نگران از فرع [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقایان الهی و مکارم «حتی» را به همان معنای غایت (تا) ترجمه می نمودند. آقایان الهی، رازی و میبدی «لن» را که مفید نفی ابد است در ترجمه معنا نکرده‌اند. بهتر بود آقایان الهی و پورجوادی به ترتیب کلمات (سوزان)، (عظیم) را در داخل پرانتز بیان می نمودند زیرا در متن آیه نیست. آقایان رازی و پورجوادی «فاء» در «فأخذتکم» را در ترجمه معنا نکرده‌اند. بهتر بود آقای میبدی عبارت (از زلزله به بانگ جبرئیل، نگران از فرع) را در تفسیر آیه می آورد. بهتر بود آقایان رازی، پورجوادی و میبدی «أذکر» مقدر را در ترجمه آیه لحاظ می کردند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: و زمانی را (به یاد آور) که گفتید ای موسی ما هرگز به تو ایمان نمی آوریم تا اینکه خدا را آشکارا (با چشم خود) ببینیم. پس صاعقه شما را گرفت. حال آنکه (صاعقه) را تماشا می کردید. راغب در توضیح ماده «جهر» می گوید: جهر یعنی ظهور چیزی بخوبی و زیادی در برابر حس دیدن و شنیدن (مفردات ص ۹۹) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۶۳

ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (۵۶)

اشاره

ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (۵۶) سپس شما را بعد از مرگ برانگیختیم (که بعد از نعمت و رحمت) خدا را شکر گزارید. [الهی قمش‌ای] سپس شما را از مرگتان، حیات بخشیدیم، شاید شکر (نعمت او را) بجا آورید. [مکارم] پس زنده کردیم شما را از پس مرگتان تا مگر شاکر شوید. [ابوالفتح] و پس از مرگ زنده‌تان کردیم که سپاسگزار باشید. [پورجوادی] پس آنگاه برانگیختیم و زنده کردیم شما را از پس مردگی شما آن را کردیم تا از من سپاس دارید و آزادی کنید. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقای الهی در ترجمه عبارت «لعلکم تشکرون» واژه (شاید که) یا (باشد که) در ترجمه خویش به کار می گرفت تا مفهوم (ترجی) به طور دقیق، انعکاس یابد، در ترجمه آقای مکارم عبارت (حیات بخشیدیم) معادل مناسبی برای «بعثناکم» نیست. آقایان الهی، رازی، پورجوادی و میبدی بهتر بود «ثم» را به (سپس) ترجمه می نمودند زیرا که این واژه ناظر بر تراخی همراه با مهلت است. در ترجمه آقای میبدی (آزادی کنید) اضافی است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: سپس پس از مردنتان، شما را (دیگر بار) برانگیختیم شاید شکر (نعمت) بگزارید.

وَ ظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَ السَّلْوَى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَ مَا ظَلَمُونَا وَ لَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ (۵۷)

اشاره

وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَى كَلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسِهِمْ يَظْلِمُونَ (۵۷) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۶۴ و ابر را سایبان شما ساختیم و من و سلوی (مرغ بریان و ترانگین) را غذای شما مقرر داشتیم و گفتیم از این روزیهای پاک و پاکیزه تناول کنید (شکر این نعمت را بجا نیاوردند) نه به ما بلکه به نفس خود ستم کردند. [الهی قمشه‌ای] و ابر را بر شما سایبان قرار داده‌ایم و من و نعمتهایی که به شما روزی داده‌ایم بخورید (ولی شما کفران کردید) آنها به ما ستم نکردند بلکه به خود ستم می‌نمودند. [مکارم] و سایه کردیم بر شما ابر را و فرو فرستادیم بر شما من و سلوی، بخورید از پاکیزه‌های آنچه ما روزی دادیم به شما و ستم نکردند ایشان ما را بر نفسهای خودشان ظلم کردند. [ابو الفتوح] ابر را سایبان شما قرار دادیم و برایتان ترنجبین و مرغ بریان فرو فرستادیم. از نعمتهای پاکیزه‌ای که به شما روزی کردیم بخورید. آنها بر ما ستم نکردند بلکه به خودشان ظلم کردند. [پورجوادی] و سایه کردیم بر شما میغ و فرو فرستادیم بر شما از میغ ترنجبین و مرغ سلوی می‌خورید از پاکیزه‌ها و خوشیها از آنچه شما را روزی کردیم و بی‌رنج بردن و بی‌جستن و ستم نه بر ما کردند لکن ستم بر خویشان کردند.

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی عبارت (مقرر داشتیم) معادل مناسبی برای «آنزلنا» نیست. در ترجمه آقای الهی کلمه (از این) بهتر بود به (از آنچه) ترجمه می‌نمود تا «ماء موصوله» ترجمه شود. در ترجمه آقای میدی (بی رنج و بی جستن) نوعی تفسیر است. بهتر بود آقایان رازی، پورجوادی و میدی عبارت «و آنزلنا علیکم» را به (برای شما آفریدیم) یا (پدید آوردیم برایتان) ترجمه می‌نمودند زیرا به اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۶۵ بداهت عقل نادرست است و قاطبه مفسران بزرگ شیعه و اهل سنت گفته‌اند که در چند مورد از قرآن «انزال» به معنای (فرو فرستادن) نیست، بلکه به معنی پدید آوردن است. (۱)

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: و (از جمله نیکیهایی که در حق شما روا داشتیم، اینکه) ابر را سایه بانی بالای سرتان نگاه داشتیم و برای شما ترنجبین و مرغ سلوی (۲) پدید آوردیم و (گفتیم): «از چیزهای پاکی بخورید که روزی شما کرده‌ایم». (ولی ایشان کفران نعمت کردند و ناسپاسی ورزیدند و) بر ما ستم نکردند، بلکه برخورد ستم نمودند. راغب در توضیح ماده «غمام» می‌گوید: «الغَم: پوشاندن چیزی است و از این معنی - غمام یعنی ابرهاست برای اینکه ابرها پوشاننده نور خورشیدند. غمی: ابر تاریک (مفردات ص ۳۷۷) و ایشان در توضیح واژه سحاب می‌گوید: اصل «سحب» کشیدن است مثل کشیدن دامن بر خاک و کشیدن انسان با صورت به زمین و از این واژه سحاب است یعنی ابرها، برای اینکه باد آن را می‌کشاند (مفردات ص ۲۳۰)

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَاَدْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَّقُولُوا حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ (۵۸)

اشاره

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَاَدْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَّقُولُوا حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ (۵۸) و به یاد آرید وقتی که گفتیم وارد این قریه (بیست المقدس) شوید و از (۱) خرمشاهی بهاء الدین، قرآن

پژوهی ص ۳۷۷، فقیه دامغانی، قاموس قرآن ج ۲ ص ۲۷۶. (۲) مفسران درباره «من و سلوی» نظرات گوناگونی دارند. صاحب المنار می‌گوید «من» ماده چسبنده و شیرینی است همچون عسل، صاحب قاموس می‌گوید: «من» چیزی است که خدا بر بنی اسرائیل

هنگامی که در دشت بوده‌اند نازل کرده، نوعاً لغویین «سلوی» را پرنده‌ای سفید (مثل پرنده سمائی) می‌دانند. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۶۶ نعمتهای آن تناول کنید و از آن در سجده کنان داخل گردید و بگویید خدایا از گناه ما در گذر تا از خطای شما در گذریم و بر ثواب نیکوکاران شما بیفزاییم [الهی قمش‌های] و (به خاطر بیاورید) زمانی را که گفتیم: «در این شهر (بیت المقدس) وارد شوید و از نعمتهای فراوان آن هر چه می‌خواهید بخورید و از در (معبد بیت المقدس) با خضوع و خشوع وارد گردید و بگویید: «خداوندا گناهان ما را بریز تا خطاهای شما را ببخشیم و به نیکوکاران پاداش بیشتری خواهیم داد. [مکارم] چون گفتیم در شوی در این ده بخوری از اینجا هر کجا خواهی بسیار در شوی به در سجده کننده و بگویید بیامرز ما را تا بیامرزیم شما را و بیفزاییم نیکوکاران را [ابوالفتوح] آنگاه گفتیم: به این شهر در آید و هر چه خواستید از نعمتهای آن به فراوانی بخورید و با خضوع و خشوع از در وارد شوید و بگویید: گناهان ما را فرو ریز تا از خطای شما در گذریم و پاداش بیشتری به نیکوکاران دهیم [پورجوادی] و گفتیم ایشان را که در روید در این شهر (بیت المقدس) می‌خورید از آن هر جا که خواهید آسان و فراخ و چون در روید پشت خم داده در روید و می‌گویید: حطه فرو نه از ما گناهان تا بیامرزیم شما را گناهان شما و ما نیکوکاران به نیکویی بیفزاییم [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: آقای الهی عبارت «حيث شئتم رغدا» را ترجمه نموده است و بهتر بود عبارت «سنزید المحسنين» را که مرفوع است به صورت مجزوم ترجمه می‌نمود. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۶۷ با توجه به مرفوع بودن آن باید چنین برگردانده می‌شد: (تا از خطای شما در گذریم و بر ثواب نیکوکاران خواهیم افزود) این اشکال بر آقایان رازی، پورجوادی و میبدی نیز وارد است در ترجمه آقای میبدی عبارت (چون در روید پشت خم داده در روید) نوعی تفسیر است نه ترجمه، بهتر بود آقایان رازی، پورجوادی و مکارم «أذكر» مقدر را در ترجمه لحاظ می‌کردند

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: زمانی را (به یاد آر) که گفتیم به این شهر وارد شوید و هر گونه که خواستید به خوشی و فراوانی از (نعمتهای) آن بخورید و از در (معبد یا بیت المقدس) با خضوع و خشوع وارد گردید و برای (عذرخواهی) حطه بگوئید، تا از خطای شما در گذریم و بر ثواب نیکوکاران خواهیم افزود. به تعبیر راغب «حطه» در لغت یعنی: فرود آمدن، فرود آوردن، پایین آوردن چیزی از بلندی «۱» و اغلب مفسران «قولوا حطه» را برابر با «حط عننا ذنوبنا» گرفته‌اند بعضی از مفسران می‌گویند: «بنی اسرائیل به جای آنکه «حطه» بگویند، از روی طعن و تمسخر «حطه» (گندم) می‌گفته‌اند «۲» برخی از مفسران مراد از قول «حطه» را گفتن (لا اله الا الله) دانسته‌اند «۳» احادیث متعددی از ائمه معصومین وارد است که خود را «باب حطه» شمرده‌اند. «۴»

(۱) _____ راغب، مفردات ص ۱۲۱ (۲) تفسیر قمی ج ۱ ص ۴۸ و تفسیر میبدی ج ۱ ص ۲۱۰ و نیز تفسیر مجمع البیان ج ۱ ص ۱۱۷ (۳) تفسیر طبری ج ۲ ص ۱۰۵ (۴) تفسیر منهج الصادقین ج ۱ ص ۲۱۵ نیز بحار الانوار ج ۲۳ ص ۱۵ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۶۸ راغب در توضیح واژه «غفر» گوید: الغفر: بیم و ترس و آنچه که انسان را از پلیدی و آلودگی مصون می‌دارد (مفردات ص ۳۷۴) راغب در توضیح واژه «خطا» می‌گوید: برگشتن و انحراف از یک سوی بسوی دیگر است و این عدول انواع متعددی دارد- واژه‌های- خطیئه و سیئه- به یکدیگر نزدیک‌اند ولی- خطیئه- بیشتر در جایی گفته می‌شود که خاطی کار خطا مرادش و هدفش کار خطا نبوده بلکه اراده او در انجام کار سببی برای بوجود آمدن کار خطا از سوی او شده است. (مفردات ص ۱۵۱) راغب در توضیح واژه «حسن» می‌گوید:

عبارت است از هر اثر بهجت آفرین و شادی بخش که مورد آرزو باشد. و آنچه را که در قرآن از واژه - حسن - آمده است بیشتر به چیزی که از نظر بصیرت و اندیشه زیباست اطلاق شده است (مفردات ص ۱۱۷) و فرق محسنین با ابرار در نکته اخیر است (که حسن ناظر بر اندیشه و بصیرت زیباست)

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ (۵۹)

اشاره

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ (۵۹) پس از آن ستمکاران حکم خدا را تبدیل به غیر آن نمودند ما نیز به کیفر بدکاری و نافرمانی بر ایشان عذابی سخت از آسمان نازل کردیم. [الهی قمشه‌ای] اما افراد ستمگر این سخن را که به آنها گفته شده بود تغییر دادند (و به جای آن، جمله استهزاء آمیزی گفتند) لذا بر ستمکاران در برابر این نافرمانی عذابی از آسمان فرستادیم [مکارم] بدل کردند آنانکه بیداد کردند سخن که گفته بودند فرو فرستادیم بر اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۶۹ آنانکه بیداد کردند عذابی از آسمان به آن نافرمانی که کردند. [ابوالفتح] اما ستمگران سخنی را که به آنان گفته شده بود، تغییر دادند و ما هم در برابر نافرمانی ستمکاران عذابی از آسمان فرستادیم [پورجوادی] بدل کردند آن ستمکاران آن سخن، که ایشان را فرمودیم به سخنی جز زانک ایشان را گفتند فرو فرستادیم بر ایشان که بر خود ستم کردند عذابی از آسمان به آنچه از فرمان بیرون شدند. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقای الهی «قول» را به سخن خدا ترجمه می نمود. در ترجمه آقای الهی عبارت «قیل لهم» ترجمه نشده است. آقای رازی عبارت «قیل لهم» را دقیق ترجمه نموده است. در ترجمه آقای پورجوادی واژه «هم» اضافی است. در ترجمه آقایان «فاء» در «فأنزلنا» و «فاء» در «فبدل» ترجمه نشده است در ترجمه آقای مکارم (این سخن) اضافی است.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: پس ستمکاران سخن را به چیزی جز آنچه به آنان گفته شده بود، تبدیل کردند، پس بر سر ستمکاران به کیفر نافرمانی شان عذابی از آسمان فرو فرستادیم. راغب در توضیح واژه «رجز» می گوید: اصل رجز- حرکت و اضطراب است و «رجز» در آیه مورد بحث به نظر راغب یعنی عذابی آسمانی (مفردات ص ۱۹۲)

وَ إِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرِبَهُمْ كُلُوا وَ اشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَ لَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ (۶۰)

اشاره

وَ إِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرِبَهُمْ كُلُوا وَ اشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَ لَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ (۶۰) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۷۰ و به یاد آر وقتی که موسی برای قوم خود طلب آب نمود و ما به او دستور دادیم که عصای خود را بر سنگ بزن پس دوازده چشمه آب از آن سنگ بیرون آمد و هر سبطی را آبشخوری معلوم گردید و گفتیم از آنچه خدا روزی شما ساخته بخورید و بیاشامید و در زمین به فساد و فتنه انگیزی نپردازید [الهی

قمشه‌ای] و (به یاد آورید) زمانی را که موسی برای قوم خویش آب طلبید به او دستور دادیم: «عصای خود را بر آن سنگ مخصوص بزن» ناگاه دوازده چشمه آب از آن جوشید. [مکارم] چون آب خواست موسی برای قومش گفتیم ما: «بزن عصایت بر سنگ» بردمید از او دوازده چشمه دانست که هر کس آب خوردن خود بخوری و بازخوری از روزی خدا و تباهی مکن در زمین تباهی کنان [ابوالفتوح] هنگامی که موسی برای قوم خود آب طلبید به او گفتیم: «با عصایت بر آن سنگ بزن» ناگاه دوازده چشمه آب از سنگ جوشید و هر گروه آبشخور خود را شناخت از روزیهای الهی بخورید و بیاشامید و فساد را بر زمین نگسترانید. [پورجوادی] موسی آب خواست قوم خویش را در تیه، گفتیم او را: «عصای خود بر سنگ زن پس از آن بیرون گشاد دوازده چشمه مردمان همه می دانستند هر سبطی آبشخور ایشان را گفتند می خورید و می آشامید از آنچه روزی داد الله شما را بی رنج و بی جستن به گزاف و تباهکاری و خودکامی در زمین مروید. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: آقای الهی بهتر بود عبارت (گفتم) را در داخل پرانتز بیان اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۷۱ می نمود. آقایان الهی، مکارم، رازی، پورجوادی و میبدی «فاء» در «فقلنا» را در ترجمه لحاظ ننموده اند. در ترجمه آقای پورجوادی عبارت (نگسترانید) ترجمه دقیقی برای «لا تعثوا» نیست در ترجمه آقای میبدی عبارت (بی رنج و بی جستن) نوعی تفسیر است. در ترجمه آقای مکارم عبارت (به او دستور دادیم) معادل مناسبی برای «فقلنا» نیست و در ترجمه لحاظ نشده است و در ترجمه ایشان فعل «لا تعثوا» جمع است و ایشان مفرد ترجمه کرده است. بهتر بود آقای الهی «قد علم کل أناس مشربهم» را به (هر سبطی آبشخور خود دانست) ترجمه می نمود.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: زمانی را (به یاد آر) که موسی برای قومش طلب آب کرد، پس گفتیم: «عصای خویش را بر سنگ بزن ناگاه دوازده چشمه از سنگ جوشیدن گرفت. هر تیره‌ای از مردم، آبشخور خود را دانست و بدیشان گفتیم) از روزی خدا بخورید و بنوشید و در این سرزمین فتنه و فساد برپا نکنید. راغب درباره واژه «نوس» می گوید: به معنی ناس و مردم است که گفته اند اصلش - اناس - است که حرف اولش بعد از در آوردن - ال - بر سر آن حذف شده است و یا اصلش از «نسیان» که مقلوب نسی است گرفته شده و یا از - ناسی - نوس - یعنی - اضطراب - (مفردات راغب ص ۵۳۱) راغب در توضیح واژه «عثنی» می گوید: عثنی در چیزی که از نظر حکم و دستور، فسادش درک و فهمیده می شود (مفردات ص ۳۳۳) راغب در توضیح واژه «فسد» می گوید: الفساد: خارج شدن چیزی از حد اعتدال، چه کم و اندک و چه زیاد (مفردات ص ۳۹۳) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۷۲

[وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ]

اشاره

[وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ] وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِيهَا وَبَصَلِهَا قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ اهْبُطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَّا سَأَلْتُمْ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذَّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاؤُا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ ذَلِكُمْ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكُمْ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ (۶۱) و ای بنی اسرائیل به یاد آرید وقتی را که به موسی اعتراض کردید که ما به یک نوع طعام صبر نخواهیم کرد

از خدای خود بخواه تا برای ما از زمین نباتاتی مانند خیار و سیر و عدس و پیاز برویاند موسی گفت: آیا می‌خواهید غذای بهتری که دارید به پست‌تر از آن تبدیل کنید حال که تقاضای شما این است به شهر مصر در آئید که در آن جا آنچه درخواست کردید مهیا است (باز نافرمانی و خودسری کردند) و بر آنها ذلت و خواری مقدّر و مقرر گردید و چون دست از عصیان و ستمکاری برداشته به آیات خدا کافر گشتند و انبیاء را به ناحق کشتند دیگر بار به خشم و قهر خدا گرفتار شدند. [الهی قمشه‌ای] و (نیز به خاطر آوردید) زمانی را که گفتید: «ای موسی هرگز حاضر نیستیم به یک نوع غذا اکتفاء کنیم از خدای خود بخواه که از آنچه زمین می‌رویاند از سبزیجات و خیار و سیر و عدس و پیازش برای ما فراهم سازد موسی گفت: «آیا غذای پست‌تر را به جای غذای بهتر انتخاب می‌کنید؟» (اکنون که چنین است، بکوشید از این بیابان) در شهری فرود آید زیرا هر چه خواستید در آنجا برای شما هست و (مهر) ذلت و نیاز بر پیشانی آنها زده شد و باز گرفتار خشم خدایی شدند چرا که آنان نسبت به اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۷۳ آیات الهی کفر می‌ورزیدند و پیامبران را به ناحق می‌کشتند اینها به خاطر آن بود که گناهکار و متجاوز بودند [مکارم] و چون گفتید ای موسی ما شکبیا نکنیم بر یک طعام و بخوان برای ما خدایت را تا بیرون آرد برای ما از آنچه برویاند زمین از تره‌یش و خیارش و سیرش و مرجویش و پیازش، گفت: «بدل می‌کنی آنچه کمتر است بدآنچه بهتر است فرو شوی به شهری که شما راست آنچه خواستید و بزدند بر ایشان خواری و درویشی باز آمدند به خشمی از خدای آن برای آن است که ایشان که کافر شدند به آیات خدای و می‌کشتند پیامبران را بنا واجب این بود به آن است که عصیان کردند. [ابو الفتوح] و هنگامیکه گفتید: «ای موسی! هرگز بر یک نوع غذا اکتفاء نمی‌کنیم، از پروردگارت بخواه آنچه از زمین می‌روید- از سبزیجات، خیار، عدس و پیاز- برای ما برویاند». موسی گفت: «آیا پست‌تر را با خوب‌تر عوض می‌کنید؟ به شهری در آید که هر چه خواسته‌اید در آنجا هست.» ذلت و بیچارگی بر آنها اصابت کرد و خشم خدا را بر خود هموار کردند، زیرا به آیات الهی کفر می‌ورزیدند و پیامبران را به ناحق می‌کشتند و نافرمانی و تجاوز می‌کردند. [پورجوادی] موسی را گفتید: «شکبایی نمی‌توانیم کرد بر یک طعام، خداوند خود را خون و از وی خواه تا بیرون آرد ما را از آنچه زمین رویاند از خود از تره آن و خیار آن و گندم آن و دانچه آن و پیاز آن، گفت: «می‌بدل جوید آنچه بدتر است از آن چیزی که بهست از آن تیه و بیابان، فروشید در شهر که شما را دهند آنچه می‌خواهید و بر ایشان زدند خواری در دلهای اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۷۴ خلق و سستی در چشمها و فرومایگی و فروتنی و خویشتن به خشم خدا آوردند و به خشم خدا باز گشتند. آن بدان بود که به آیات و سخنان خداوند خویش کافر می‌شدند و می‌کشتند پیغامبران خود را به جور و دلیری نه به حق، این آن بود که سر کشیدند از پذیرفتن حق و اندازه می در گذاشتند. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی عبارت (اعتراض کنید) معادل مطابقی برای «قلتم» نیست و (مقدر گردید) در ترجمه ایشان معادل مناسبی بر «ضربت» نیست. در ترجمه آقای الهی بهتر بود عبارت «و بآوا بغضب من الله» به (سزاوار خشم الهی شدند) ترجمه می‌شد. «۱» در ترجمه آقای مکارم بهتر بود عبارت (حاضر نیستیم) که نوعی تفسیر است در پراگتزی بیان می‌شد، در ترجمه ایشان (اکتفاء کنیم) معادل مناسبی برای «لن نصبر» نیست همچنین (فراهم سازد) معادل مناسبی برای «یخرج» نیست، بهتر بود آقای مکارم «بآوا» را به (سزاوار خشم الهی شدند) ترجمه می‌نمود. در ترجمه آقای پورجوادی (اکتفاء نمی‌کنیم) معادل مناسبی برای «لن نصبر» نیست. بهتر بود آقایان الهی و مکارم در ترجمه عبارت «یخرج لنا» که جواب امر است کلمه (نا) را در ترجمه بیان می‌نمودند تا مفهوم ترتب به طور دقیق انعکاس یابد. در ترجمه آقای میبدی عبارات (در دلهای خلق، سستی در چشمها و فرومایگی، به جور و دلیری...) اضافات تفسیری است. آقایان مترجم «فاء» را در «فادع» ترجمه نکرده‌اند.

(۱) تفلیسی، وجوه القرآن ص ۵۰

اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۷۵

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: زمانی را (به خاطر آر) که گفتید: «ای موسی! ما بر یک خوراک هرگز شکیبایی نداریم پس از پروردگارت بخواه تا برای ما از آنچه زمین می‌رویاند (از جمله) سبزی، خیار، سیر، عدس و پیاز بر آورد. (موسی) گفت: «آیا چیزی را که پست‌تر است جانشین چیزی می‌کنید که بهتر است؟ به شهری در آید که (در آنجا) آنچه خواستید فراهم است و مهر ذلت و نیاز بر (پیشانی) آنها زده شد. سزاوار خشم خدا شدند چرا که آنها به آیه‌های خدا کفر می‌ورزیدند و پیامبران را به ناحق می‌کشتند این از آن رو بود که سرکشی می‌کردند و تجاوز می‌ورزیدند. راغب در توضیح واژه «صبر» می‌گوید: الصبر: خویشتن‌داری در سختی و تنگی پس صبر لفظ عامی است و چه بسا بر حسب اختلاف مورد، اسامی گوناگون داشته باشد (مفردات ص ۲۸۱) راغب در توضیح واژه «نبت» می‌گوید: نبت و نبت چیزی است که از زمین سر می‌زند و آنها را گیاهان گویند (مفردات ص ۵۰۱) راغب در توضیح ماده «ذل» می‌گوید: زبونی و خواری است که در اثر فشار و ناچاری رخ می‌دهد و اما (الذلل) حالتی است بعد از دشواری و سختی (مفردات ص ۱۸۳) راغب در توضیح واژه «مسکنه» می‌گوید: مسکنه مصدر فعل مسکن است و مسکن کسی است که هیچ چیز نداشته باشد و از واژ- فقر- رساتر و بلیغ‌تر است و حرف (م) در مسکنه زائد است (مفردات راغب ص ۲۴۲) راغب در توضیح عبارت «باء و الغضب» می‌گوید: یعنی در جایی قرار گرفتند و به حالتی برگشتند که غضب و عقوبت خداوند با ایشان بود (مفردات ص ۶۳) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۷۶ راغب در توضیح واژه «عصا» می‌گوید: العصا: اصلش واوی است (عصا یعصو) زیرا تشبه آن- عصوان- است جمع عصا را- عصی- می‌گویند: عصی عصیانا: وقتی است که کسی از اطاعت خارج شود (مفردات ص ۳۴۹) راغب درباره واژه «عدا» می‌گوید: العدو: تجاوز و در گذشتن از حد است که با التیام منافات دارد (مفردات ص ۳۳۸)

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (۶۲)

اشاره

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (۶۲) هر مسلمان و یهود و نصاری و ستاره‌پرست که از روی حقیقت به خدا و روز قیامت ایمان آورد و نیکوکاری پیشه کند البته از خدا پاداش نیک یابد و هیچگاه (در دنیا و عقبی) بیمناک و اندوهگین نخواهد بود (یعنی حقیقت دین ایمان به خدا و قیامت و عمل شایسته است نه اسم مومن و غیره) [الهی قمشه‌ای] کسانیکه (به پیامبر اسلام) ایمان آورده‌اند و کسانیکه به آئین یهود گرویدند و نصاری و صابئیان (پیروان یحیی) هرگاه به خدا و روز رستاخیز ایمان آورند و عمل صالح انجام دهند پاداششان نزد پروردگارشان مسلم است و هیچگونه ترس و اندوهی برای آنها نیست (هر کدام از پیروان ادیان الهی که در عصر و زمان خود بر طبق وظایف و فرمان دین عمل کرده‌اند مأجور و رستگارانند. [مکارم] آنانکه بگرویدید و آنانکه جهود شدند و ترسایان و صابئین هر که ایمان دارد به خدای و روز واپسین و کردار نیکو کند ایشان را مزدشان به نزدیک اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۷۷ خدا باشد و بر ایشان ترسی نباشد و نه ایشان اندوهگین شوند [ابو الفتوح] پاداش ایمان آوردگان، یهودیان، نصاری، صابئان، و آنانکه به خدا و روز قیامت ایمان آورده‌اند و عمل صالح انجام داده‌اند، نزد پروردگارشان محفوظ است، نه ترسی دارند و نه اندوهی [پورجوادی] ایشان که بگرویدند و فرستاده را استوار گرفتند و ایشان که از راه بگشتند و جهود شدند و

ترسایان که در عیسی غلّو کردند هر که از همگان به خدای بگرویدند و به روز رستاخیز و کار نیک کرد ایشان را است مزد ایشان به نزدیک خداوند ایشان و نیست بر ایشان بیمی فردا و نه هرگز اندوهگین باشند. [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی هر مسلمان ترجمه مناسبی برای «إِن الَّذِينَ ءَامَنُوا» نیست و ایشان عنایت به الفاظ آیه نداشته است. بهتر بود ایشان عبارت (از روی حقیقت) را در پراوتر بیان می‌کرد. در ترجمه ایشان الفاظ (البته پاداش نیک، هیچگاه) اضافی است و نوعی تفسیر است آقای رازی بهتر بود جهود را به یهود و ترسایان را به مسیحیان ترجمه می‌نمود. آقایان مترجم «فاء» در «فلهم» را در ترجمه لحاظ نکرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: کسانی که ایمان داشتند (پیش از این به پیامبران، و آنانکه به محمد باور دارند) و یهودیان، و مسیحیان و ستاره پرستان، هر که به خدا و روز قیامت ایمان داشته و کردار نیک انجام داده باشد، پس پاداششان نزد خداست و ترسی بر آنها نیست و نه اندوهگین می‌شوند.

وَ إِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَ رَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَ اذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (۶۳)

اشاره

وَ إِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَ رَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَ اذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (۶۳) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۷۸ و ای بنی اسرائیل یاد آرید و قتیکه از شما پیمان گرفتیم و کوه طور را بر بالای سر شما فرا داشتیم (که سخت هراسان شوید) و دستور دادیم که احکام تورات را با عقیده محکم پیروی کنید و پیوسته آن را در نظر بگیرید باشد که پارسا و پرهیزگار شوید. [الهی قمشه‌ای] و (به یاد آورید) زمانی را که از شما پیمان گرفتیم و کوه طور را بالای سر شما قرار داده‌ایم (و به شما گفتیم) آنچه را (از آیات و فرامین الهی) به شما داده‌ایم با قدرت بگیرید و آنچه را در آن است به یاد داشته باشید (و به آن عمل کنید) شاید پرهیزگار شوید [مکارم] چون ما گرفتیم پیمان شما، بلند کردیم بالای شما کوه را، بگیری آنچه ما دادیم شما را به قوه یاد کنی آنچه در اوست تا مگر رستگار شوی [ابو الفتوح رازی] هنگامیکه از شما پیمان گرفتیم و کوه طور را بالای سرتان فرا داشتیم. آنچه را به شما دادیم به جدّ بگیرید و آنچه در آن هست از یاد نبرید، باشد که پرهیزگار شوید. [پورجوادی] و چون پیمان ستدیم از شما و عهد گرفتیم بر شما و فرمودیم تا کوه طور بر سر شما باز داشتند و شما را گفتند به آواز از بالا بگیرید این کتاب که شما را دادیم به قوت یقین و تصدیق و جدّ و یاد آرید آنچه در آن شما را وصیت کردند و فرمودند تا مگر از عذاب و خشم خدا پرهیزیده و یاد آئید. [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: آقای الهی افعال «خذوا، آتیناکم» را صحیح ترجمه ننموده است و عبارت (پیوسته در نظر بگیرید) ترجمه دقیقی برای جمله «أذکروا ما فيه» نیست. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۷۹ «الأخذ بالقوة» در زبان عربی و زبان قرآن کریم معنای استعاری دارد و چنانکه مفسران- از جمله بیضاوی و جلالین- گفته‌اند «۱» یعنی (به جدّ و جهد گرفتن، محکم گرفتن، با نیرو گرفتن). با

توجه به این مطلب بهتر بود آقایان الهی و رازی این موضوع را با دقت بیشتری در ترجمه آیه لحاظ می‌کردند. در ترجمه آقای رازی و میبیدی واژه (مگر) اضافی است. در ترجمه آقای میبیدی عبارت (باز داشتند) ترجمه مناسبی برای «رفعنا» نیست. در ترجمه ایشان اضافات تفسیری زیادی همچون: (فرمودیم، قوت یقین، تصدیق، وصیت) وجود دارد. بهتر بود آقایان رازی، پورجوادی و میبیدی «اذکر» مقدر را در ترجمه آیه لحاظ می‌نمودند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: زمانی را (به یاد آور) که از شما پیمان گرفتیم و کوه طور را بر فراز شما برافراشتیم (و گفتیم) آنچه به شما داده‌ایم به جدّ و جهد بگیرید و آنچه در آن هست به خاطر بسپارید باشد که پروا کنید. راغب در توضیح واژه «میثاق» می‌گوید: میثاق عهد و پیمانی است که با سوگند استوار می‌شود (مفردات ص ۵۴۸) صاحب کتاب فروق اللغات بین واژه‌های «الایتهاء و الاعطاء» فرق می‌گذارد و می‌گوید: اعطا توأم با تملک است ولی «ایتهاء» دال بر تملک نیست (فروق اللغات موسوی جزایری ص ۶۲)

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ (۶۴)

اشاره

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ (۶۴) بعد از آنهمه عهد و پیمان از حق روی گردانیدید و اگر فضل و (۱) تفسیر جلالین ج ۱ ص ۹ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۸۰ رحمت خدا شامل حال شما نمی‌شد البته در شمار زیانکاران عالم بودید. [الهی قمش‌های] سپس شما پس از این روگردان شدید و اگر فضل و رحمت خداوند بر شما نبود از زیانکاران بودید. [مکارم] سپس برگردند از پس آن اگر نه فضل خدای است بر شما و بخشایش او بودی از زیانکاران [ابو الفتوح] بعد از آن روی گردانیدید اگر فضل و رحمت خداوند بر شما نبود از زیانکاران بودید [پورجوادی] پس از فرمان برگشتند اگر نه فضل خدای بودی بر شما و مهربانی او شما را از زیانکاران و نومیدان بودید شما [میبیدی]

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی عبارت (آن همه عهد و پیمان از حق، عالم) نوعی تفسیر است و در متن آیه نیست. آقای الهی و پورجوادی «ثم» موجود در آیه را ترجمه نکرده‌اند. بهتر بود آقایان رازی و میبیدی «ثم» را به (سپس) ترجمه می‌نمودند. آقایان مترجم «فاء» در «فلولا» را در ترجمه لحاظ نکرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: سپس پس از آن روی گردانیدید پس اگر لطف خدا و رحمت او شامل شما نمی‌شد از زیانکاران می‌شدید. راغب در توضیح واژه «فضل» می‌گوید: الفضل: افزون بر کم یا در گذشتن از حد اعتدال در کاری یا چیزی، (مفردات ص ۳۹۵) ایشان درباره واژه «رحمة» می‌گوید: رحمة: نرمی و نرمخویی است که نیکی کردن به طرف مقابل را اقتضاء می‌کند. رحمت از سوی خداوند نعمت دادن و بخشایش دادن است و از آدیان شفقت و مهربانیست (مفردات ص ۱۹۶) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص:

وَلَقَدْ عَلَّمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ (۶۵)

اشاره

وَلَقَدْ عَلَّمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ (۶۵) محققا دانسته‌اید جماعتی از شما که عصیان ورزیده، حرمت شنبه را نگاه نداشتند. (آنان را مسخ کردیم) و گفتیم بوزینه شوید (دور از درگاه قرب حق و مقام انسانیت) [الهی قمشه‌ای] به طور قطع از حال کسانی از شما که در روز شنبه نافرمانی و گناه کردند آگاه شده‌اید ما به آنها گفتیم به صورت بوزینه‌های طرد شده در آید [مکارم] و بدانستی که تعدی کردند از شما در شنبه گفتیم ایشان را باشی بوزینگان رانندگان [ابو الفتوح] به طور مسلم شناختید عده‌ای از خودتان را که در روز شنبه تجاوز کردند. آنان را گفتیم: «بوزینه‌های طرد شده باشید» [پورجوادی] و نیک دانسته‌اید و شناخته‌اید ایشان که از اندازه در گذشتند از شما در صید کردن روز شنبه گفتیم ما ایشان را کپیان گردید خوار و خاموش. [میبدی]

اشکالات

اشکالات: آقای الهی «خاسئین» و «فاء» در «فقلناهم» را در ترجمه خویش بیان نکرده است. آقایان مکارم، پورجوادی و رازی «خاسئین» را صفت «قرده» در ترجمه خویش محسوب نموده‌اند، بی توجه به اینکه میان این دو (از نظر تذکر و تأنیث) مطابقت نیست. «خاسئین» یا خبر دوم «کونوا» است، یا حال فاعل آن «ا». میبدی این نکته را خوب رعایت کرده است و صفت را به آخر جمله برده که در نتیجه حال می‌شود برای ضمیر.

(۱) فصلنامه بینات ش ۵ ص ۴۹ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۸۲ م «أنتم» در صیغه جمع مذکر مخاطب در فعل امر حاضر «کونوا». آقایان مکارم، رازی، پورجوادی و میبدی «فاء» در «فقلنا» را در ترجمه لحاظ نکرده‌اند. بهتر بود آقایان رازی و میبدی حرف تحقیق «قد» را در ترجمه بیان می‌نمودند. در ترجمه ایشان عبارت (صید کردن) نوعی تفسیر است و بهتر بود در پرانتز بیان می‌کرد.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: شما بی گمان دانسته‌اید آنان را که از شما در روز شنبه (از حدود الهی) تجاوز کردند پس بدیشان گفتیم همگان بوزینه شوید در حالیکه مطرود و رانده باشید. راغب درباره واژه «سبت» می‌گوید اصل سبت یعنی قطع کردن و روز شنبه را بدین جهت سبت گفته‌اند که طبق عقاید یهود خداوند آفرینش را در روز شنبه قطع کرد (مفردات ص ۲۲۶) راغب درباره واژه خسا می‌گوید: این فعل وقتی بکار می‌رود که به سگ بگوئی - اخسأ - (به فارسی چغ و مراد راندن اوست (مفردات ص ۱۴۸)

فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ (۶۶)

اشاره

فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ (۶۶) و این عقوبت مسخ را کیفر آنها و عبرت اخلاق آنها و پند برای پرهیزگاران گردانیدیم. [الهی قمشه‌ای] ما این کیفر را درس عبرتی برای مردم آن زمان و نسلهای بعد از آنان و پند و اندرز برای

پرهیزگاران قرار دادیم. [مکارم] کردیم آن را عذاب که پیش از ایشان بود و آنچه پس از آن است و پندی است مر پرهیزگاران را [ابو الفتوح] ما این کار را برای آن زمان و آیندگان درس عبرت و برای پرهیزگاران اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۸۳ پند و اندرزی قرار دادیم [پورجوادی] آن را نکالی کردیم ایشان را که فرا پیشند و ایشان که پسندند و پندی دادیم ایشان را که می‌خواهند که از عذاب خشم خدا پرهیزیده آیند. [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: آقای الهی در ترجمه خویش عبارت «لما بین یدیها» را در ترجمه ملحوظ نکرده است. بهتر بود آقای میبدی «نکال» را به «عبرت» ترجمه می‌نمود. (۱)

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: پس آن (عقوبت) را عبرت معاصران واقعه و آیندگان و پندی برای پرهیزگاران گردانیدیم. راغب در توضیح واژه «نکل» می‌گوید: نکل از تزکیل است یعنی مانع شدن و عاجز شدن از کاری و نکال یعنی عقوبت و پاداش (مفردات ص ۵۲۷)

وَ إِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبُحُوا بَقْرَةً قَالُوا أَتَتَّخِذُنَا هُزُؤًا قَالِ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ (۶۷)

اشاره

وَ إِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبُحُوا بَقْرَةً قَالُوا أَتَتَّخِذُنَا هُزُؤًا قَالِ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ (۶۷) و به یاد آرید وقتی را که موسی به قوم خود فرمود که به امر خدا گاوی را ذبح کنید قوم گفتند: «ما را به تمسخر گرفته‌ای» (گشتن گاو با یافتن قاتل چه تناسب دارد) موسی گفت: «به خدا پناه می‌برم به خدا از آنکه سخن به فسوس و تمسخر گویم که این کار مردم نادان است. [الهی قمش‌های] و (به یاد آورید) هنگامی را که موسی به قوم خود گفت: «خداوند به شما دستور می‌دهد ماده گاوی را ذبح کنید (و قطعه‌ای از بدن آن را به _____) (۱)

تفسیر جوامع الجامع ج ۱ ص ۵۲ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۸۴ مقتولی که قاتل او را شناخت شده بزیند تا زنده شود و قاتل خویش را معرفی کند و غوفا خاموش گردد) گفتند: «آیا ما را مسخره می‌کنی (موسی) گفت: «به خدا پناه می‌برم از اینکه از جاهلان باشم» [مکارم] چون گفت موسی قومش را: «خدای می‌فرماید شما را که بکشید گاوی را» گفتند: «می‌گیری ما را فسوس» گفت: «پناه می‌دهم به خدای که باشم از جمله نادانان» [ابو الفتوح] هنگامیکه موسی به قومش گفت: «خداوند به شما دستور داده است که گاوی را بکشید» گفتند: «آیا ما را مسخره می‌کنی» گفت: «از این که از نادانان باشم به خدا پناه می‌برم» [پورجوادی] یاد کن آن زمان که موسی گفت قوم خویش را الله می‌فرماید شما را که گاوی ماده بکشید جواب دادند ایشان و گفتند: «ما را می‌افسوس گیری» گفت موسی: «فریاد خواهم به خدای که من از نادانان باشم» [میبدی]

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقای الهی «بقره» را به (ماده گاو) ترجمه می‌نمود، در ترجمه ایشان عبارت (به فسوس و تمسخر گویم) نوعی تفسیر است و بهتر بود ایشان در پرانتز بیان می‌نمود بهتر بود آقای پورجوادی «بقره» را به (ماده گاو) ترجمه می‌نمود. در ترجمه آقای میبدی عبارت (جواب دادند) ترجمه مطابقی «قالوا» نیست. همچنین در ترجمه ایشان (فریاد خواهم به خدای) ترجمه مناسبی

برای (أعوذ بالله) نیست. بهتر بود آقایان رازی و پورجوادی «أذکر» مقدر در آیه را در ترجمه لحاظ می‌کردند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: زمانی را (به یادآور) که موسی به قوم خویش (که در میانشان قتلی رخ داده بود و قاتل شناخته نمی‌شد) گفت: «خدا به شما اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۸۵ دستور می‌دهد که ماده گاوی را سر ببرید» گفتند: «آیا ما را ریشخند می‌کنی؟» گفت: «پناه می‌برم بر خدا از اینکه جزو نادانان باشم». راغب در توضیح «عوذ» می‌گوید: العوذ: پناه بردن بغیر و پیوسته شدن به او (مفردات ص ۳۶۵)

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا هِيَ قَالِ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ عَوَانُ بَيْنَ ذَلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ (۶۸)

اشاره

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا هِيَ قَالِ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ عَوَانُ بَيْنَ ذَلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ (۶۸) قوم موسی گفتند: «از خداوند بخواه که خصوصیت و چگونگی گاو را معین فرماید» موسی گفت: «خدا می‌فرماید گاوی باشد نه پیر نه از کار افتاده و نه جوان کار نکرده بلکه میانه این دو حال باشد. حال که معین شد آنچه مأمورید انجام دهید.» [الهی قمش‌های] گفتند: «(پس) از خدای خود بخواه که برای ما روشن کند این ماده گاو چگونه ماده گاوی باشد؟ گفت: «خداوند می‌فرماید: ماده گاوی است که نه پیر و نه از کار افتاده باشد و نه بکر و جوان، بلکه میان این دو باشد آنچه به شما دستور داده شده (هر چه زودتر) انجام دهید. [مکارم] گفتند: «بخوان برای ما خدایت را تا بیان کند ما را چیست» گفت: «او می‌گوید که آن گاو است نه پیر و نه جوان میانه این و آن، بکنید آنچه می‌فرماید شما را [ابو الفتوح]. گفتند: «از پروردگارت بخواه برای ما روشن کند این گاو چگونه باید باشد؟» موسی گفت: «خداوند می‌فرماید: گاوی که نه پیر از کار افتاده باشد، نه جوان - حالتی بین آن دو، اکنون آنچه به شما دستور داده شده اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۸۶ است انجام دهید [پورجوادی] موسی را گفتند: «خداوند خویش را خوان و ازو مخواه تا ما را پیدا کند که آن گاو چه گاویست» گفت موسی: «که الله می‌گوید آن گاوی است نه سوده دندان و نه زاد زده و نه خردی نیرو ناگرفته نه پیر است و نه نوزاد، میان این و آن، بکنید آنچه شما را می‌فرمایند [مبیدی].»

اشکالات:

اشکالات: آقای الهی، مکارم، رازی و مبیدی نکته ظریفی که در تعبیر به «رَبِّكَ» وجود دارد، نادیده گرفته‌اند. گرچه مراد از «رَبِّكَ» خداست ولی نگفتند: «أدع الله لنا» یا «أدع لنا الله» و در تعبیر «رَبِّكَ» نوعی تعبیر طعنه به حضرت موسی و بی ادبی به ساحت مقدس اوست، چنانکه در جای دیگر گفتند: «فأذهب أنت و ربك فقاتلا» (مائده ۵/ ۲۴) و مترجم می‌بایست در حد امکان عین لفظ را ترجمه کند آقایان مترجم «فاء» در «فافعلوا» را در ترجمه لحاظ نکرده‌اند. در ترجمه آقای پورجوادی واژه (اکنون) اضافی است. آقای الهی «لنا» در آیه را در ترجمه لحاظ نکرده است

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: گفتند: «از پروردگارت بخواه برای ما روشن کند که رنگ آن چیست؟» گفت، (پروردگار جهانیان به من خبر داده و) می‌گوید: «آن، گاوی است نه پیر و نه جوان، بلکه میانسالی است میان این دو، پس آنچه فرمان داده است انجام دهید.

راغب در توضیح واژه «فارض» می‌گوید: فارض؛ گاو پیر است. گفته‌اند نامیده شدن آن گاو به فرضی برای این بوده که زمین را طی می‌کرده می‌بریده یا برای اینکه کارهای سخت به او تحمیل می‌شد (مفردات ص ۳۹۰) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۸۷ راغب در توضیح واژه «بکر» می‌گوید: اصل واژه - بکره - است که به معنی پگاه و اول صبح روز است (مفردات ص ۵۵) راغب در توضیح واژه «عوان» می‌گوید: عوان: میانسال، که بطور کنایه به زن سالمند به اعتبار سخن می‌گویند (مفردات ص ۳۶۶) راغب در توضیح ماده «فعل» می‌گوید: الفعل: تأثیر از سوی اثر کننده، فعل لفظی است عام چه برای کار نیک یا غیر کار نیک بکار می‌رود (مفردات ص ۳۹۶)

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لُونُهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقِعٌ لُونُهَا تَسْرُّ النَّاطِرِينَ (۶۹)

اشاره

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لُونُهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقِعٌ لُونُهَا تَسْرُّ النَّاطِرِينَ (۶۹) باز قوم به موسی گفتند: «از خدا بخواه که رنگ آن گاو را نیز معین فرماید» موسی جواب داد: «خدا می‌فرماید گاو زرد زردینی باشد که رنگ آن بینندگان را فرح بخشی است» [الهی قمشه‌ای] گفتند: «از پروردگار خود بخواه که برای ما روشن سازد رنگ آن چگونه باشد» گفت: «خداوند می‌گوید: «گاو زرد یکدست که رنگ آن بینندگان را مسرور سازد» [مکارم] گفتند: «بخوان برای ما خدایت را تا بیان کند ما را چیست رنگ آن» گفت: «او می‌گوید که آن گاو زرد خالص رنگش خرم کند نگرندگانرا [ابو الفتوح] آنها گفتند: «از پروردگارت بخواه که رنگ گاو را برای ما روشن کند» موسی گفت: «خداوند می‌فرماید گاو زرد یکدست که رنگش بینندگان را مسرور می‌کند» [پورجوادی] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۸۸ گفتند: «خداوند خویش را خوان و ازو خواه تا پیدا کند ما را که رنگ آن گاو چیست» وی می‌گوید که آن گاو زرد رنگ روشن است رنگ آن نگرندگانرا شاد می‌کند از روشنائی [میبدی].

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان ترجمه بر اساس آن است که بر روی «فاقع» وقف شده و «لون» مبتدا و «تسر الناظرین» خبر آن گرفته شده است. در صورتیکه اولاً - «لون» مذکر است و «تسر» مؤنث، ثانیاً اگر چنین بود، می‌بایست «فاقعه» می‌بود زیرا تأکید وصف «صفراء» است. گر چه شیخ طوسی در تبیان (۱/ ۲۹۸) گوید: «۱» «قومی گفته‌اند: «جمله در نزد فاقع تمام می‌شود» ولی به اشکال ادبی آن اشاره‌ای نکرده است. ترکیب صحیح آیه مطابق بیان مجمع البیان و کشاف «۲» این است که: «فاقع لونها» روی هم صفت «صفراء» یا صفت «بقرة» است و مذکر بودن «فاقع» به جهت فاعل آن، یعنی «لونها» است مانند آیه أَخْرَجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا (نساء ۷۵/۴) که اگر «أهلها» نبود می‌بایست «الظالمه» بوده باشد و به اصطلاح نحوی «فاقع» و «الظالم» وصف متعلق موصوف اند نه وصف خود موصوف. بنابراین بر این فراز از آیه این ترجمه پیشنهاد می‌شود (گاو زردی باشد - زرد صاف و درخشنده رنگ - که بینندگان را فرحبخش باشد). در ترجمه آقای الهی (باز قوم به موسی) در متن آیه نیست. در ترجمه ایشان عبارت (جواب داد) ترجمه مطابق «قال» نیست (_____ . ۱) تفسیر

تبیان ج ۱ ص ۲۹۸ (۲) تفسیر کشاف ج ۱ ص ۱۵۱ نیز مجمع البیان ج ص ۱۳۴ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۸۹ در ترجمه آقای میبدی (تا پیدا کند) ترجمه مناسبی برای «یبین» نیست آقای الهی در ترجمه خویش «فاقع» را در ترجمه لحاظ نکرده است. و در تعابیر لغویین است: «قد فقع يفقع و يفقع فقوعا إذا خلصت صفرته» که «فاقع» به معنای زرد خالص و شدت رنگ زرد است با

توجه به این موضوع بهتر بود آقای میبیدی این نکته را در ترجمه انعکاس می‌داد.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: گفتند از پروردگارت بخواه برای ما روشن کند که رنگ آن چیست؟ گفت می‌فرماید: «ماده گاو زردی باشد- زرد صاف و درخشنده- که بینندگان را فرحبخش باشد» راغب در توضیح عبارت «فالق لونها» می‌گوید: اصف‌ر فاقع: وقتی که چیزی کاملاً- زرد باشد و در این آیه یعنی زرد کامل (مفردات ص ۳۹۸) راغب در توضیح واژه «نظر» می‌گوید: نظر: برگرداندن و توجه دادن چشم ظاهر و چشم باطن برای دیدن و ادراک چیزیست که مقصود از این عمل تأمل درباره آن است (مفردات ص ۵۱۸)

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِنِ شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ (۷۰)

اشاره

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِنِ شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ (۷۰) باز گفتند: «از خداوند بخواه چگونگی آن گاو را کاملاً برای ما روشن گرداند که هنوز بر ما مشتبه است چون رفع اشتباه ما شود البته (اطاعت کرده) به خواست خدا راه هدایت پیش گیریم». [الهی قمش‌های] گفتند: «از خدایت بخواه برای ما روشن کند که چگونه گاوی باید باشد؟ زیرا این گاو برای ما مبهم شده و اگر خدا بخواهد ما هدایت خواهیم شد.» [مکارم] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۹۰ گفتند: «بخوان برای ما خدایت را تا بیان کند ما را تا چیست آن گاو پوشیده گشت بر ما و ما اگر خواهد خدای، راه یابیم» [ابو الفتوح] باز گفتند: «از پروردگارت بخواه چگونگی گاو را برای ما روشن کند، زیرا هنوز برای ما مشتبه است و به راستی اگر خدا بخواهد ما هدایت می‌شویم» [پورجوادی]. گفتند: «خداوند خویش را خوان و از وی خواه تا پیدا کند ما را که آن گاو چیست که جنس گاو بر ما مشتبه شد و ما اگر خدا خواهد بدان راهبرانیم». [میبیدی]

اشکالات:

اشکالات: بهتر بود آقایان الهی، مکارم، رازی و میبیدی «رَبَّكَ» را به (پروردگارت) ترجمه می‌نمودند. در ترجمه آقای الهی کلمات (باز، کاملاً، چون رفع اشتباه شود) اضافی است و در متن آیه نیست. آقایان مکارم، رازی و میبیدی حرف تأکید در «إِنَّا» را در ترجمه لحاظ نکرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: گفتند: «از پروردگارت برای ما بخواه که آن گاو را روشن گرداند» به راستی این گاو بر ما مشتبه است (و ناشناخته مانده است) و بی شک ما به خواست خدا رهنمون خواهیم شد. راغب در توضیح واژه «یُبَيِّنْ» می‌گوید الیابن، کشف و آشکار شدن چیزی و معنی آن اعم از نطق است که ویژه انسان است (مفردات ص ۶۷) راغب در توضیح واژه «شاء» می‌گوید: «شاء» یعنی خواستن و هرگاه خدا با آن وصف می‌شود معنایش - شاء- است یعنی (خواهنده) واژه «مشیه» در نظر اکثر متکلمین مثل اراده است. پس مشیت از سوی خداوند ایجاد و آفریدن است و از جانب مردم رسیدن به چیزی (مفردات ص ۲۷۸) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۹۱ راغب در توضیح واژه «اهتداء» می‌گوید- اما اهتداء- ویژه خواست انسانهاست بر اساس اختیاری که دارند و به معنی هدایت یافتن است و مهتدی کسی است که از دانشمندی تقلید می‌کند (مفردات ص ۵۳۹)

قال إنه يقول إنها بقرة لا ذلول تُبِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شَيْءَ فِيهَا قَالُوا الْآنَ جِئْتُ بِالْحَقِّ فَذَبْحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ (٧١)

اشاره

قال إنه يقول إنها بقرة لا ذلول تُبِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شَيْءَ فِيهَا قَالُوا الْآنَ جِئْتُ بِالْحَقِّ فَذَبْحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ (٧١) موسی گفت: خدا فرماید: «آن گاو هم به کار آن قدر رام نباشد که زمین را شیار کند و آب به کشتزار دهد و هم بی عیب و یکرزگ باشد قوم گفتند: «اکنون حقیقت را روشن ساختی» و گاوی بدان اوصاف کشتند لیکن نزدیک بود در این امر باز نافرمانی کنند. [الهی قمشه‌ای] گفت: «خداوند می‌فرماید: «گاوی باشد که نه برای شخم زدن رام شده و نه برای زراعت آبکشی کند از هر عیبی بر کنار باشد و حتی هیچگونه رنگ ریگری در آن نباشد» گفتند: «الآن حق مطلب را آوردی» سپس (چنان گاوی را پیدا کردند) و آنرا سر بریدند ولی مایل نبودند این کار را انجام دهند. [مکارم]. گفت: «او می‌گوید که آن گاو است نه کار شکسته شکافته می‌سازد زمین را و نه آب دهد کشت را عیب نباشد بر او گفتند: «اکنون آوردی به حق و به درستی بکشتند آنرا و نزدیک نبودند که بکنند [ابو الفتوح] موسی گفت: «خداوند می‌فرماید: «گاو رام و شخم‌زن نباشد و کشته را آب ندهد، و بی عیب و یکرنگ باشد» گفتند: «اکنون حقیقت حال را روشن ساختی» آنگاه گاو را سر بریدند، هر چند چیزی نمانده بود که آن کار انجام ندهند. [پورجوادی] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۹۲ گفت: «وی می‌گوید که آن گاوی است نه کار شکسته است و نرم چنانکه زمین شکافد و نه کشتزار را آب کشد، از عیبه‌ها رها نیده و رسته در همه پوست وی جز زان رنگ زردی رنگی نیست». گفتند موسی را: «اکنون جواب به سزا آوردی» پس آن گاو را بکشتند و نزدیک بودی و خواستندی که آنرا نیابندی و نکشتندی [میبدی].

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه الهی (واو) در عبارت (آن گاو و هم به ...) اضافی است زیرا «لا- ذلول» صفت «بقرة» است. در ترجمه آقای الهی عبارت (اکنون حقیقت را روشن ساختی) معادل مناسبی برای «جئت بالحق» نیست. حتی در ترجمه آقای مکارم اضافی است. آقای مکارم عبارت «و ما کادوا یفعلون» را صحیح ترجمه نکرده و بهتر بود این عبارت را به (نزدیک نبود چنین کاری بکنند) یا (نزدیک بود که چنین کاری نکنند) ترجمه می‌کرد و هر دو ترجمه مورد تأیید طبرسی است. «۱» در متن آیه ادوات تأکید نیست و واژه (البته) در ترجمه آقای رازی اضافی است. همچنین ایشان عبارت «لا شیه فیها» را در ترجمه لحاظ نکرده است. و بهتر بود ایشان به (یکرنگ) ترجمه می‌نمود. «۲» در ترجمه میبدی عبارت (جواب به سزا آوردی) ترجمه مناسبی برای «جئت بالحق» نیست. همه آقایان جز میبدی «فاء» در «ذبحوها» را در ترجمه معنا نکرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: گفت می‌فرماید: «آن گاوی است که نه رام (و کاری)»
 (۱) تفسیر مجمع البیان ج ۱ ص ۱۳۶۰
 (۲) تفسیر مناهج البیان فی تفسیر القرآن ج ۱ ص ۲۴۹ اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۹۳ است که زمین را شیار کند و نه کشتزار را آبیاری کند، تندرست و یکرنگ» گفتند: «سخن درست آوردی» پس آنرا کشتند و نزدیک بود که این کار را نکنند. جناب راغب در توضیح واژه «ذلول» می‌گوید: الذَّلُّ: زبونی و خواری است که در اثر فشار و ناچاری رخ می‌دهد و در آیه مورد بحث اشاره به گاوی است که زمین را شخم می‌زند و می‌افشاند (مفردات ص ۱۸۳) راغب در توضیح ماده «ثور» می‌گوید: ثور: ثار

الغبار و السَّحَاب یعنی گرد و غبار و ابرها پراکنده و برانگیخته شد (مفردات ص ۸۰) راغب در توضیح واژه «سقی» می‌گوید: السَّقی و السَّقیاء: آنچه که می‌نوشد به او می‌دهد ولی - اسقاء - اینست که نوشیدنی را در اختیارش بگذارد و او هر طور خواست مصرف کند پس - اسقا - از سقی - بلیغ تر است (مفردات ص ۲۴۱) راغب در توضیح واژه «ذبح» می‌گوید: اصل ذبح بریدن گلوی حیوانات است و - ذبح - در معنی - مذبوح - نیز هست (مفردات ص ۱۸۰)

وَ إِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَّارَأْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ (۷۲)

اشاره

وَ إِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَّارَأْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ (۷۲) به یاد آرید وقتی که نفسی را کشتید و یکدیگر را در موضوع آن متهم کرده، نزاع برانگیختید و خداوند رازی را که پنهان می‌داشتید آشکار فرمود [الهی قمش‌ای] و (یاد آورید) هنگامی را که فردی را به قتل رساندید سپس درباره (قاتل) او به نزاع پرداختید و خداوند آنچه را مخفی می‌داشتید آشکار می‌سازد [مکارم] اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۹۴ و چون بکشتید تنی را و مرافعه کردید در آن و خدا بیرون آورد آنچه پنهان می‌کنید شما [ابو الفتوح] وقتی یک نفر را کشتید و درباره آن به کشمکش پرداختید، خداوند آنچه را پنهان کرده بودید، آشکار کرد. [پورجوادی] و شما آنید که یکی را بکشتید و در آن کشته پیکار در گرفتید و الله بیرون آورنده است و آشکارا کننده آنچه شما پنهان می‌دارید که کشنده وی کیست [مبیدی]

اشکالات:

اشکالات: آقایان الهی و پورجوادی «مخرج» را که اسم فاعل است و دلالت بر حال یا آینده دارد به فعل ماضی ترجمه نموده‌اند، بنابراین ترجمه صحیح چنین است: (و خداوند آشکار کننده رازی بود که پنهان می‌داشتید). در ترجمه آقای الهی عبارت (و یکدیگر را در موضوع آن متهم کرده) اضافی است و نوعی تفسیر است. در ترجمه آقای مبیدی عبارت (که کشنده وی کیست) نوعی تفسیر است بهتر بود آقایان رازی، پورجوادی و مبیدی «أذکر» مقدر را در ترجمه معنا می‌کردند. آقایان الهی، رازی، پورجوادی و مبیدی «فاء» در «فادارأتتم» را ترجمه نکردند. (۱)

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: هنگامی را (یاد آورید) که کسی را کشتید آنگاه درباره او به ستیز پرداختید و خداوند آشکار کننده رازی بود که - پیوسته - پنهان می‌داشتید (_____ که . ۱)
«ادارأتتم»: فعل ماضی باب تفاعل است و اصل آن (تدارأتتم) از ماده «درء» به معنی (دفع) است. ماضی آن: درأء، یدرؤه، درء: دفعه (لسان العرب ج ۱ ص ۷۱ به نقل از تفسیر مناہج البیان فی تفسیر القرآن) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۹۵

فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِنَعْصِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ (۷۳)

اشاره

فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِنَعْصِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ (۷۳) پس دستور دادیم که پاره‌ای از اعضاء آن گاو را بر بدن کشته زنید تا ببینید که اینگونه خداوند مردگان را زنده خواهد فرمود و قدرت کامله خویش را آشکار خواهد ساخت [الهی

قمشه‌ای]. سپس گفتیم: «قسمتی از گاو را به مقتول بزنید» (تا زنده شود و قاتل را معرفی کند) خداوند اینگونه مردگان را زنده می‌کند و آیات خود را به شما نشان می‌دهد. [مکارم] گفتیم بزنید او را به بعضی آن همچنان زنده کند خدای مردگان را و باز نماید شما را حجت‌های خود تا همانا بدانید. [ابو الفتوح]. آنگاه گفتیم قسمتی از گاو را به مقتول بزنید. خداوند اینگونه مردگان را زنده می‌کند و آیات خود را به شما نشان می‌دهد باشد که دریابید. [پورجوادی]. و گفتیم بزنید این کشته را به چیزی از گوشت آن گاو چنین که بدین مردگانرا زنده کند و می‌نماید شما را نشانهای توانائی و نیک خدائی خویش تا دریابید شما [میبدی].

اشکالات:

اشکالات: اشکال ترجمه آقای الهی این است که جمله «كذلك يحيى الله» علت برای زدن دم گاو به بدن مقتول دانسته شده است، یعنی دستور دادیم تا گاو زنده شود و شما ببینید که خداوند چگونه مردگانرا زنده می‌کند، در حالیکه چنین نیست و در اینجا قصد قدرت نمایی خداوند بر احیاء مردگان نبوده است، بلکه غرض احیاء آن مقتول و معرفی قاتل و احیاء یک حق پایمال شده بوده است. ولی از آنجا که روش قرآن کریم اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۹۶ بهره‌برداری تربیتی از هر حادثه است، در اینجا نیز پس از نقل داستان زنده شدن گاو، زنده شدن مردگان مردگانرا نیز گوشزد فرموده و استبعاد معاد را بر طرف ساخته است. «۱» آقای مکارم بهتر بود «ثم» را به «سپس» ترجمه می‌نمود. در ترجمه آقای رازی (همانا) اضافی است و ادوات تأکیدی در آیه نیست و در ترجمه ایشان (تا بدانید) ترجمه مناسبی برای «لعلکم تعقلون» نیست بهتر بود آقایان عبارت «لعلکم تعقلون» را به (تا ببیندیشید) ترجمه می‌نمودند آقایان رازی و میبدی «فاء» در «فقلنا» را معنا نکرده‌اند. در ترجمه آقایان الهی عبارت (دستور دادیم) ترجمه مطابقی برای «فقلنا» نیست.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: پس گفتیم: «پارهایی از آن (قربانی) را به آن (کشته) بزنید، خداوند مردگانرا نیز اینچنین زنده می‌کند و دلایل (قدرت خود را به شما می‌نمایاند تا ببیندیشید).

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَ

اشاره

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَ مَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ (۷۴) پس با این معجزه بزرگ باز چنان سخت دل شدید که دل‌هایتان چون سنگ یا سخت‌تر از آن شد چه آنکه از پاره‌ای از سنگها نهرها بجوشد و برخی دیگر سنگها بشکافد و باز آبی از آن بیرون آید و پاره‌ای از ترس خدا فرود آیند (ای سنگدلان بترسید که) خدا از کردار شما غافل نیست [الهی قمشه‌ای].
(۱) فصلنامه بینات ش ۶ ص ۴۵.

اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۹۷ سپس دل‌های شما بعد از این واقعه سخت شد همچون سنگ یا سخت‌تر چرا که پاره‌ای از سنگها می‌شکافد و از آن نهرها جاری می‌شود و پاره‌ای از آنها شکاف برمی‌دارد و آب از آن تراوش می‌کند و پاره‌ای از خوف خدا (از فراز کوه) به زیر می‌افتد (اما دل‌های شما نه از خوف خدا می‌تپد و نه سرچشمه علم و دانش و عواطف انسانی است) و

خداوند از اعمال شما غافل نیست. [مکارم] پس سخت شد دل‌های شما از پس آن پس چون سنگ‌هاست یا سخت‌تر به سختی و آن سنگ‌ها بهتر بود که بر دهد از او جویها و از آن بهتری بود که بشکافد بدر آید از او آب و از آن بهتری بود که فرود آید از ترس خدای و نیست خدای غافل از آنچه شما می‌کنید [ابو الفتوح] بعد از این کار دل‌های شما مانند سنگ سخت شد بلکه از آن هم سخت‌تر، چرا که از بعضی سنگ‌ها نهرها جاری می‌شود. برخی از آنها شکاف بر می‌دارد و آب از آن بیرون می‌آید و پاره‌ای نیز از خوف خدا فرو می‌ریزد. خداوند از کرده‌هایتان غافل نیست. [پورجوادی]. پس سخت گشت دل‌های شما پس آن نشانه‌های مهربانی و نیک‌خدائی که از من دیدید تا گوئی که آن دل‌ها از سختی چون سنگ است که از آن جویها می‌رود از آن سنگ است که می‌شکافد و آب از آن بیرون می‌آید و از آن هست که از بالا به هامون می‌افتد از ترس خداوند و خدا از کرد شما ناآگاه نیست. [میبدی].

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقای الهی عبارت (با این معجزه بزرگ باز چنان) در متن آیه نیست و بهتر بود ایشان عبارت «من بعد ذلک» را در ترجمه معنا می‌کرد. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۹۸ بهتر بود آقای الهی «فاء» تفریع در «فیخرج» را صحیح ترجمه می‌نمود و کلمه (باز) معادل مناسبی برای (فاء تفریع) نیست. در ترجمه آقای پورجوادی (بلکه) معادل مناسبی برای «أو» نیست زیرا اضرابی در کار نیست. در ترجمه آقای میبدی عبارت (نشانه‌های مهربانی و نیک‌خدایی که از من دیدید...) نوعی تفسیر است و بهتر بود در ترجمه آیه بیان می‌نمود.

ترجمه پیشنهادی:

ترجمه پیشنهادی: پس از آن، دل‌های شما سخت شد، همچون سنگ یا سخت‌تر از سنگ و پاره‌ای از سنگ‌ها است که از آن نهرها می‌جوشد، و پاره‌ای از آنها است که می‌شکافد و آب از آن بیرون می‌آید، و پاره‌ای از آنهاست که از ترس خدا فرو می‌ریزد و خدا از آنچه می‌کنید بی‌خبر نیست. راغب در توضیح واژه «قسو» می‌گوید: القسوة: سخت دلی و سنگ دلی و اصلش از عبارت «حجر قاس» سنگ سخت گرفته شده است (مفردات ص ۴۱۹) راغب در توضیح واژه «فجر» می‌گوید الفجر: شکاف زیاد در چیزی (مفردات ص ۳۸۷) راغب در توضیح واژه «شق» می‌گوید الشَّقُّ: شکافتگی که در چیزی واقع می‌شود (مفردات ص ۲۷۱) راغب در توضیح واژه «خشی» می‌گوید: الخشیة، بیمی است که با تعظیم و بزرگداشت چیزی همراه است و این نکته (بیم توأم با تعظیم) در واژه «خوف» نیست (مفردات ص ۱۴۹)

أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ (۷۵)

اشاره

أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ (۷۵) اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۱۹۹ آیا طمع دارید که یهودان به دین شما بگردند در صورتیکه گروهی از آنان کلام خدا را شنیده و به دلخواه خود آنرا تحریف می‌کنند یا آنکه کلام خدا را تعقل کرده معنی آنرا دریافته‌اند [الهی قمش‌های] آیا انتظار دارید به (آئین) شما ایمان بیاورند با اینکه عده‌ای از آنان سخنان خدا را می‌شنیدند و پس از فهمیدن آنرا تحریف می‌کردند در حالیکه علم و اطلاع داشتند. [مکارم] طمع می‌دارید که به راست دارند شما را بودند گروهی از ایشان می‌شنیدند سخن خدای، پس بر می‌گردانیدند از پس

آنکه ندانسته بودند و ایشان می‌دانستند. [ابو الفتوح] آیا انتظار دارید به شما ایمان بیاورند؟ در صورتیکه عده‌ای از آنها کلام خدا را می‌شنیدند و پس از درک آگاهانه آنرا تحریف می‌کردند. [پورجوادی] می‌پوستید و طمع می‌دادید که شما را استوار گیرند و گروهی از ایشان بودند که سخن خدای می‌شنیدند پس آن می‌بگردانیدند پس از آنکه دانسته بودند و شناخته و ایشان می‌دانستند که به آنچه می‌گویند دروغ زنان‌اند و گناهکار. [مبیدی].

اشکالات:

اشکالات: در ترجمه آقایان الهی، مکارم، رازی و پورجوادی عبارت «أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ» بر اساس «أَنْ يُؤْمِنُوا بِكُمْ» ترجمه شده است در صورتیکه در آیه «لَكُمْ» آمده است در لغت آمده: «ءامن له: خضع و إنقاد» بنابراین ترجمه صحیح چنین است: (آیا طمع دارید که به خاطر شما ایمان آورند؟) خلاصه آنکه در این آیه متعلق «ایمان» ذکر نشده است زیرا روشن است که ایمان به نبوت پیامبر صلی الله علیه و آله بوده است. اصول و مبانی ترجمه قرآن، ص: ۲۰۰ و صاحب کشف می‌گوید: أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ: أَنْ يَحْدُثُوا الْإِيمَانَ لِأَجْلِ دَعْوَتِكُمْ وَ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ» و این مطلب ناظر بر گفتار ماست. آقای الهی «ثم» در آیه را ترجمه نکرده است نیز عبارت «من بعد ماه عقلم» را ترجمه دقیق با توجه به متن آیه نکرده است، و بهتر بود اینگونه ترجمه می‌نمود: (پس از آنکه آنرا در می‌یافتند آگاهانه دگرگونش می‌ساختند). در ترجمه آقای مبیدی استفهام صدر آیه معنا نشده است و عبارت (به آنچه می‌گویند دروغ زنان‌اند و گناهکار) نوعی تفسیر است و بهتر بود در تفسیر آیه بیان می‌نمود. آقایان «فاء» در «فتطمعون» را معنا نکرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی:

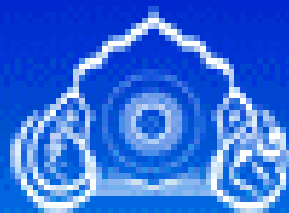
ترجمه پیشنهادی: پس آیا طمع دارید که به فرمان شما باز آیند با اینکه گروهی از آنان سخنان خدا را می‌شنیدند پس از آنکه آنرا در می‌یافتند، آگاهانه دگرگونش می‌ساختند. راغب در توضیح واژه «طمع» می‌گوید الطَّمَعُ: تمایل نفسی به چیزی از روی آرزوی شدید و آزمندی است. (مفردات ص ۳۱۶) راغب در توضیح واژه «عقل» می‌گوید العقل: به نیرویی که آماده برای پذیرش علم است گفته می‌شود و اصل - عقل - بند کردن و باز ایستادن است (مفردات ص ۳۵۴) راغب در توضیح واژه «فریق» می‌گوید: فریق عبارت است از جماعتی جدا پراکنده از دیگران (مفردات ص ۳۹۱)

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱) با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می‌کنند بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹ بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می‌دهند. مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است. اهداف: دفاع از

حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البيت عليهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت عليهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید. از جمله فعالیت های گسترده مرکز: الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازی های رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و... د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای و راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴) ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و... ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ... ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶ وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵ (۰۳۱۱) نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشالله. شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۱۹۷۳-۳۰۴۵ و شماره حساب شبا: ۵۳-۵۳۰۶۰۹-۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-۰۱۹۰ IR به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید ارزش کار فکری و عقیدتی الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام - هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید». التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست تر می داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می رسانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بدان، نگاه می دارد و با حجّت های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می سازد و او را می شکند؟». [سپس] فرمود: «حتماً رها کردن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر

که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد». مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

